

5076

ՀԷՆՐԻԻ ԻՊՍԷՆ

ԾՈՎՈՒՆ ՏԻԿԻՆԸ

ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՀԻՆԳ ԱՐԱՐ

Հայացուց

Անգլ. և ֆրանս. քարզամանուքի նկերու
համաձայնութեամբ

ՅԱԿՈՒ Կ. ԽԱՆՄԱՆԵԱՆ

ՊՕՍԹԸՆ

«ՀԱՅՐԵՆԵԻՒՄ» Ի ՏՊԱՐԱՆ

1920

839.82

Դ-15

83
C. in

839.82

h-15

03 AUG 2005
493

ՀԵՆՐԻԻ ԻՊԱԷՆ

ԾՈՎՈՒՆ ՏԻԿԻՆԸ

ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻԻՆ ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

Հայացուց՝

Անգ. և փրանս. քարգմանութիւններու իտալաձայնի

ՅԱԿՈՐ Յ. ԽԱՇՄԱՆԵԱՆ

839.82
h-15

ՊՕՍԹԸՆ

«ՀԱՅՐԵՆԻԻ» ՏՊԱՐԱՆ

1 9 2 0

Ա. ԱՐԱՐՈՒԱՐ

Պարտեզին մէջ, Տօքթ. Վանկէլի տունը՝ ձայն կողմէն վերանդայով: Պարտեզը կը տարածուի տանն առջեւն ու շուրջը: Վերանդային դէմ կը բարձրանայ դրօշագարդ սիւն մը: Պարտեզին աջ կողմը՝ սեղանով մը եւ աքռաներով յարդարուած հովանեակ մը: Տեսարանին խորը՝ փոքր մուտքով ցանկապատ մը, որուն ետեւէն ծառուղի մը կ'երկարի՝ Ֆրեօրտի ափունքին: Ծառերուն ընդմէջէն կ'ընդհամարուին՝ Ֆրեօրտը եւ, հեռո՛ւն, հսկայ լեռներ ու կատարներ: Ամառ տափուկ առտու մը՝ արեւով լուսաշող:

ՊԱԼԵՍՏԻՆ՝ տարեց մարդ մը՝ քաշեայ հին բանկոն մը հագած եւ արուեստագէտի լայնեզր գլխարկ մը դրած՝ դրօշասիւնին կապերը կը շոկատէ: Դրօշակը գետինն է: Քիչ մը հեռուն՝ վրան կտաւ պրկուած նկարակալ մը. անոր բով, ծալաքոռի մը վրայ՝ վրձիններ, երանգապնակ մը եւ ներկատուի մը:

ՊՕԼԷԹ՝ դուրս կուգայ վերանդային վրայ բացուող սենեակէն. սեղանին վրայ կը դնէ ծաղիկներով լեցուն խոշոր անօթ մը:

ՊՕԼ. — Է՛հ, Պալեսթին, դորձդ ի՞նչպէս է:

ՊԱԼ. — Շատ լաւ. ոչինչ բան է արդէն: Բայց թոյլ կուտամք հարցում մը ընեմ ձեզ. — Մէկտ՞րն կը սպասէք այսօր:

ՊՕԼ. — Այո՛, Փրօֆ. Աննօլաի կը սպասենք այս առտու. գիշերն հասած է:

ՊԱԼ. — Անտ՛րմ... նայի՛նք, սարսեցէ՛ք... քանի մը տարի առաջուան այստեղի ուսուցիչն է:

ՊՕԼ. — Այո՛, լաւ գիտցաք:

ՊԱԼ. — Ա՛, եւ հիմա նորէն հոս կը դառնայ:

ՊՕԼ. — Այո՛, եւ դրօշն ալ իրեն ի սրտիւ է որ կը պարզենք:

ՊԱԼ. — Շա՛տ բնական է: (Պօլէք տուն կը մըտնէ: Բիչ ետք, աջ կողմէն կը հասնի Լինկաքրանտ, ցանկապատը եզերող համբայէն. տեսնելով նկարակալն ու վրձինները՝ հետաքրքիր կանգ կ'առնէ: Հիւանդագին երեւոյթով՝ բարակ երիտասարդ մըն է, շատ պարզ, բայց մաքուր հագուած:)

Լինկ. — (Ցանկապատին ետեւէն) — Բարե՛ւ:

ՊԱԼ. — (Գառնալով,) — Է՛... բարեւ: (Կը պարզէ դրօշը.) Լա՛ւ. եղա՛ւ: (Չուանները կը կապէ եւ նկարակալը կը յարդարէ:) Բարի լոյս, պարտն: Կը ցաւիմ որ սրտիւր չունիմ...

Լինկ. — Նկարիչ էք անչո՛ւշա:

ՊԱԼ. — Բնականաբար: Եւ ինչո՛ւ պիտի չըլլա՞յի:

Լինկ. — Կ'երեւայ արդէն: Թոյլ կուտամք վայրկեան մը ներս մտնել:

ՊԱԼ. — Կ'ուզէ՞ք նկարս տեսնել:

Լինկ. — Այո՛, անհուն հաճոյք մըն է ինծի:

ՊԱԼ. — Օ՛, եղածը մեծ բան մը չէ դեռ. բայց, հրամեցէք, եթէ կ'ուզէք:

Լինկ. — Շնորհակալ եմ, Պա՛րտն: (Կը մտնէ ցանկապատի դուռնէն:)

ՊԱԼ. — (Նկարելով,) այս շինածս Ֆրեօրտն է՝ հոն կը գիշերուն մէջ:

Լինկ. — Այո՛, ճիշդ է:

ՊԱԼ. — Բայց անձը կը սովորի դեռ: Անկարելի է ամբողջ քաղաքին մէջ տիպար կին մը գտնել:

Լինկ. — Ա՛, կ'ուզէք ա՞նձ մըն ալ գնել:

ՊԱԼ. — Անտարակո՛յս: Հո՛ս, առաջամասի սա՛ սպասերին վրայ՝ մահամերձ ծովամուշ մը պիտի ըլլայ:

Լինկ. — Ինչո՞ւ մահամերձ:

ՊԱԼ. — Որովհետեւ ծովէն հեռացած ու մոլորուն՝ չի գիտէր թէ ի՞նչպէս կրնայ ետ դառնալ: Ու կը մնայ հող եւ կ'ողեւարի այդ աղջուրին մէջ:

Լինկ. — Ա՛, ճիշդ է:

ՊԱԼ. — Այս յղացումը՝ այս տանը տիկինը տըտաւ ինձի:

Լինկ. — Ի՞նչ անուն պիտի տաք այս նկարին, երբ աւարակք:

ՊԱԼ. — Միտքս է՝ «Ծովամուշին վախճանը» կոչել:

Լինկ. — Հրօշալի՛: Անտարակո՛յս աղուոր նըկար մը պիտի ըլլայ:

ՊԱԼ. — (Գիտելով զայն:) — Դո՛ւք ալ արհեստէն էք թերեւ:

Լինկ. — Նկարի՞չ ըսել կ'ուզէք:

ՊԱԼ. — Այո՛:

Լինկ. — Ո՛չ, նկարիչ չեմ, բայց կ'ուզեմ քանդակագործ ըլլալ: Իմ անունս Հանս Լինկսթրանտ է:

ՊԱԼ. — Կ'ուզէ՞ք քանդակագործ ըլլալ: Լա՛ւ,

լա՛ւ, քանդակագործութիւնն ալ նուրբ ու սիրուն արուեստ մըն է : Հիմակ կը յիշեմ վտղոցին մէջ մէկ կամ երկու անգամ ձեզի հանդիպած ըլլալս : Շատո՞նց է հոս էք :

ԼԻՆԿ. — Ո՛չ, Պա՛րոն, հազիւ երկու շաբաթ է . բայց պիտի ջանամ ամբողջ ամառը հոս անցնել :

ՊԱ. — Բաղնիքներու համար, չէ՞ :

ԼԻՆԿ. — Այո՛, պէտք է քիչ մը աշխատիմ ու՝ ժերս վերստանալ :

ՊԱ. — Բայց հիւսիսը չէք դուք :

ԼԻՆԿ. — Ո՛չ, քիչ մը տկար եմ, սակայն վասն-դաւոր բան մը չէ : Պարզապէս քիչ մը ծանրութիւն՝ կուրծքիս վրայ :

ՊԱ. — Բի՛ւհ... ոչի՛նչ : Բայց եւ այնպէս պէտք է առաջին անգամ լաւ բժիշկի մը դիմէք :

ԼԻՆԿ. — Այո՛, միտք ունիմ, յարմար առիթով մը Տր. Վանկէլին խօսելու :

ՊԱ. — Լաւ կ'ընէք : (Չախ կողմը նայելով,) Ա՛, ահա ճամբորդներով լեւի-լեցուն նոր շոգենաւ մըն ալ կը հասնի : Քանի մը տարուան մէջ զբօսա-չըջիկներու ըրած այս աճուսը, անհաստատի է պարզապէս :

ԼԻՆԿ. — Իսկապէ՛ս . ինձի կը թուի թէ հսկա-յտկան առեւտուր մը պէտք է ըլլայ հոս :

ՊԱ. — Եւ ամառուան այցելուներու հսկայ բազմութիւններ եւս : Եւ ես նոյնիսկ կը վախնամ որ օտարականներու այս խուժումը՝ մեր աղուոր քաղաքին կորսնցնել տայ իր նախկին նկարագիրը :

ԼԻՆԿ. — Դուք, հո՛ս, քաղաքին մէ՞ջ ծնած էք :

ՊԱ. — Ո՛չ, բայց ես հոս կլիմայա... կլիմայա-ընտելացած եմ : Ինքզինքս ժամանակի ու սովորոյ-թի կապերով այս երկրին կապուած կը զգամ :

ԼԻՆԿ. — Ուրեմն շատո՞նց է հոս կ'ապրիք :

ՊԱ. — Գրեթէ ատանը ութը տարի է : Ես հոս ե-կայ թատերախումբի մը հետ ներկայացումներ տա-լու համար, բայց որովհետեւ գործ չըրինք, խումբը ցրուեցաւ ու ամէն մէկը դի մը դնաց :

ԼԻՆԿ. — Բայց դուք հոս մնացի՛ք :

ՊԱ. — Այո՛, պարոն, եւ լաւ եմ ըրեր : Սկզբը-նաւորութեանս, գլխաւորաբար զարգանկարչու-թեամբ կը պարապէի : (Պօլէր կ'երեւի եւ օրաքառ մը կը բերէ վերանդայէն ներս :)

ՊՕ. — (Գէպի սենեակին դուռը դառնալով,) Հիլտէ՛, նայէ, չէ՞ս կրնար գտնել հայրիկին սողնա-դորձ ստնաթուր :

ԼԻՆԿ. — (Վերանդային մտնելով՝ կը բարե-ւէ,) — Բարի լոյս, Օ՛ր . Վանկէլ :

ՊՕ. — (Անդուխի գլուխէն,) — Ա՛հ, դո՞ւք էք, Պ. Լինկսթրանտ : Բարի լոյս . ներեցէք վայր-կեան մը : Պէտք է որ ես... (տուն կը մտնէ :)

ՊԱ. — Ծանօ՞թ էք, ուրեմն, ընտանիքին :

ԼԻՆԿ. — Շա՛տ քիչ : Երբեմնակէ օրիորդներուն հանդիպած եմ միայն : Վերջերս ալ «Տեսարան»ին մէջ նուագահանդէսի մը միջոցին, քանի մը բողբոջ Տիկ. Վանկէլի հետ խօսեցայ : Նոյնիսկ հրաւիրեց ալ որ այցելութիւն տամ իրենց :

ՊԱ. — Լա՛ւ, ձեզի կ'ըսեմ, պէտք է մշակել զիտնաք այդ ծանօթութիւնը :

ԼԻՆԿ. — Ես ալ այդպէս կը խորհիմ : Ուղեցի այ-ցելութիւն մը տալ... սանկ պաշտօնական բան մը... բայց չկրցեր էի պատրուակ մը դանել :

ՊԱ. — Ա՛հ, պատրուակ, պարա՛պ խօսք : (Չախ կողմը նայելով,) Խայտառակ (գործիքները

ժողովելով) Շողենաւը արդէն քարափ հասեր է : Պէտք է խնդրեն պանդոկ երթամ : Նորեկները կրնան ինծի պէտք ունենալ : Գիտնալու էք թէ սափրիչ ու վարսալարդար ալ եմ միանդամայն :

ԼԻՆԿ. — Բազմարուեստեան մը ուրեմն :

ՊԱ. — Փոքր քաղաքներու մէջ մարդ պէտք է ամէն արհեստի մէջ եւս քիչ մը կլիմայա... կլիմայարնտեղանայ : Եթէ ձեր մազերուն համար պէտք ունենաք սեւէ օճանելիքի կամ նման բանի մը, կը բաւէ միայն որ դիմէք՝ պարի ուսուցիչ Պ. Պալէսթիտի :

ԼԻՆԿ. — Պարի ուսուցիչ :

ՊԱ. — Նախագահ «Փողարներու Ընկերակցութեան», եթէ կը նախընտրէք : Նուագահանդէս ունինք այս իրիկուն «Տեսարան»-ին վրայ : Մնաք բարով, պարոն (կը մեկնի ցանկապատի պզտիկ դուռնէն՝ իր բոլոր կազմածով եւ ձախ կողմէն կը կորսուի) :

(Հիլտէ, ոտնաքոտը ձեռքը, կ'երեւայ վերանդային վրայ : Պօլէթ նոր ծաղիկներ կը բերէ : Լինկ-սքրանտ վարէն խոնարհութեամբ կը բարեւէ Հիլտէն) :

ՀԻԼՏ. — (վերանդայի բազրիքներուն վրայէն՝ առանց բարեւին պատասխանելու,) — Պօլէթ ըստ թէ մեր տունը դալու խիզախութիւնն էք ունեցեր այսօր :

ԼԻՆԿ. — Այո՛, Օրիորդ, յանդիմեցայ դալ վայրկեանի մը համար :

ՀԻԼՏ. — Առտուն պտոյտէ՞ն կը դառնաք :

ԼԻՆԿ. — Ո՛չ, Օրիորդ, այսօրուան պտոյտս բան մը չարժեց :

ՀԻԼՏ. — Լողանքի՞՞ դացիք ուրեմն :

ԼԻՆԿ. — Այո՛, պզտիկ լողանք մը առի : Ձեր մայրը տեսայ հոն, ճիշդ իր խուցը մտնելու ատեն :

ՀԻԼՏ. — Ո՞վ ըսիք :

ԼԻՆԿ. — Ձեր մայրը :

ՀԻԼՏ. — Հը՛, այո... (ոտնաքոտը կը դնէ օր-քաքոտին աջիւ) :

ՊՕ. — (Ընդմիջելով) — Չտեսա՞ք հայրիկին նաւակը՝ Ֆրեօրտին վրայ :

ԼԻՆԿ. — Այո՛, Օրիորդ, կարծեմ թէ տեսայ՝ ցամաք ուղղուող առաջաստաւոր նաւակ մը :

ՊՕ. — Ա՛նպատճառ հայրիկին ըլլալու է : Կղզիները գացած է, իր հիւանդներուն այցելելու համար : (Սեղանը կը յարդարէ) :

ԼԻՆԿ. — (վերանդայի սանդուխին առաջին ստիւնանին վրայ.) — Ա՛հ, ո՞րքան զեղեցիկ ծաղկազարդեր էք ամէն բան :

ՊՕ. — Իրա՞ւ սիրուն կը գտնէք :

ԼԻՆԿ. — Անտարակոյս, Օրիորդ, ամէն բան ա՛յնքան հմայիչ է : Այնպէս կը թուի թէ ընտանեկան տօն մը ունիք :

ՀԻԼՏ. — Այո՛, եւ ճիշդ այդպէս ալ է :

ԼԻՆԿ. — Միտքէս կ'անցնէր արդէն : Ձեր հօր տարեգա՞րձն է արդեօք :

ՊՕ. — (Արգիլելով Հիլտէն,) — Հը՛ն... հը՛ն :

ՀԻԼՏ. — (Առանց կարեւորութիւն տալու,) — Ո՛չ, մայրիկինը :

ԼԻՆԿ. — Ա՛հ, ձեր մօր տարեկի՛ցը :

ՊՕ. — (Ձայրացած, բայց մեղմ ձայնով,) — Իրաւ որ, Հիլտէ՛... :

ՀԻԼՏ. — (Առջի պէս,) — Չգէ զիս : (Լինկ-ի կարծեմ տուն կ'երթաք ճաշելու, չէ՞) :

ԼԻՆԿ. — (Իջնելով սանդուխին,) — Այո՛, լաւ է

որ երթամ բան մը ուսեմ :

ՀԻՆԿ. — Կը խորհիմ թէ պանդոկէն շատ դոճ էք :

ԼԻՆԿ. — Պանդոկ չեմ մնար այլեւս . շատ սուղ էր :

ՀԻՆԿ. — Ո՞ւր կը բնակիք ուրեմն :

ԼԻՆԿ. — Առայժմ Տիկին Ժանսէնի տունն եմ :

ՀԻՆԿ. — Ո՞ր Տիկին Ժանսէնին :

ԼԻՆԿ. — Դայեակին :

ՀԻՆԿ. — Բայց ներսդուրիւն , Պ . Լինկոթրան , եւ խոսողէս որ ուրիշ դործ ունիմ , քան . . .

ԼԻՆԿ. — Ներսդուրիւն , իրա՞ւ որ ես ձեզի ըսելու չէի ասիկա :

ՀԻՆԿ. — Ի՞նչը :

ԼԻՆԿ. — Ինչ որ ըսի չիմակ :

ՀԻՆԿ. — (Արեւմտափոս նայուածքով ,) — Բընա՞ւ ալ չեմ հասկնար :

ԼԻՆԿ. — Ա՛ , ինդիր չէ՛ , ո՛չ , ո՛չ . . . բայց պէտք է մնաք բարով բռնեմ ձեզ չիմակ . . .

ՊՕԼ. — (Սանդուխին մտեմնալով ,) — Յտեսութիւն , Պ . Լինկոթրան : Կը յուսամ թէ պիտի հաճիք այսօր մեզի ներսդամիս ըլլալ : Բայց ուրիշ ատեն , երբ ժամանակ ու ցանկութիւն ունենաք , եկէք պզտիկ այց մը տալու՝ հայրիկին ու մեզի :

ԼԻՆԿ. — Շատ սիրով , Օրիս՛րդ , շնորհակալ եմ : (Կը բարեւէ ու կը մեկնի պարտեզի դուռնէն : Չախ նամբան առնելով՝ կը դառնայ ու կրկին կը բարեւէ :)

ՀԻՆԿ. — (Մեղմաձայն) — Յտեսութիւն , Պարոն : Հաճեցէք յարգանքներս ներկայացնել Մայր Ժանսէնի :

ՊՕԼ. (Մեղմօրէն Հիլտէի ձեռքը ցնցելով)

ՊՕԼ. (Մեղմօրէն Հիլտէի ձեռքը ցնցելով) — Հիլտէ՛ , չար չլիքի : Փախո՞ւկ ես դուն : Եթէ լըսէ՛ր :

ՀԻՆԿ. — Փի՛ււ . . . Դուն կը կարծես , ուրեմն , որ կարեւորութիւն կուտամ :

ՊՕԼ. — (Աջ կողմը նայելով ,) — Ա՛ , հայրի՛կը : (Տօք . վանկէլ՝ նամբարդի զգեստով , ձեռքը փոքր պայուսակ մը՝ աջէն կը հասնի :)

ՎԱՆ. — Օ՛ն , ազջիկնե՛րս , ես եկայ նորէն : (Կը մտնէ պարտեզի դուռնէն :)

ՊՕԼ. — (Պարտեզին մէջէն առջեւն երթալով ,) — Ի՞նչքան ուրախ եմ որ դարձար :

ՀԻՆԿ. — (Ինքն ալ մտեմնալով ,) — Հայրի՛կ , այսօր ա՛լ դործ չունի՞ս բնա :

ՎԱՆ. — Ո՛չ , ո՛չ : Միայն թէ պահ մը ետքը անգամ մը դրասենեակ պիտի իջնեմ : Բայց , ըսէ՛ք . . . զիտէ՞ք թէ Աոնօրմը հասած է կամ ոչ :

ՊՕԼ. — Այո՛ , հայրիկ , ա՛յս գիշեր է հասեր : Արդէն պանդոկը մարդ գրկած ենք :

ՎԱՆ. — Դեռ գինքը չէ՞ք տեսած ուրեմն :

ՊՕԼ. — Ո՛չ , բայց այս առտու հոս պիտի գայ անպատճառ :

ՎԱՆ. — Անչո՛ւշտ պիտի գայ :

ՀԻՆԿ. — (Վերանդայի կողմը քալելով ,) — Է՛ , հայրիկ , քիչ մըն ալ չուրջդ չե՞ս նայիր :

ՎԱՆ. — (Դիտելով) — Այո՛ , զաւակս , այո՛ :

Լաւ է : Տօնական հանդիսաւորութիւն մը կայ :

ՊՕԼ. — Սիրուն չե՞նք չտկած :

ՎԱՆ. — Այո՛ , այո՛ : Այս պահուն տանը մէջ առանձի՞ն . . . առանձի՞ն ենք :

ՀԻՆԿ. — Այո՛ , ան դնաց իր . . .

ՊՕԼ. — (Ընդմիջելով իսկոյն ,) — Մայրիկը լըսանք առնելու դացած է :

ՎԱՆ. — (Պօլէթին կը նայի բարօրէն ու ձեռքն անոր գլուխին վրայ դնելով գորովագին՝ կ'ըսէ վա-
րանելով.) — Մտիկ ըրէ՛ք, պզտիկներս: — Կ'ուզէ՞ք
ամբողջ օրը՝ վերանդան ծաղկազա՞րդ ու դրօշը
պարզուած պահել:

Հիւ՛Տ. — Բայց անչո՛ւշտ, հայրիկ, բնական չէ՞
որ...

ՎԱՆ. — Հը՛... Այո՛, բայց գիտէք թէ...

ՊՕԼ. — (Գլխու նշանացի շարժումներով.) —
Շատ բնական է եւ շատ լաւ պէտք է հասկնաս ան-
շուշտ, թէ այս բոլորը Փրօֆ. Առնօլմի համար են
միայն: Երբ ասանկ ազնիւ բարեկամ մը՝ առաջին
անգամ ըլլալով քեզ տեսնել կուզայ...

Հիւ՛Տ. — (Մեղմօրէն ժպտուն՝ հօրը ձեռքը ցրն-
ցելով.) — Հա՛յր, խորհէ՛՛ անգամ մը, որ անիկա
Պօլէթի ուսուցիչն է եղած:

ՎԱՆ. (Կէս ժպտուն.) — Երկու սատանայ չա-
րածձինք էք դուք... Է՛հ, սակայն, Աստուած իմ,
ի՞նչ բան վերջապէս աւելի բնական է, քան այս յար-
գանքը՝ մեզմէ բաժնուած մէկու մը յիշատակին նը-
ւիրուած: Լա՛ւ... Է՛, Հիլտէ՛, ա՛ն սա (պայուսա-
կը տալով) եւ վարը՝ դրասենեակը տար... Ո՛հ, սա-
կայն, աղջիկներս, անկեղծ ըլլանք, ես չեմ սիրեր
այս ամէնը — այս ձեւը... ես չեմ ուզեր որ ամէն
տարի դուք... կը հասկնա՞ք... Է՛հ, այլապէս ալ ը-
նել՝ հաւանօրէն անկարելի է կարծեմ:

Հիւ՛Տ. — (Պայուսակը ձեռքը՝ ձախ կը յառաջա-
նայ. յետոյ յանկարծ կանգ կ'առնէ եւ նամբան ցոյց
տալով.) — Նայեցէ՛ք, ո՞վ է ան: Փրօֆէսէօնն ըլ-
լալու է:

ՊՕԼ. (Նայելով.) — Մա՞ (կը խնդայ:) Ա՛, սա
տարիքոտ մա՞րդը, Առնօ՞լմն է:

ՎԱՆ. — Սպասէ՛՛ վայրկեան մը, զաւա՛կս: Ան
չէ՞... Սաչ որ ան կը թուի. այո՛, իրա՛ւ է, ա՛ն է:

ՊՕԼ. (Նայելով լուիկ ու անշահար.) — Աստուած
իմ, այո՛, ինքն է:

(Փրօֆ. Առնօլմ, աստուան զգեստներով խիստ
վայելչօրէն հագուած ու ոսկեծիր ակնոց մը դրած՝
կը հասնի ձախ կողմէն, ձեռքը նկուն գաւազանով
մը: Յոգնած երեւոյթ մը ունի: Ակնարկ մը կը նե-
տէ պարտէզին մէջ, կը բարեւէ եւ տունէն ներս կը
մտնէ:)

ՎԱՆ. (Առջեւն երբայով.) — Բարի՛ եկաք, սի-
րելի փրօֆէսէօս: Ամբողջ սրտովս կը հրճուիմ
տեսնելով ձեզ հոս՝ ձեզ ա՛յնքան ծանօթ այս տե-
ղերուն մէջ:

ԱՌ. — Շնորհակալ եմ, շնորհակալ եմ, Տօքթ.
Վանկէլ: Սորապէս շնորհակալ եմ:

(Իրարու ձեռք սեղմելով՝ միասին կ'անցնին
պարտէզէն:)

ԱՌ. — Եւ ահաւասիկ դաւակները: (Ձեռքն ա-
նոց երկարելով.) Հագիւ թէ կարենայի ճանչնալ
երկուքն ալ:

ՎԱՆ. — Այո՛, ճիշդ էք:

ԱՌ. — Սակայն Պօլէթը... այո՛, Պօլէթը ճանչ-
նայի թերեւ:

ՎԱՆ. — Դժուար՞ թէ... ութը-ինը տարի է որ
տեսած չէք զինքը. եւ անիկ ի վեր, հոս, ա՛յնքան
բաներ փոխուած են:

ԱՌ. (Շուրջը նայելով.) — Իրաւ որ, ինծի այդ-
պէս չի թուիր: Ճիշդ է, ծառերը մեծցեր են ու սա
նոր հովանոցակը շինուեր է:

29-5/56

ՎԱՆ. — Իրաւունք ունիք, արտաքինը բնաւ փոխուած չէ:

ԱՌ. (Ժպտում) — Եւ յետոյ, հիմակ երկու մեծ աղջիկներ ունիք հարսնացու:

ՎԱՆ. — Օ՛հ, առայժմ հարսնացուն մէկն է:

ՀԻԼՏ. (Կողմնակի) — Նայէ՛, հայրիկը ինչե՛ր կ'ըսէ:

ՎԱՆ. — Վերանդա ելլենք, հոն աւելի դով է չէ՞ք ուզեր:

ԱՌ. — Շնորհակալ եմ, շատ լաւ:

(Վեր կ'ելլեն: Վանկէլ՝ օրրաքորը Աննօլմի կը հրամցնէ:)

ՎԱՆ. — Օ՛րիս, լաւ է: Այժմ ձեր ուզած ձեւով հանգիստ ըրէք: Ճամբորդութենէն շատ յողնած կ'երեւիք:

ԱՌ. — Ա՛հ, ոչինչ: Հոս, չըջապատուած այս...

ՊՕԼ. (Վանկէլի,) — Կ'ուզե՞ս որ սրահը՝ քիչ մը օջնանաջուր եւ օշարակ պատրաստեմ: Բոպէ մը ետք շատ տաք պիտի ընէ հոս:

ՎԱՆ. — Լա՛ւ, դաւակո: Օջնանաջուր եւ օշարակ քիչ մըն ալ քօնիտք թերեւս:

ՊՕԼ. — Քօնիտք ալ:

ՎԱՆ. — Այո՛, շատ քիչ: Կրնայ մէկը ուզել:

ՊՕԼ. — Լա՛ւ, հայրիկ: Հիլտէ՛, պայուսակը գրասենեակը տար ուրեմն:

(Պօլէք սենեակ կը մտնէ ու դուռը ետեւէն կը գոցէ: Հիլտէ, պայուսակն առած, պարտէզին ձախ կողմէն տանը ետեւը կ'անցնի:)

ԱՌ. (Որ աչքով Պօլէքին է հետեւած,) — Սա՛ իրաւցնէ հրաշալի է... երկու աղջիկներդ ալ հրաշալի են:

ՎԱՆ. (Ինքն ալ նայելով,) — Այո՛, չէ՞:

ԱՌ. — Պօլէթը աղջեցուց զիս բոլորովին... Հիլտէն եւս: — Բայց ձեզի դանք, սիրելի՛ բժիշկ, ձեր ամբողջ կեանքը կը խորհիք հո՞ս անցնել:

ՎԱՆ. — Հաւանօրէն: Ի՞նչպէս կ'ուզէիք: Հո՛ս է որ ծնած եմ, հո՛ս է որ երջանկօրէն ապրած եմ ա՛նոր հետ, որ ա՛յնքան շուտ ձգեց մեզ: Դուք զինքը լաւ ճանչցաք, Աննօ՛լմ: Վերջին անգամ որ հոս եկաք, տեսաք զինքը:

ԱՌ. — Այո՛, այո՛:

ՎԱՆ. — Հիմակ, իր յաջորդին հետ ալ շատ երջանիկ եմ դարձեալ: Պէտք է ըսել որ բազմն ա՛յնքան աննպատ չէ եղած ինծի:

ԱՌ. — Զուտակ չունի՞ք ձեր երկրորդ ամուսնութենէն:

ՎԱՆ. — Երկու-երկուք ու կէս տարի առաջ տըրայ մը ունեցանք, բայց երկար չ'ապրեցաւ, չորս-հինգ ամիսէն մեռաւ:

ԱՌ. — Ձեր կինը տունը չէ՞ այսօր:

ՎԱՆ. — Ո՛չ, հիմակ կուզայ, լողանքի դացած է: Այս եղանակին մէջ ամէն օր կ'երթայ, ինչ օդ ալ ընէ:

ԱՌ. — Տեղօ՞ր է:

ՎԱՆ. — Իսկապէս որ, ո՛չ. բայց քանի մը տարի է ի վեր խիստ ջգայնոտ է: Ու պէտք է աւելցնեմ որ ասիկա ալ ընդմիջական պարագայ մըն է. բայց թէ ի՞նչ է, ճիշդ որ, ե՛ս ալ չեմ գիտեր: Ծովու լողանքը իր ամենամեծ հաճոյքն է, իր կեանքն է: Ծովը՝ կերպով մը իր էութեան մասը կը կազմէ:

ԱՌ. — Այո՛, կը յիշեմ. երբեմն արդէն...

ՎԱՆ. (Գրեթէ աննշմարելի փոքրիկ ժպիտով մը) — Ճիշդ է, դուք կը ճանչնաք էլիսան, Սքիօլաք-վիքէնի մէջ՝ ձեր փրօֆէսէօս եղած ստենէն իսկ:

ԱՌ. — Այո՛, յաճախ քարոզիչին այցելութեան կուզար: Եւ մանաւանդ իրեն կը հանդիպէի, // երբ հայրը առնանելու համար փարոս կ'երթայի:

ՎԱՆ. — Հաւատացե՛ք ինձի, այդ կեանքը ան-
ջնջելի հեաքեր ձգած է իր վրայ: Հոս ո՛չ ոք չի հասկնար զինքը նւ «Ծովուն Տիկինը» կը կոչեն:

ԱՌ. — Իբրա՞ւ:

ՎԱՆ. — Այո՛: Ուստի, սիրելի՛ բարեկամս, խնդրեմ, հաճեցէք անցեալ օրերու մասին խօսիլ իրեն: Ատիկա կրնայ շատ օգտակար ըլլալ, կը խորհիմ:

ԱՌ. (Տարակուստ նայուածքով մը,) — Պատճառ մը ունի՞ք այդպէս խորհելու:

ՎԱՆ. — Անչո՛ւշա:

ԷԼ. (Չայնը կուզայ պարտէզին աջ կողմէն,) — Հո՞գ ես, Վա՛նկէլ:

ՎԱՆ. (Ելլելով,) — Այո՛, սիրելիս:

(Տիկին Էլիսա Վանկէլ կ'երեւի ծառերուն տակ, հովանոցակին մօտ, վրան լայն ու քեքեւ շղարշ մը առած: Մագերն ուսերուն վրայ անխնամօրէն ցրիւ՝ բոլորովին քաց են դեռ: Անօլմ ոտքի կ'ելլէ:)

ՎԱՆ. (Ժպտագին՝ ձեռքն երկարելով,) — Օ՛հ, ահա՛ Ծովանուշը:

ԷԼ. (Աշխուժով վերանդա կ'ելլէ եւ Վանկէլի ձեռքերը սեղմելով,) — Փա՛նք Աստուծոյ, նորէն կը առնենք քեզ: Ե՞րբ եկար:

ՎԱՆ. — Դեռ հազիւ քանի մը վայրկեան կ'ընէ: (ԱՌՆՕԼՄԸ ցուցնելով,) բայց չե՞ս ուզեր բարեկեւ վազեմի բարեկամ մը:

ԷԼ. (Չեռքն Անօլմի երկարելով,) — Դուք հո՛ս

վերջացէս: Բարի եկաք: Ներեցէք որ չկրցայ տունը դռնուիլ...

ԱՌ. — Խնդրե՛մ, ներողութեան հարկ չկայ:

ՎԱՆ. — Չուրը զո՞վ էր այսօր:

ԷԼ. — Չո՞վ. Աստուած իմ, այստեղի ջուրը զով չէ Լըրէք: Միշտ գաղջ է ու մեղկ: Ֆրեօրտներու ջուրը հիւանդ է հոս:

ԱՌ. — Հիւա՞նդ:

ԷԼ. — Այո՛, հիւանդ եւ կը կարծեմ թէ ուրիշներն ալ կը հիւանդացնէ:

ՎԱՆ. (Ժպտելով,) — Մեր լողանքները դովելու սեփական եզանակ մը ունիս դուն:

ԱՌ. — Ինձի կը թուի թէ, Տիկին Վանկէլ, ծովուն ու անոր սրտականոց բոլոր բաներուն համար մասնաւոր համակրանք մը ունիք:

ԷԼ. — Թերեւս. այդպէս կ'ուզէի կարծել կամովին: Բայց նայեցէք անգամ մը, աղջիկները վերանդան ի՛նչպէս զարգարեր են՝ ի պատիւ ձեզի:

ՎԱՆ. (Շփոքած) — Հը՛մ... (Ժամացոյցը նայելով) Պէտք որ ես աճապարեմ...

ԱՌ. — Իբրեցնէ՞ ինձի համար է սոս:

ԷԼ. — Կը տարակուսի՞ք: Ի՛նչպէս, կը կարծէք որ ամէն օր այսպէս կը զարգարե՞նք: Էօ՛հ, տաքը խեղդիչ է այս տանիքին տակ: (Պարտէզ կ'իջնէ:) Ինձի հետ եկէք, հոս դոնէ քիչ մը սիւղ կայ: (Հովանոցակին տակ կը նստի:)

ԱՌ. (Մօտեցալով,) — Ինձի կը թուի թէ հոս, հովը բաւական խիստ է ու զով:

ԷԼ. — Կրնայ ըլլալ, քանի որ դուք վարժուած էք քաղաքի գաղջ ու ճնշիչ օդին: Ամառը պարզապէս ահուկ է, կ'ըսեն:

ՎԱՆ. (Ինք եւս պարտէզ իջած,) — Սիրելի՛ է-

լիտաս, պէտք է որ քեզ պահ մը առանձին թողու՞մ
մեր բարեկամին հետ :

Էլ. — Գո՞րծ ունիս :

ՎԱն. — Այո՛, պէտք է անդամ մը գրասենեակ
հանդիպիմ՝ եւ յետոյ քիչ մը վրաս շտկեմ : Երկար
չի տեւեր վերջապէս :

ԱՌ. (Հովանոցակին տակ նստելով,) — Մի՛
շտապէք, սիրելի բժիշկ : Ձեր կինն ու ես պիտի կըր-
նանք ժամանակը հեշտօրէն սպաննել :

ՎԱն. (Գլուխն երեքցնելով,) — Օ, վստահ եմ
արդէն : Լա՛ւ, ցտեսութիւնն ուրեմն : (Պարտէզի
ձախ կողմէն կը հեռանայ :)

Էլ. (Պատիկ դադարէ մը ետք,) — Լաւ չ՞ հոս :

ԱՌ. — Շատ լաւ է :

Էլ. — Այս հովանոցակը՝ իմս կը կոչեն, որով-
հետեւ ես եմ յարգարած դա՛յն եւ կամ աւելի ճիշդ՝
Վանկէլը, հաճօյք մը պատճառելու համար ինձի :

ԱՌ. — Հո՞ս է որ ընդհանրապէս ժամանակ կ'ան-
ցընէք :

Էլ. — Այո՛, գրեթէ օրուան մեծ մասը հոս եմ :

ԱՌ. — Աղջիկներուն հետ, անշուշտ :

Էլ. — Ո՛չ, աղջիկներն ընդհանրապէս վերան-
դա՛յն վրայ կը մնան :

ԱՌ. — Վանկէ՞ն հասար :

Էլ. — Օ՛հ, անիկա կ'երթայ-կուգայ : Երբեմն
իմ ու երբեմն ալ աղջիկներուն քով կը կենայ :

ԱՌ. — Դո՞ւք ուզած էք այդպէս :

Էլ. — Կարծեմ թէ ամէնքս ալ ուզած ենք : Կըր-
նանք հետուանց խօսիլ, երբ պատահամք իրարու
ըսելիք բան մը դաննել :

ԱՌ. (Վայրկեան մը մտածելէ ետք,) — Սքէօլտ-

վիքէնի մէջ, վերջին անգամ մեր իրար հանդիպելն
ի վեր... է՛հ, շատ շատո՞նց է...

Էլ. — Հոն ձեր մեզի գալը՝ աւելի քան տասը
տարի կ'ընէ :

ԱՌ. — Այո՛, գրեթէ այդքան : Ա՛հ, երբ ատոնց
կ'անդրադառնամ, երբ կը մտածեմ վարսոսի հեքա-
նուսիին վրայ՝ ինչպէս կը կոչէր ձեզ ձերունա-
գարդ քարոզիչը, որովհետեւ ձեր հայրը — իր ըսա-
ծին համեմատ — քրիստոնէական անունի տեղ՝ նա-
ուս մը անունը տուած էր ձեզի :

Էլ. — Լա՛ւ, ուրե՞մն :

ԱՌ. — Ուրե՞մն : Ձէի կընար երեւակայել որ օր
մը ձեզ հոս պիտի գտնելի՛ Տիկ. Վանկէլ անունով :

Էլ. — Այո՛, որովհետեւ այն ատեն՝ Վանկէլ
դեռ չէր... այդ ատեն առաջին Տիկ. Վանկէլը
կ'ապրէր տակաւին — աղջիկներուն մայրը... անոնց
խակահան մայրը եւ...

ԱՌ. — Այո՛, այո՛, բայց եթէ ա՛յդ չըլլար ու
Վանկէլն ամուրի եղած ըլլար՝ ատանկ ամուսնու-
թեան մը նորէն չպիտի կարողանայի հաւատար :

Էլ. — Ոչ ալ ե՛ս. երբէ՛ք, երբէ՛ք... այդ ատեն :

ԱՌ. — Վանկէլն ա՛յնքան վեհանձն, ա՛յնքան
պատուախնդիր, ա՛յնքան բարի ու ա՛յնքան աղինե
է՛ ամէն մարդու հանդէպ :

Էլ. (Անկեղծ գեղումով մը,) — Այո՛ այդպէս է
ստուգիւ :

ԱՌ. — Բայց ինձի կը թուի թէ ձեզմէ՛ ամէն
բանով՝ բացարձակօրէն տարբեր է :

Էլ. — Այո՛ իրատունք ունիք :

ԱՌ. — Արդ, այս ամուսնութիւնն ի՞նչպէս ե-
ղաւ ուրեմն :

Էլ. — Սիրելի Աննօլմ, ատիկա մի՛ հարցնէք

ինծի: Աստուծոյ չղիտի կրնամ լացատրել ձեզ, եւ նոյնիսկ, եթէ կարենայի ալ, չղիտի հասկնայիք ըրնաւ:

Ա.Ռ. — Է՛հ, (Քիչ մը աւելի մեղմ,) իմ մասին ձեր ամուսինին բան մը յայտնած էք ընաւ... Բնականաբար՝ երբեմն ի դուր փորձած, ձեզ ըրած սո՛վ դիմումիս կ'անդարկեմ...

Է.Լ. — Ո՛չ, ո՛չ, վստահ եղէք: Այդ ձեր ակնարկած հարցի մասին բառ մ'անդամ ըսած չեմ իրեն:

Ա.Ռ. — Աւելի լաւ: Քիչ մը կը նեղուէի խորհելով որ...

Է.Լ. — Հանդարտեցէք: Ես իրեն ըսած եմ ինչ որ ստոյգ է — թէ շատ կը համակրէի ձեզի եւ թէ ամենալաւ ու է՛ն անկեղծ բարեկամս էիք եղած:

Ա.Ռ. — Շնորհակալ եմ. բայց ըսէք հիմակ — ինչո՞ւ մեկնելէս ի վեր ընաւ չէք դրած ինծի:

Է.Լ. — Կը խորհէի որ շատ ծանր պիտի ըլլար ձեզ՝ լուրեր անել մէկէ մը, որ չէր կրնար ըլլալ ձեզ համար այն՝ ինչ որ դուք կը ցանկայիք: Ինձ կը թուէր թէ ատիկա պիտի ծառայէր լսի ձեր վէրքն արիւնոտելու:

Ա.Ռ. — Է՛հ, թերեւս իրաւունք ալ ունէիք:

Է.Լ. — Բայց դո՞ւք, դուք ինչո՞ւ ընաւ չգրեցիք ինծի:

Ա.Ռ. (Կէս-յանդիմանական ժպտով մը դիտելով զանի,) — Ես առաջին քայլն անէի՛: Թերեւս կարծե՛լ տալու համար թէ կ'ուզէի ամէն ինչ վերսկսել՝ նման մերժումէ մը ետքն իսկ:

Է.Լ. — Այո՛, այո՛, կը հասկնամ: Բայց անկէ ի վեր չէ՞ք խորհած բնաւ ուրիշ ամուսնութիւն մը ընել:

Ա.Ռ. — Բնա՛ւ: Իմ առջինիկ յիշատակներուս հաւատարիմ մնացած եմ:

Է.Լ. (Թեքեօրէն հեզմակամ,) — Օ՛հ, ձգեցէք երբեմնի այդ տխուր յիշատակները: Դուք պէտք էր յաւէ՛տ՝ երջանիկ ամուսին մը ըլլալու վրայ խորհէիք:

Ա.Ռ. — Հիմակ պէտք է որ փութամ այլեւս, Տիկին Վանկէլ: Մտածեցէք անգամ մը — կ'ամէնամ ըսելու — երեսունըօթը տարեկան եմ արդէն:

Է.Լ. — Աճապարելու աւելի պատճառ մը՝ ձեզի: (Կարն լուրքեմէ մը ետք՝ լուրջ ու մեղմ ձայնով մը,) Մտիկ ըրէ՛ք, սիրելի Առնօլմ, ձեզի բան մը պիտի ըսեմ, զոր չէի կրնար ըսել այն ատեն՝ եթէ երբէք կեանքիս փրկութիւնն իսկ ատկէ կախուած ըլլար:

Ա.Ռ. — Ի՞նչ է այդ:

Է.Լ. — Այն ատեն երբ ձեր դուր դիմումն ըրիք — ինչպէս կ'ըսէիք քիչ առաջ — ես չէի կրնար այլապէս պատասխանել:

Ա.Ռ. — Գիտեմ, դուք ազնիւ բարեկամութիւն մը միայն կը մտածէիք ինծի հանդէպ: Ատիկա շատ լաւ կ'ղղայի ես:

Է.Լ. — Այո՛, բայց դուք չէիք գիտեր թէ այն ատեն ամբողջ էութիւնս ու մտածումներս ուրիշինն էին:

Ա.Ռ. — Այն ատե՞ն:

Է.Լ. — Այո՛:

Ա.Ռ. — Անկարելի է: Ժամանակը կը շփոթէք: Այդ ատեն Վանկէլը՝ չէիք իսկ ճանչնար, կարծեմ:

Է.Լ. — Վանկէլի մասին չէ որ կը խօսիմ:

Ա.Ռ. — Վանկէլի մասին չէ՞: Բայց այդ ատեն

Աքէօլափիքէնի մէջ, ես չեմ տեսներ ոչ ոք, որ կարող ըլլար ներչնչել ձեզ...

Էլ.— Իրօ՞ք, ըման խենթութիւն մըն էր:

Ա.Ռ.— Օ՛ր, մանրամասն պատմեցէք ամէն ինչ:

Էլ.— Ո՛չ, կը բաւէր միայն որ գիտնայիք թէ ազատ չէի այն ատեն: Եւ հիմա՛ գիտէք:

Ա.Ռ.— Եւ եթէ այն ատեն ազատ եղած ըլլայիք:

Էլ.— Ի՞նչ ուրեմն:

Ա.Ռ.— Նամակիս ձեր պատասխանը տարբեր պիտի ըլլա՞ր:

Էլ.— Ի՞նչ գիտնամ: Երբ վանկէլը եկաւ՝ պատասխանը տարբեր եղաւ:

Ա.Ռ.— Ուրեմն ի՞նչ հարկ կար ձեր ազատ չըլլալն յայտնելու ինծի:

Էլ.— (Ելլելով՝ խոսկազին ու ջղայնօտ,)— Որովհետեւ պէտք ունիմ ինքզինքս մէկուն բանալու: Ո՛չ, ո՛չ, մի՛ ելլէք դեռ:

Ա.Ռ.— Ձեր ամուսինը ասիկա չի գիտե՞ր ուրեմն:

Էլ.— Առաջին օրէն իսկ՝ իրեն ըսի թէ մտածումներս երբեմն այլուր էին եղած: Այդ մասին ո՛չ աւելի բան մը հարցուց եւ ո՛չ ալ երբէք կրկին խօսք մը ըրինք: Արդարեւ, եղածը լսի խենթութիւն մըն էր, որ ա՛յնքան շուտ վերջացաւ... դէթ մասամբ:

Ա.Ռ.— (Ելլելով,)— Ի՞նչպէս, մասա՞մբ, եւ ո՞չ ամբողջովին:

Էլ.— Այո՛, այո՛, ա՛հ, Աստուած իմ: Սիրելի Աննօրմս, ասիկա ձեր կարծածը չէ՛, բացարձակապէս անհասկնալի բան մըն է: Ձեմ գիտեր ի՞նչպէս պատմեմ ձեզ: Պիտի կարծէք թէ այդ ատեն՝ խենթ կամ հիւանդ եմ եղած:

Ա.Ռ.— Սիրելի Տիկին, ա՛յժմ, խկապէս ամէն ինչ պէտք է պատմէք ինծի ճշգրտօրէն:

Էլ.— Լա՛ւ, պիտի փորձեմ, բայց ի՞նչպէս կըրնայ ձեզ նման ողջամիտ մէկը հասկնալ թէ... (շուրջը կը նայի ու կանգ կ'առնէ:) Սպասեցէք վայրկեան մը, ուրիշ ատենի մը վերապահեցէք: Այցելու մը ահա՛...

(ԼԻՆԿՍՍՐԱՆՏ ձախ քամքայով պարտէզ կը մտնէ: Լամբակը ծաղիկ մը կայ եւ ձեռքը՝ քաղթի մէջ փարքուած ու մետաքսեայ ժապատներով զարդարուն խոշոր փունջ մը: Վերանդային առջեւ վարանո՛տ կանգ կ'առնէ:)

Էլ.— (Հովանեակէն դուրս գալով,)— Այջիկնե՞րը կը փնտռէք, Պ. Լինկսթրանտ:

ԼԻՆԿ.— (Դառնալով,) Ա՛հ, հո՞ղ էք դուք, Տիկին: (Կը բարեւէ մօտեցալով:) Ո՛չ, օրիորդները չեն, որ կը փնտռէի, այլ ձեզ իսկ, Տիկին: Թոյլ տուիք ինծի գալ տեսնել ձեզ...

Էլ.— Անչո՛ւշտ, Պարո՛ն, եւ միշտ սիրով պիտի ընդունուիք:

ԼԻՆԿ.— Խորապէս շնորհակալ եմ, Տիկին: Եւ որովհետեւ ձեր տունին համար տօնակսն օր մըն է այսօր...

Էլ.— Ա՛հ, գիտէի՞ք:

ԼԻՆԿ.— Գիտէի, Տիկին, եւ ահա՛ թէ ինչո՞ւ կը համարձակիմ ձեզ ընծայել այս փունջը: (Կը խոնարհի ու կը նուիրէ փունջը:)

Էլ.— Բայց, սիրելի Պ. Լինկսթրանտ, աւելի լաւ չէ՞ր որ ձեր սիրուն ծաղիկները նուիրէիք Փրօֆ. Աննօրմի, քանի որ ինքն է...

ԼԻՆԿ.— (Շփոքած դիտելով զիրենք,)— Ներեցէ՛ք Տիկին, բայց ես պատուը չունիմ պարսնը ձանջ-

նայու: Ես չնորհաւորութեան եկայ... այսինքն տարեդարձին առիթով...

Էլ.— Տարեդարձի՞... կը սխալեք, Պ. Լինկութրանս: Այսօր մեր տան մէջ ո'եւէ տարեդարձ չը կայ:

Լինկ. (Չար ժպիտով մը,)— Չէի կարծեր որ դադանիք մը ըլլար սա:

Էլ.— Ի՞նչը: Ի՞նչ դադանիք:

Լինկ.— Տարեդարձը... Տիկին Վանկէյի տարեդարձը:

Էլ.— Իմ տարեդարձս:

ԱՌ. (Հարցաքննող ակնարկ մը սեւեռելով Էլիտայի վրայ,)— Այսօր. բայց ո՛չ, թիւրիմացութիւն մը կենայու է:

Էլ. (Լինկ.ի)— Ինչէ՞ն հետեցուցիք սա:

Լինկ.— Օր. Հիւսէն էր որ ըստէ ինձ: Այս ատու — դեռ հագիւ պահ մը առաջ — երբ հոս էի եկած՝ Օրիորդ Վանկէյներու հարցուցի թէ ինչո՞ւ վերանդան ծաղկազարդած ու դրօշ էին պարզեր...

Էլ.— Է՛, լա՞ւ:

Լինկ.— Օր. Հիւսէն պատասխանեց. «Որովհետեւ մայրիկին տարելիցն է այսօր:»

Էլ.— Մայրիկի՞ն... Ը՛հ... այո՛:

ԱՌ. (Մեկուսի)— Կը հասկնամ: (Նշանակալից նայուածք մը կը փոխանակէ՝ Էլիտայի հետ:) Հիմա, քանի որ պարտնն խմացած է, կարծեմ թէ, Տիկին...

Էլ. (Լինկ.ի)— Այո՛, քանի որ գիտէք...

Լինկ. (Փռնցն Էլիտայի ընծայելով,)— Թոյլ տուէք չնորհաւորել ձեզ...

Էլ. (Ծաղիկներն ստնելով,)— Չափազանց

չնորհակալ եմ, պարտն: Չէ՞ք ուզեր վայրկեան մը նստիլ (Երեքն ալ կը տեղաւորուին հովանոցակի տակ:) Այս բանը — սա՛ տարեդարձս այսինքն — դադանիք մը պէտք էր ըլլար, Պ. Փրօֆէսէօս:

ԱՌ.— Այո՛, կ'երեւի որ մենք օտարականներս պէտք չէր որ գիտնայինք:

Էլ.— (Ծաղիկները սեղանին վրայ դնելով,)— Այո՛, օտարականները պէտք չէր որ գիտնային:

Լինկ.— Կրնա՞ք վստահ ըլլալ թէ ոչ ոքի չեմ ըսեր:

Էլ.— Օ՛, սա ալ չէր որ ըսել կ'ուէզի:— Բայց դո՞ւք ինչպէս էք: Շատ լաւ կ'երեւիք հիմա:

Լինկ.— Այո՛, Տիկին, ես ալ կը դրամ սա, եւ եթէ կարենամ դալ տարի Հարաւ երթալ...

Էլ.— Այո՛, աղջիկներն այդ մասին խօսեցան ինծի:

Լինկ.— Պէրկէնի մէջ բարեկամ բարերար մը ունիմ, որ գալ տարի ինծի օգնելու խօսք տուած է:

Էլ.— Ի՞նչպէս էք ճանչցած:

Լինկ.— Շատ երջանկառիթ դիպուածով մը: Ասենին՝ իր նաւերէն մէկուն մէջ ալ իրր նաւաստի ծառայած եմ:

Էլ.— Իրա՞ւ: Ծովը կը սիրէի՞ք ուրեմն:

Լինկ.— Ո՛չ, բնա՛ւ: Բայց մօրս մահէն ետք, հայրս չուզելով զիս իր քով պահել, նաւաստի ըրաւ: Մեր նաւը վերադարձին՝ Մանչի մէջ ընկղմեցաւ եւ ա՛տ բարեգիպութիւն մը եղաւ ինծի:

ԱՌ.— Ի՞նչպէս:

Լինկ.— Ահա՛: Ինծի օգնութիւն հասնելէն առաջ, Երկար տան ստամ ջուրին մէջ մնացի եւ ատոր աղբեցութիւնը, առողջութեանս վրայ՝ մինչեւ այսօր կը դգամ: Այդ ատենէն՝ կուրծքս խիստ տկա-

բացաւ եւ ես ստիպուեցայ ձգելու ծովը, ինչ որ մեծ բարեբաղդուութիւն մը եղաւ ինծի:

Ա.Ռ. — Իրա՞ւ, բարեբաղդուութիւն է առ ձեզ համար:

Լ.ԻՆԿ. — Անշո՛ւշտ: Հիւանդութիւնս ծանր չէ եւ ես հիմակ կրնամ քանդակաւործ բլլալ, ինչպէս միշտ ցանկացած եմ: Խորհեցէ՛ք անդամ մը թէ ի՞նչ հաճոյք է ձեւակերտել սա փափուկ կաւը, որ մեր մատներուն սակ հետգհետէ ձեւ ու կեանք կ'առնէ քաղցրորէն:

Էլ. — Եւ ի՞նչ կը խորհիք շինել: Տրիգոններ՞ թէ ծովանուշներ. թէ չէ վաղեմի վիքիկներ:

Լ.ԻՆԿ. — Ո՛չ, Տրիկին: Մտադիր եմ կարելի առաջին պատահութեամբ մեծ դործի մը սկսիլ, խմբանդրի մը՝ ինչպէս կ'ըսեն:

Էլ. — Բայց ի՞նչ պիտի ներկայացնէ այդ խմբանդրին:

Լ.ԻՆԿ. — Բան մը, զոր ես ինքս տեսած եմ:

Ա.Ռ. — Այո՛, այո՛, շինեցէ՛ք, լաւ է:

Էլ. — Բայց ի՞նչ է առ:

Լ.ԻՆԿ. — Նաւազի կին մըն է, մանկամարդ կին մը, որ պառկած կը քնանայ՝ խռովագին քունով մը եւ երազի մը մէջ կը տուայտի: Պիտի աշխատիմ ցոյց տալ իր այդ երազն իսկ:

Ա.Ռ. — Բայց դեռ մէկ հոգի եղա՛ւ:

Լ.ԻՆԿ. — Ո՛չ, ուրիշ անձ մըն ալ պիտի բլլայ, տեսակ մը ուրուական. իր ամուսինն է առ, սրուն բացակայութեան միջոցին՝ կինը անհաւատարիմ դանուած է: Ու այդ մարդը ծովամոյն եղած է:

Ա.Ռ. — Ի՞նչ ըսիք:

Էլ. — Ծովամո՞յն է եղած:

Լ.ԻՆԿ. — Այո՛, երկարատեւ նաւարկութեան մը

միջոցին: Սակայն ինչ որ տարօրինակ է՝ դա՛ իր վերադարձն է: Գիշեր է, եկած՝ իր կինը կը դիտէ, անոր անկողինն քով կանդուն: Հէնց նոր ազատուած ծովամոյնի մը նման՝ ջուրն իր զգեստներէն կ'առուահոսի:

Էլ. (Բազկաթռոխ մէջ ընկղմելով,) — Ի՞նչ տարօրինակ յղացում: (Աչքերը գոցելով) Օ՛հ, ի՞նչ քան յատակօրէն կը տեսնեմ: Ամէնն ալ ապրիլ կը թուին ինծի:

Ա.Ռ. — Բայց ի՞նչպէս, պարոն... պարոն... քիչ առաջ կ'ըսէիք, թէ ձեր խմբանդրին պիտի ներկայացնէր բան մը, զոր դուք ինքնեզուրկ իսկ տեսած էիք:

Լ.ԻՆԿ. — Այո՛, տեսած եմ, տեսած եմ — տարբեր ձեւով մը...

Ա.Ռ. — Ի՞նչպէս... տեսա՞ծ էք մեռելի մը վերադարձը:

Լ.ԻՆԿ. — Ո՛չ, ըսել չեմ ուզեր երբէք թէ այս ամէնը տեսած եմ իրապէս — միս ու ոսկորով: Եւ սակայն...

Էլ. (Ոգիւրուած, փութկոտօրէն,) — Պատմեցէ՛ք բոլորը, խնդրեմ... Շա՛տ կարեւոր են:

Ա.Ռ. (Ժպտելով,) — Այո՛, շատ յարմար է ձեզ, ծովու քմայքներով է հիւսուած:

Էլ. — Օ՛հ, շարունակեցէ՛ք, Պ. Լինկաթրանտ:

Լ.ԻՆԿ. — Լաւ: Երբ մեր երկկայմանաւը Հալիֆաքսէն հոս պիտի դար, մեր նաւազապետը տկարացաւ եւ հիւանդանոց դրկեցինք: Իր տեղը ամերիկացի մը վարձուեցաւ: Այս նոր պետը...

Էլ. — Ամերիկացի՞ն...

Լ.ԻՆԿ. — Այո՛, այս նոր պետը, օր մը նաւապետէն դէզ մը հին լրագիրներ փոխ առաւ եւ սկսաւ

յամաօրէն ուսումնասիրել, ըսելով թէ կ'ուզէր նորվեկերէն սովորել:

Էլ. — Յետո՞յ:

Լի՛նկ. — Փոթորկոտ իրիկուն մըն էր. ինձմէ ու նաւագապետէն դատ ամէնքը կտմ'ըջակին վրայ էին: Անոր սաքը ճմլեր էր ու չէր կրնար քայլել՝ մ'ինչ ես, այնքան սկար, չէի կրնար նոյնիսկ կախ-մահիճէս վար իջնել: Ամերիկացին նստած նաւակողքի լուսամուտին քով, սովորականին պէս հին թերթ մը կը կարդար:

Էլ. — Լա՛ւ, ըս՛ւ:

Լի՛նկ. — Իր այդ լրիկ ընթերցման միջոցին, յանկարծ մտնչիւնի նման ճիչ մը արձակեց եւ իր դէմքը պատի պէս ճեղ-ճերմակ կարեցաւ: Յետոյ սկսաւ թերթը ծալլել, սեղմել ու սրտատակ, հաղար կտոր ընել՝ ա՛յնքան մեղմօրէն, ա՛յնքան հանդարտօրէն:

Էլ. — Լոթ՞ի, սոանց բա՞ն մը ըսելու:

Լի՛նկ. — Այո՛, տաջին անգամ: Բայց յետոյ ինքն իր հետ խօսելու պէս՝ սկսաւ մրմնջել. «Ամուսնացե՛ր է... ուրիշի՛ մը հետ... իմ բացակայութեա՛ն»:

Էլ. (Աչքերը գոցելով՝ կէս մը ինքնիրեն,) —

Այդպէ՛ս ըսաւ:

Լի՛նկ. — Այո՛, Տիկին, եւ երեւակայեցէք որ այդ խօսքերն ըսաւ այնքան հարազատ նորվեկերէնով մը: Օտար լեզուներու մասնաւոր ընդունակութիւն մը ունենալու էր այդ մարդը:

Էլ. — Բայց ասկէ ետք ի՞նչ եղաւ:

Լի՛նկ. — Տարօրինակ բան մը, որ կեանքին մէջ երբէք չպիտի մտնամ: Խիստ մեղմօրէն սա պէս աւելցուց. «Բայց անիկա ի՛մս է ու ի՛մս պիտի մնայ:

Եւ ան պիտի հետեւի ինձի՛, երբ դառնամ զինքն առնելու՝ ծովու խորքէն եկող ծովամոյճի մը նման:»

Էլ. (Գողողոջ ձեռքով՝ գաւաթ մը ջուր խմելով,) — Օ՞Փ, ի՛նչքան տաք կ'ընէ այսօր հոս:

Լի՛նկ. — Եւ ինքն այս խօսքերն ըրաւ՝ կորովի ու կիճքի ախպիսի արտայայտութեամբ մը, որ վըստա՛հ եմ թէ պիտի բռնէ իր խօսքը:

Էլ. — Չէ՞ք գիտեր թէ ի՛նչ եղած է յետոյ... այդ մարդը:

Լի՛նկ. — Ա՛հ, չեմ կարծեր թէ կ'ապրի, Տիկին:

Էլ. (Իսկոյն,) — Ի՞նչէն կը հետեւցնէք:

Լի՛նկ. — Որովհետեւ ասկէ ետք Մանչի մէջ նաւարեկուեցանք: Ես, նաւապետին եւ ուրիշ հինգ նաւազներու հետ, յաջողեցայ կարկուրային մէջ նստուիլ, իսկ երկրորդ նաւապետը, ամերիկացիին եւ ուրիշ նաւազի մը հետ, մակույկը մտաւ:

Էլ. — Իրենցմէ ա՛լ բնաւ չուր չէ՞ ատնուած:

Լի՛նկ. — Ո՛չ, Տիկին: Գէթ այդպէս կ'երեւայ բարերարիս ինձի դրած նամակէն: Եւ ճիշդ ատո՛ր համար է մանաւանդ, որ փափաքեցայ այս դէպքէն արուեստի դործ մը ստեղծել: Ամէն ինչ կը տեսնեմ — կը տեսնեմ անհաւատարիմ կի՛նը, յետոյ վրէժ-խընդիր ամուսինը, որ ծովէն եկած է զայն փնտռելու: Երկուքն ալ աչքիս առջեւն են՝ ա՛յնքան յստակ ու կեանքով առայուն:

Էլ. — Ի՛մ ալ: (Կ'ելլէ) Օ՛ն, սուս մտնենք կամ լաւ եւս երթանք վանկէլը փնտռենք: Կարծես տաքը կը խեղդէ զիս հոս: (Հովանոցակէն դուրս կ'ելլէ:)

Լի՛նկ. (Ինքն ալ ելլելով) — Թոյլ տուէք ինձի մեկնիլ: Տարեղարծի փոքր այց մը կ'ուզէի տալ մի-այն...

Էլ. — Լա՛ւ, Ի՞նչպէս որ կ'ուզէք: (Չեոքը կ'երկարէ) Յետուեթի՛ւն, ծաղիկներուն համար շնորհակալ եմ:

(Լիմկ. կը բարեւէ ու կը մեկնի պարտէզի դռնէն):

Ա.Ռ. (Կ'ելլէ ու էլիտայի կը մտնայ,) — Տիկին, կը տեսնեմ թէ ասի խորապէս խռովեց ձեր սիրար:

Էլ. — Այո՛, ճիշդ է: Եւ սակայն...

Ա.Ռ. — Բայց... վերջապէս դուք արդէն սպասելու էիք ասոր:

Էլ. — (Ապշահար դիտելով,) — Սպասելը՛ւ էի...

Ա.Ռ. — Այդպէս կը կարծեմ:

Էլ. — Պէտք էի՛ սպասել տեսնելու մէկուն վերադարձը... այդ պայմաններուն տակ:

Ա.Ռ. — Բայց Ի՞նչ կ'ըսէք... յիմար քանդակագործի մը այդ պատմութիւնն ուրեմն...

Էլ. — Սիրելի Առնօլմ, ձեր կարծածին չափ ալ յիմար չէ թերեւս:

Ա.Ռ. — Մեռած մարդու մը մասին եղած այդ ցնդարանութիւնն է ուրեմն, որ ա՛յսքան խռոված է ձեզ: Եւ ես որ կը կարծէի թէ...

Էլ. — Ի՞նչ կը կարծէիք:

Ա.Ռ. — Կը կարծէի բնականաբար թէ այս բոլորը սրատուակ մըն էր ըսկ ձեզ համար եւ ձեր միտ'ի, ձեր իրական տանջանքն ուրիշ բան չէր, բայց միայն տեսնել որ, հոս, գաղտնորէն ընտանեկան սղաճանդէս մը կը կատարուի եւ թէ ձեր ամուսինն ու դաւակները յիշատակներու կեանք մը կ'ապրին, որուն դուք ինքներդ օտար կը մնաք:

Էլ. — Օ՛հ, ո՛չ, ո՛չ: Չգպի՛նք ասոր: Ո՛ւրէ ի-

բաւունք չունիմ ես պահանջելու ամուսինէս, որ ամբողջովին ի՛մս ըլլայ միայն:

Ա.Ռ. — Ես պէտք է ըսեմ որ ունի՛ք:

Էլ. — Այո՛, թերեւս, եւ սակայն չ'ունիմ: Որովհետեւ ես ինքս ալ ունիմ յիշատակներու կեանք մը, որուն ուրիշներ օտար կը մնան:

Ա.Ռ. — Դո՛ւք: (Աւելի մեղմօրէն) Ատ կը նշանակէ թէ դուք... թէ դուք իսկապէս չէ՛ք սիրեր ձեր ամուսինը:

Էլ. — Բայց, ո՛չ, ո՛չ: Ես յաջողած եմ դայն բոլոր սրտովս սիրելու: Եւ ճիշդ ատոր համար է որ ասիկա սոսկալի՛, անբացատրելի՛, աներեւակայելի՛ է:

Ա.Ռ. — Խնդրե՛մ, Տիկ. Վանկէլ, վստահեցէ՛ք ինձ ձեր բոլոր ցաւերը անվերապահօրէն:

Էլ. — Չեմ կարող, սիրելի բարեկամ. մանաւանդ հիմակ, անկարելի է... ուրիշ ատե՛ն մը, թերե՛ւս:

(Պօլէք կ'երեւայ վերանդայի վրայ եւ պարտէզ կիջնէ:)

ՊՕԼ. — Հայրիկը տուն եկաւ: Լաւ չէ՞ր ըլլար, որ ամէնքս ալ սրահ երթայինք:

Էլ. — Լա՛ւ, երթա՛նք:

(Վանկէլ, զգեստները փոխած, տանը ետեւէն, ձախ կողմով, կը հասնի Հիլտէի հետ միասին:)

ՎԱՆ. — Ե՛ս, ահաւասիկ: Գործերս աւարտեցի ազա՛տ եմ այլեւս: Մէյմէկ զովացուցիչ խմե՛նք:

Էլ. — Սպասէ վայրկեան մը: (Հովանոցակ կը մտնէ եւ փուկը դուրս կը բերէ:)

ՀԻՂՏ. — Ի՛նչ սիրուն ծաղիկներ: Ուրկէ՞ ես տանք:

Էլ. — Քանդակագործ Պ. Լինկսթրանտը տուաւ ինձ, սիրելի Հիլտէս:

Հիլտէս. (Ապշած,) — Լինկսթրանտը:

ՊՕԼ. (Խոռոված,) — Ուրեմն Լինկսթրանտը նորէն եկաւ հոս:

Էլ. (Կէս ժպիտով մը,) — Այո: Եկած էր տարեդարձի առիթով այս փունջը բերելու, հասկցա՞ր:

ՊՕԼ. (Գողումի՛ չիլտէին նայելով) — Ա՛...

Հիլտէս. (Մրմնջելով) — Ի՛նչ տխուր...

ՎԱՆ. (Գծնէ շփոթութիւնով մը՝ էլ.ի) — Է՛հ... կը տեսնե՛ս արդէն... լաւ, կ'ուզեմ բացատրել քեզ, սիրելի, բարի էլիտաս, իմ սիրակա՛նս...

Էլ. (Ընդմիջելով) — Եկէ՛ք, աղջիկներս, իմ այս ծաղիկներն ալ միւսներուն հետ ջուրը զննեք: (Վերանդա կ'ելլէ:)

ՊՕԼ. (Հիլտէի՛ մեղմօրէն) — Ի՛նչ ալ ըլլայ, է՛սպէս շատ բարի սիրտ մը ունի:

Հիլտէս. (Մեղմ ձայնով՝ սրտնեղօրէն) — Կեղծի՛ք ամբողջ: Ատանկ կ'ընէ, լո՛կ հայրենիկին հաճելի ըլլալու համար:

ՎԱՆ. (Վերանդայի վրայ՝ էլիտայի ձեռքը սեղմելով,) — Շնորհակա՛լ եմ, շնորհակա՛լ եմ, իմ սիրելի էլիտաս: Սրտագգած շնորհակալութիւններս՝ այդ վարձուներդ համար:

Էլ. (Ծաղիկներն յարդարելով) — Է՛, պէտք չէ՞ որ ես ալ կրցածս ընեմ, տօնելու համար մայրիկին ծննդեան օրը:

ԱՌ. — Ա՛: (Ինք եւս վերանստ կ'ելլէ: Պօլէթ եւ Հիլտէ պարտէզը կը մնան:)

Բ. ԱՐԱՐՈՒԱԾ

«Տեսարան»ին վրայ — քաղաքին ետեւը՝ մացառուտ բլուր մը: Խորը՝ անագաքար անդ մը եւ հողմացոյց մը: Զողին շուրջն ու տեսարանի առջամասին վրայ՝ խոռոք նստարան-քարեր: Հեռո՛ւն հորիզոնին ծայրը կ'երեւայ փքեօրտն, իր կղզեակներով ու հրուանդաններով: Ծովուն բացերը չեն երեւիր: Վերջալուսային կիսաքափանց ամառ-իբիկուն մը: Օդին մէջ ու լեռներու հեռաւոր կատարներուն վրայ՝ կարմիր-սպի լոյս մը կը սրսվայ: Աջակողմեան բլուրներէն՝ քառածայն երգի մը ազօտ քրքրումները կը հասնին:

Քաղաքին երկսեռ երիտասարդութիւնը, գոյգ-գոյգ, ընտանեքար խօսուընտելով, կը հասնի աչքն ու կը մեկնի ձախէն: Քիչ վերջ կ'երեւայ ՊԱԼԷՍԹԷՏ, բեռնաւորուած շալերով ու մամբոբդի պաշտակներով. կ'առաջնորդէ երկսեռ գրօսաշրջիկներու խումբ մը:

ՊԱԼ. — (Իր գաւազանով՝ վերը ցոյց տալով,) — Կը տեսնէ՛ք, տիկնայք ու պարոնայք, հոն հեռուն կը տարածուի մի այլ բլուր: Մենք պէտք է մազըլցինք այդ եւս ու յետոյ իջնենք: (Կը շարունակէ իր բազմալեզուեան խօսակցութիւնը՝ խումբը ձայն առաջնորդելով:)

(Հիտէ աշխուժով՝ աջ ցամբէն կը հասնի: Կանգ կ'առնէ ու ետեւը կը նայի: Նոյն ցամբով պահ մը ետէ՛ Պօլէքը եւս կուգայ:)

ՊՕԼ. — Բայց, սիրելի՛ս, ինչո՞ւ համար այդպէս վազելով առանձին ձգեցիր Լինկոթրանտը:

ՀԻԼ. — Որովհետեւ այդքան դանդաղ քալելը կը մեռցնէ՛ր դիս: Նայէ՛... նայէ կարծես կը սողայ:

ՊՕԼ. — Բայց չե՞ս գիտեր որ տկար է:

ՀԻԼ. — Ըսէ՛, կը կարծե՞ս որ վտանգաւոր ըլլայ իր հիւանդութիւնը:

ՊՕԼ. — Անչո՛ւշտ:

ՀԻԼՏԷ. — Այսօր, կէսօրէ ետք, հայրիկին քննըւելու եկած էր: Կ'ուզէի գիտնալ թէ հայրիկն ի՞նչ կը խորհի իր վիճակին մասին:

ՊՕԼ. — Հայրիկն ըսաւ թէ թոքերու կարծրացում ունի եւ թէ ատով վարակուողները շատ չեն սպրիւր:

ՀԻԼ. — Իրա՞ւ, ատանկ ըսաւ: Ծիշտ ես ալ այդպէս խորհած եմ:

ՊՕԼ. — Աստուծոյ սիրո՞ւն, չըլլա՛յ որ բան մը յայտնի ընես:

ՀԻԼ. — Զիս ո՞վ կարծեցիր: (Աւելի մեղմ) Ա՛, ահաւասիկ պ. Հանսը, որ յաջողեր է մինչե՛ւ հոս

բարձրանալ: Հանս... Զե՞ս կարծեր թէ զինքը տեսնելը միայն կը բաւէ, կարենալ դուշակելու համար թէ Հանս կը կոչուի:

ՊՕԼ. (Մեղմօրէն) — Օ՛հ, խնդրեմ, լըջացի՛ր ալ:

(Լինկ. կը հասնի աջէն՝ ձեռքը հովանոց մը:)

ԼԻՆԿ. — Հաճեցէ՛ք ներել ինձի, օրիորդներ, ձեզի շփարաղ չկարենալ քալելու համար:

ՀԻԼ. — Ո՛, հովանոց մըն է՛ք դներ:

ԼԻՆԿ. — Ո՛չ, ձեր մօրն է, սուսաւ որ դաւադանի տեղ դորձածեմ: Ես չէի խորհած իմս հետ առնել:

ՊՕԼ. — Դեռ վա՞րն են անոնք — հայրիկն ու միւսները:

ԼԻՆԿ. — Այո՛, օրիորդ, հայրերնիդ ըսպէ մը սրճարան մտաւ եւ միւսները դուրսը նստեցան երաժշտութիւնը ունկնդրելու համար: Բայց մայրերնիդ ըսաւ որ յետոյ պիտի դան:

ՀԻԼ. (Որ միտ գիմքը կը դիտէ) — Կարծեմ, չա՛տ յոգնած էք:

ԼԻՆԿ. — Այո՛, ինձի կը թուի թէ քիչ մը յոգնած եմ եւ արդարեւ վայրկեան մը պէտք է հանգչիմ: (Աջ կողմը, առաջամասին մէջ, քարի մը վրայ կը նստի:)

ՀԻԼ. (Կանգնած իր առջեւ) — Գիտէ՞ք թէ յետոյ, հոն, հրապարակին վրայ, պիտի պարեն:

ԼԻՆԿ. — Այո՛, լսեցի Լըբ այդ մասին կը խօսէին:

ՀԻԼ. — Պարը կը սիրէ՞ք:

ՊՕԼ. (Որ ծաղիկներ կը քաղէ) — Հիլտէ՛, ձգէ պ. Լինկոթրանտը որ չունչ մը առնէ:

Լինկ. (Հիլտէի) — Այո՛, օրիորդ. շատ պիտի ուզէի պարել, եթէ կարենայի:

Հիւ. — Ա՛հ, պարել սովորած չէ՞ք բնաւ:

Լինկ. — Ո՛չ, երբէ՛ք: Բայց այդ չէր ինչ որ կ'ուզէի ըսել: Ձերնալուս պատճառը կուրծքս է:

Հիւ. — Սա ձեր ըսած տկարութեան համար:

Լինկ. — Այո՛, ճի՛շտ ատոր համար:

Հիւ. — Ատոր համար ինքզինքնիդ շատ դժբաղդ կը դրածք:

Լինկ. — Օ՛հ, ո՛չ, չեմ կրնար՝ այո՛ ըսել, (ժպտելով) քանի որ, կարծեմ, այդ պատճառով ալ ամէն մարդ ինձ հանդէպ ա՛յնքան բարի է, ա՛յնքան ազնիւ ու ա՛յնքան հաճոյսկասար:

Հիւ. — Եւ յետոյ, վտանգաւոր ալ չէ:

Լինկ. — Ո՛չ, բնա՛ւ: Ձեր հօր քննելէն ի վեր համոզուած եմ ատոր:

Հիւ. — Եւ ճամբորդել սկսելնուդ պէս պիտի դարձանուիք:

Լինկ. — Այո՛, վստահ եմ:

ՊՕԼ. (Ծաղիկներ տալով) — Հրամեցէ՛ք, պ. Լինկսթրանտ, ձեր լամբակն անցուցէք:

Լինկ. — Սորապէս շնորհակալ եմ, օրիորդ, շատ բարի էք իսկապէս:

Հիւ. (Աջ նամբայէն վար նայելով) — Ահա՛ կուզան:

ՊՕԼ. (Ինքն ալ նայելով) — Միայն գիտնա՛ն թէ ուրիշ պիտի դառնան: Ա՛հ, սխալ ճամբայ մտան:

Լինկ. (Ելլելով) — Ես մինչեւ ճամբային դարձած տեղը կը վազեմ հիմակ ու կը պոռամ իրենց:

Հիւ. — Բայց, բաւական բարձր պէտք է պոռալ:

ՊՕԼ. — Ո՛չ, չարժեր. ատիկա աւելի ե՛ւս պիտի յոգնեցնէ ձեզ:

Լինկ. — Օ՛հ, վայրէջքէն մարդ չի յոգնիր: (Աջէն կը մեկնի):

Հիւ. — Ա՛հ, վայրէջքը, այո... (Հեռանալը դիտելով) Ի՛նչպէս կը ցատկէ հիմակ, ատանց խորհելու որ յետոյ բարձրանալ եւս պէտք պիտի ըլլայ:

ՊՕԼ. — Խե՛ղճ տղայ:

Հիւ. — Կը հաւանէ՞ր, եթէ Լինկսթրանտը քեզ ամուսնութեան ուղէր:

ՊՕԼ. — Խելքդ փախցուցի՞ր դուն:

Հիւ. — Անշուշտ, ըսել կ'ուզեմ, եթէ հիւանդ ու դատապարտուած չըլլար՝ կ'առնէ՞ր զինքը:

ՊՕԼ. — Ինձի կը թուի թէ, աւելի դո՛ւն պէտք էիր ամուսնանալ իրեն հետ:

Հիւ. — Ա՛հ, ո՛չ: Տառնոց մ'անգամ չունի եւ ո՛չ ալ Գիթ՝ ինքզինքն ապրեցնելու միջոց մը:

ՊՕԼ. — Ուրեմն ինչո՞ւ միշտ միասին էք:

Հիւ. — Լո՛կ իր տկարութեան պատճառով:

ՊՕԼ. — Ես նշմարած չեմ երբէք, որ դուն այդ պատճառով կարեկցիս իրեն՝ նոյնիսկ ամենափոքր չափով:

Հիւ. — Ո՛չ, ես իրե՛ն չեմ կարեկցիր բնաւ: Միայն թէ ատիկա, կարծես կ'առինքնէ զիս:

ՊՕԼ. — Ինչը՞:

Հիւ. — Զինքը շահադրգուութեամբ քննել ու յետոյ իրեն պատմել տալ թէ իր հիւանդութիւնը վտանգաւոր չէ, թէ արտասահման պիտի մեկնի եւ թէ մեծ արուեստագէտ մը պիտի ըլլայ: Այս ամէնուն այնքան ջերմօրէն կը հաւատայ ու այնքա՛ն

երջանիկ է: Բայց յետոյ... ո՛չ, այս բոլորէն ոչինչ պիտի իրականանայ. երբէք, երբէ՛ք... Շո՛ւա պիտի մեռնի ան... Ու այս գաղափարն ա՛յնքան առինքնող կը թուի ինծի:

ՊՕԼ.— Առինքնո՞ղ:

ՀԻԼ.— Այո՛, շատ առինքնող կը թուի ինծի: Իմ կարծիքս է վերջապէս, եթէ կը ներես:

ՊՕԼ.— Կորսուէ՛, Հիլտէ. անգամ աղջիկ մըն ես դուն:

ՀԻԼ.— Օ՛րս կ'ընեմ, ուզածս ալ ստ է: (Վայր նայելով), Ահա՛ վերջապէս: Կ'երեւայ թէ Առնօլմը՝ վերելքը չի սիրեր: (Գառնալով) Քանի որ ատենն է ըսեմ— կրնա՞ս կռահել՝ ինչ որ ճաշի ատեն Առնօլմի վրայ գիտած եմ:

ՊՕԼ.— Ի՞նչ:

ՀԻԼ.— Մտղերն սկսեր են թափիլ... Ճիշտ գըլուխի գաղաթին վրայ:

ՊՕԼ.— Ա՛, պարտոյ խօսք է, սխալ ես:

ՀԻԼ.— Ո՛չ, ո՛չ եւ յետոյ աչքերուն քով խորշոմներ ալ կան: Աստուած իմ, Պօլէթ, ի՞նչպէս կրցեր ես այդքան սիրահարիլ իրեն, երբ քեզ դաս կուտար:

ՊՕԼ. (Ժպտուն) — Շիտակը, ես ալ չեմ գիտեր: Կը յիշեմ, սակայն, թէ որ մը ա՛յնքան տաք արցունք թափեցի, որովհետեւ Պօլէթ անունը սիրուն թուած չէր իրեն:

ՀԻԼ.— Տարօրինա՞ղ: (Նորէն վար նայելով) Ահա Ծովու Տիկինը, որ Առնօլմի հետ կը քայլէ խօսւրտելով, փոխանակ հայրիկին հետ գալու: Արդեօք աչք ալ չե՞ն քթթեր իրարու:

ՊՕԼ.— Լուէ՛, ամօ՛թ է: Ի՞նչպէս կը յանդիմանի իր մասին այդ տեսակ խօսքեր ընել, երբ մանաւանդ հիմակ, մեր մէջ, ամէն բան բարւոքիլ կը թուի:

ՀԻԼ.— Բարւոքի՛լ. շատ միամիտ ես, սիրելիս: Ո՛չ, անոր հետ լաւ յարաբերութիւններ չպիտի ունենանք երբէք, քանի որ ան՝ մեզ, ու մենք՝ իրեն չենք յարմարիլ բնաւ: Աստուած միայն գիտէ, թէ հայրիկին ինչո՞ւ գայն մեր տունը բերած է: Բնաւ չպիտի զարմանամ երբ գեղեցիկ առատ ճը մեր աչքերուն առջեւ իսկ խենթենայ:

ՊՕԼ.— Խենթենա՞յ, ինչո՞ւ:

ՀԻԼ.— Ձարմանալի՛ ոչինչ պիտի կենայ: Իր մայրն ալ խենթ էր եւ խենթ մեռաւ, լաւ գիտեմ:

ՊՕԼ.— Աստուած իմ, քիթդ ո՞ւր տեղուանք կը խոթես: Բա՛ւ է, ալ մի՛ շողալրատեր այդ մասին: Ձանա՛ ազնիւ ըլլալ՝ հայրիկին սիրուն: Կը լսե՞ս Հիլտէ:

(Վանկել, էլիզա, Առնօլմ, եւ Լիկսքրանս կը հասնին աջէն):

ԷԼ. (Մատով տեսարանին խորը ցուցնելով) —

Հոս կ'իյնայ, չէ՞:

ԱՌ.— Այո՛, այդ կողմը պիտի ըլլայ:

ԷԼ.— Ծո՛ւր, ծո՛ւր, այո՛, հո՛ւ է:

ՊՕԼ. (Առնօլմի) — Սիրուն չէ՞ հոս:

ԱՌ.— Հիանալի՛, հոյակապ տեսարան է:

ՎԱՆ.— Հոս եկած չէ՞ք բնաւ:

ԱՌ.— Ո՛չ, երբէք, կարծեմ, իմ ատենս հազիւ թէ կարելի էր մինչեւ հոս՝ մաղցիլ: Ո՛ եւ է արասետ չկար նոյնիսկ:

ՎԱՆ.— Արդարեւ հազիւ քանի մը տարի է այս ամէնուն շինուիլը:

ՊՕԼ. — Տեսարանը աւելի հստակապ է, հո՛ն, սա նաւուղիդի սարէն:

ՎԱՆ. — Կ'ուզե՞ս որ հոգ երթանք, էլլիդա:

ԷԼ. (Աջ կողմը քարի մը վրայ նստելով) — Ո՛չ, չնորհակալ եմ, բայց դուք միւսներդ դացէք: Ես ձեզ կը սպասեմ հոս:

ՎԱՆ. — Ուրեմն ես քու քովդ կը կենամ: Աղջիկները կրնան առաջնորդել պ. Առնօլմը:

ՊՕԼ. — Կ'ուզե՞ք ձեզի ընկերանալ, պ. Առնօլմ:

ԱՌ. — Սիրո՞վ: Ճամբայ կա՞յ ձինչեւ վերը:

ՊՕԼ. — Այո՛, շատ աղուոր լայն ճամբայ մը կայ:

ՀԻԼ. — Բաւական լայն՝ երկու հոգի բազկանցուկ հանդիստ անցնելու չափ:

ԱՌ. (կատակելով) — Վստա՞հ էք, փոքրիկ, Հիլաէս: (Պօլէթի) Կ'ուզե՞ք որ երթանք փորձենք թէ ո՞րքան ձիշտ է ըսածը:

ՊՕԼ. (Ժպտալով) — Երթա՛նք, եթէ կ'ուզէք:

(Չախէն կը մեկնին բազկանցուկ:)

ՀԻԼ. (Լինկի-ի) — Մենք ալ երթա՞նք:

ԼԻՆԿ. — Բազկանցուկ:

ՀԻԼ. — Ինչո՞ւ է: Յօժարութեամբ:

ԼԻՆԿ. (Գոհունակօրէն ժպտագին՝ բազուկը տալով) Իրաւի սիրուն է:

ՀԻԼ. — Սիրո՞ւն:

ԼԻՆԿ. — Այո՛, կարծես երկու նշանածներ ըլլայինք:

ՀԻԼ. — Երբեք կ'նջ հետ բազկանցուկ պտըտած չէ՞ք ուրեմն, պ. Լինկսթրանտ: (Չախէն կը մեկնին):

ՎԱՆ. (Որ սիւնին քով կանգնած է) — Սիրելի էլիտաս, պահ մը առանձին ենք հիմալ:

ԷԼ. — Այո՛, եկուր նստէ՛ քովս:

ՎԱՆ. (Նստելով) — Ամէն ինչ խաղաղ ու հանդարտ է հոս: Կրնանք խօսիլ քիչ մը:

ԷԼ. — Ինչի՞ վրայ:

ՎԱՆ. — Գո՛ւ, էլիտա. յետոյ, մե՛ր ու մեր կեանքին վրայ: Այս այսպէս չի կրնար շարունակուիլ:

ԷԼ. — Ի՞նչ կ'ուզես աւելի:

ՎԱՆ. — Կատարեալ մտերմութիւն մը, սիրելիս: Միասնական ճշմարիտ կեանք մը... առջի պէս:

ԷԼ. — Ա՛հ, եթէ կարելի ըլլար: Բայց անկարելի է... բացարձակապէս:

ՎԱՆ. — Մտածումներդ կը հասկնամ կարծեմ. ատեն ատեն փախցուցած խօսքերդ՝ այդպէս խորհիլ կուտան ինձի:

ԷԼ. (Խստօրէն) — Ո՛չ, չես հասկնար: Մի՛ ըսեր անանկ:

ՎԱՆ. — Այո՛, էլիտա: Դուն մաքուր հոգի մը եւ հաւատարիմ սիրտ մը ունիս:

ԷԼ. — Ճիշտ է:

ՎԱՆ. — Մաղաղութիւն ու երջանկութիւն ունենալու համար, ամէն բանէ առաջ անհրաժեշտ է քեզի՝ համարձակութեան ու անկեղծութեան մըթնոլորտ մը:

ԷԼ. (Ուշադիր դիտելով) — Այսի՞նքն:

ՎԱՆ. — Երկրորդ կին մը ըլլալու համար եղած չէ՛ր՝ դուն:

Էլ. — Ի՞նչ բան քեզի այդպէս ենթադրել կուտայ :

ՎԱՆ. — Քանի՛ անգամներ այդ նախադրացումն ունեցայ, բայց այսօր ատիկա իրականութիւնն իսկ է : Իրենց մօր յիշատակին՝ աղջիկներու սարքած այս հանդէսին մէջ... դուն իմ կողմէն տեսակ մը դաւակցութիւն տեսար... Է՛հ, այո՛, մարդու մը յիշատակները չեն կրնար ջնջուիլ վերջապէս... դէ՞թ իմերս չե՛ն կարող : Ձեռքս չէ :

Էլ. — Գիտեմ, այո՛, շատ լաւ գիտեմ :

ՎԱՆ. — Սակայն կը սխալիս : Քեզի գրեթէ այնպէս կը թուի որ միւսը, աղջիկներուն մայրը, կ'ապրի դեռ եւ թէ միշտ մեր մէջ է անտեսանելիօրէն : Կը կարծես թէ սիրաս քու եւ անոր միջեւ հաւատարապէս բաժնուած է : Ու այս մտածումն է որ քեզ կ'ըմբոստացնէ եւ որ մեր կեանքին մէջ անբարոյցութիւն մը կը թուի քեզի : Ահա՛ թէ ինչո՞ւ դուն չես կրնար այլեւս, դուն չես ուզեր այլեւս ապրիլ ինձի հետ՝ իբր իմ կինս :

Էլ. (Ելլելով) — Տեսա՞ր այդ բանը, Վանկել :

Տեսա՞ր այդ բոլորը :

ՎԱՆ. — Այո՛, այսօր տեսայ վերջապէս յստակօրէն մինչեւ հողին... մինչեւ յետին խորքը՝ իրերուն :

Էլ. — Մինչեւ հողի՞ն... Օ՛, կը սխալի՛ս :

ՎԱՆ. (Ելլելով) — Գիտե՛մ, դեռ ատկէ աւելին ա՛լ կայ, սիրելի էլիտաս :

Էլ. (Անձկօրէն) — Գիտես թէ դեռ ատկէ աւելի՞ն ալ կայ :

ՎԱՆ. — Այո՛, գիտեմ թէ այս միջավայրը քեզի անյարմար է : Մեր լեռները կ'ընկճեն քեզ ու սիրտդ

կը սեղմեն : Քեզի համար չիլայ հոս բաւական ազատ երկինք, ո՛չ ալ հորիզոն եւ ոչ ալ օդին մէջ՝ բաւական կազդոյր ու շոյանք :

Էլ. — Ճիշտ է : Գիշեր ու ցորեկ, ամառ ու ձըմեռ՝ անտեղիտալի ծովաբաղձութիւն մը համակած է զիս :

ՎԱՆ. — Լա՛ւ գիտեմ ատ. սիրելի էլիտաս, (ձեռքը անոր գլուխին վրայ դնելով,) եւ ահա՛ թէ ինչո՞ւ հէք հիւանդ մանուկը պէտք է իր տունը դառնայ :

Էլ. — Ի՞նչ ըսել կ'ուզես :

ՎԱՆ. — Շատ սլարդ բան մը : Թէ մենք պէտք է մեկնինք :

Էլ. — Մեկնի՞նք :

ՎԱՆ. — Այո, պէտք է երթանք մեծ ծովուն ափունքը անկիւն մը, ուր դուն կարենաս՝ սրտիդ ուղած բոյնը գանել :

Էլ. — Օ՛, մի խորհիր այդ մասին, սիրելիս : Անկարելի է : Դուն չես կրնար երջանկօրէն ապրիլ հոսից զատ ո՛չ մէկ տեղ :

ՎԱՆ. — Թո՛ղ ըլլայ, ինչ որ պիտի ըլլայ : Եւ Հիմա, դուն կը կարծես թէ ես կրնամ երջանկօրէ՞ն ապրիլ հոս, առանց քեզի :

Էլ. — Բայց ես հո՛ս եմ ու հո՛ս կը մնամ : Քուկդ եմ ես :

ՎԱՆ. — Ի՞նչ ես իրօք, էլիտաս :

Էլ. — Ա՛հ, մի՛ խօսիր այդ մասին : Հոս են սիրած ու աշխատած բոլոր բաներդ : Ամբողջ կեանքիդ արդիւնքը կայ հոս :

ՎԱՆ. — Թող ըլլայ, ինչ որ պիտի ըլլայ ըսի : Պէտք է մեկնինք : Հո՛ն, ծովուն մօտ տեղ մը պիտի

երթանք: Անդառնալիօրէն վճռուած որոշում մըն է
աս, սիրելի էլիտաս:

Էլ. — Բայց ի՞նչ կը խորհիս թէ պիտի շահինք
ատով:

ՎԱՆ. — Դուն ատով, ատողջութիւնդ ու հոգե-
կան անդորրդ պիտի շահիս:

Էլ. — Ո՛վ դիտէ: Բայց դո՞ւն: Քու վրադ ալ
խորհէ՛: Դո՛ւն ի՞նչ պիտի շահիս:

ՎԱՆ. — Ե՞ս, քեզ պիտի շահիմ, սիրելիս:

Էլ. — Ո՛չ, անկարելի է. ո՛չ, ո՛չ, Վանկէլ,
չպիտի կրնաս: Եւ ճիշտ հո՛ղ է սոսկալի մտածու-
մը՝ վհատեցուցիչ սարսափը:

ՎԱՆ. — Պէտք է փորձել: Երբ այդօրինակ մը-
տածումներ կը պաշարեն քեզ, ատոնցմէ ճողոպրե-
լու միակ միջոցը, փախիլն է, հեռո՛ւ, հեռո՛ւ հո-
սէն: Եւ ա՛յնքան շուտ, ո՛րքան կարելի է: Ա՛յսպէս
պէտք է ու ասիկա վճռուած է, կը հասկնա՞ս:

Էլ. — Ո՛չ, ո՛չ: Ա՛հ, պէտք է ուրեմն որ ամէն
ինչ յայտնեմ քեզի, այնպէս ինչպէս ո՞ր է:

ՎԱՆ. — Այո՛, այո՛, ըսէ:

Էլ. — Պէտք չէ՛ որ դուն դժբաղդ ըլլաս իմ
պատճառովս, մանաւանդ որ ատիկա՝ ոչինչի պի-
տի ծառայէ:

ՎԱՆ. — Խոստացար հիմակ ամէն ինչ ըսելու ե-
ղածին պէս, չէ՞:

Էլ. — Այո՛, պիտի ըսեմ քեզ ամէն ինչ ա՛յնքան,
ո՛րքան կրնամ եւ ո՛րքան ես ինքս կը հասկնամ: Հոս
եկուր ու քո՛վս նստէ: (Քարիմ վրայ կը նստին:)

ՎԱՆ. — Օ՛հ, էլիտա... շարունակէ՛...

Էլ. — Այն օրը երբ ինձի եկար իմանալու թէ
կրնա՞յի, թէ կ'ուզէ՞ի քուկդ ըլլալ, դուն ա՛յնքան

համարձակօրէն, ա՛յնքան անկեղծօրէն խօսեցար
առաջին ամուսնութեանդ վրայ, անոր քեզ տուած
ամբողջ երջանկութիւնը պարզելով...

ՎԱՆ. — Ծճարտութիւն էր որ կ'ըսէի:

Էլ. — Այո՛, բարեկա՛մս, այո՛, չեմ տարակու-
սիր ատոր: Բայց ձգենք ատ: Այսօր քեզի կ'ուզեմ
յիշեցնել միայն, թէ ես եւս շատ անկեղծ գտնուե-
ցայ քեզի հանդէպ, յայտնելով թէ ես ալ սիրած էի
ուրիշ մը եւ թէ իմ ու անոր միջեւ գրեթէ նշանկապ
մըն ալ փոխանակուած էր:

ՎԱՆ. — Գրեթէ՛...

Էլ. — Այո՛, գրեթէ նշանկապ մը: Բայց այնքան
քիչ տեւեց սա: Անիկա մեկնեցաւ ու յետոյ ես ամէն
ինչ խցեցի: Ես այդ ամէնը պատմեցի քեզի:

ՎԱՆ. — Բայց, սիրելի էլիտաս, ինչո՞ւ քրքրել
այդ անցեալը, որ երբէ՛ք ինձի չի վերաբերիր: Ես
յսպսօր այդ մասին ոչ իսկ խօսք մըն եմ ըրած:
Նոյնիսկ չեմ հարցուցած թէ ո՛վ էր այդ մարդը:

Էլ. — Ճիշտ է: Դուն միշտ, ինձի հանդէպ,
այնքան փափկանկատ եղած ես:

ՎԱՆ. (Ժպտելով) — Եւ այս պարագային, ար-
դէն շատ դժուար բան մըն ալ չէր գուշակել իր ա-
նունը:

Էլ. — Իր անո՞ւնը:

ՎԱՆ. — Անշուշտ: Սքէօլտիքէնի եւ շրջակա-
ներուն մէջ չկային այնքան մարդիկ, որոնց մէջ
ընտրութիւն մը... կամ, լաւ եւս, մէկ հոգի միայն
կար, որ կարենար...

Էլ. — Աննօրմը կը կարծես անշուշտ:

ՎԱՆ. — Ան չէ՞ որ:

Էլ. — Ո՛չ:

ՎԱՆ. — Ո՞չ: Ուրեմն այլեւս, բա՛ն մըն ալ չեմ հասկնար:

Էլ. — Կը յիշե՞ս, աշնանավերջի ատեններն էր, երբ ամերիկեան հսկայ նաւ մը եկաւ ու Սքէօլտ-վիֆէնի մէջ խարսխեց, նորոգելու համար իր վնասուածքը:

ՎԱՆ. — Այո՛, շատ լաւ կը յիշեմ: Այդ նաւուն մէջ էր որ առտու մը՝ նաւապետն, իր խուցին մէջ, սպաննուած գտան: Դիտողնութեան համար զիս կանչած էին:

Էլ. — Այո՛, զիտեմ:

ՎԱՆ. — Երկրորդ նաւուղիդն էր սպաննած, կ'ըսէին:

Էլ. — Մա՛րդ չի գիտեր սա, քանի որ չտպացուեցաւ:

ՎԱՆ. — Սակայն կարելի չէր կասկածիլ: Եթէ յանցաւոր չէր, ինչո՞ւ պիտի խեղդուէր:

Էլ. — Խեղդուած չէ՛ ան: Կխտորսանաւով մը Հիւսիս մեկնած է:

ՎԱՆ. (Ապշած) — Ի՞նչպէս գիտես:

Էլ. (Ինգիլիզեր զսպելով) — Գիտե՛մ, Վանկէլ: Այդ նաւուղիդին է որուն... նշանուած էի:

ՎԱՆ. (Յնցուելով) — Է՞... Ի՞նչ ըսիր: Կարելի է՞...

Էլ. — Այո՛, նշանածս էր:

ՎԱՆ. — Բայց, Աստուած իմ, էլիտա՛... Ի՞նչպէս կըրար... Դուն նշանուի՛ս, որո՞ւ... Օտարականի մը, զոր ոչ ոք կը ճանչնար... Ի՞նչ էր իր անունը:

Էլ. — Այդ ատեն Ագատորգի կը կոչուէր: Յե-

սոյ սկսաւ իր նամակներն՝ Ալֆրէտ ճօնսթըն ստորագրել:

ՎԱՆ. — Բայց ո՞ւրիկ կուգար:

Էլ. — Վերէ՛ն, Ֆինմարքէն, կ'ըսէր ինծի: Կ'ըրեւայ թէ Ֆինլանտա էր ծնած ու յետոյ՝ հօրը հետ, իր մանուկ տարիքին՝ հոն դադթած էր:

ՎԱՆ. — Ֆինլանտացի մըն էր ուրեմն:

Էլ. — Այո՛, այդպէս կ'ըսէր:

ՎԱՆ. — Դեռ ուրիշ ի՞նչ գիտես իր մասին:

Էլ. — Սա՛ միայն թէ շատ պզտիկուց նաւու մէջ մտած ու երկար ճամբորդութիւններ ըրած էր:

ՎԱՆ. — Ուրի՞շ:

Էլ. — Ոչի՛նչ: Մենք ասանկ բաներու վրայ չէինք խօսեր բնաւ:

ՎԱՆ. — Ինչի՞ մասին կը խօսէիք, ուրեմն:

Էլ. — Գրեթէ միշտ՝ ծովուն վրայ:

ՎԱՆ. — Ա՛հ... ծովո՛ւն վրայ...:

Էլ. — Կը խօսէինք փոթորիկին ու հանդարտութեան վրայ, մտայլ գիշերներուն ու արեւշատ ցերեկներուն վրայ, որ ատեն ծովը՝ արեւէն կը բռնկի: Բայց կը խօսէինք մանաւանդ կէտերու, փոկերու եւ ծովափիզերու մասին, որոնք խութերու վրայ կը քաշուին՝ կէսօրուան արեւուն ճառագայթներուն տակ, յետոյ ամարներու, արծիւներու եւ ովկէանի միւս բոլոր թռչուններու մասին: Եւ երբ ասոնց վրայ կը խօսէինք, ինծի կը թուէր թէ՛— զարմանալի չէ՞— բոլոր այս ծովային կենդանիներն ու թռչունները, իրեն հետ՝ պէտք էր նո՛յն ցեղէն սերած ըլլային:

ՎԱՆ. — Եւ դուն ի՞նքզի պի:

Էլ. — Ե՞ս. այո՛, վերջ է վերջոյ ինծի կը թուէր

Թէ ե՛ս ալ՝ անոնց հետ՝ նոյն ցեղէն սերած էի :

ՎԱՆ.— Լա՛ւ, լա՛ւ... եւ այդ ատե՛ն է որ նը-
շանուեցար այդ մարդուն :

ԷԼ.— Այո՛, Պէ՛տէ է, կ'ըսէր :

ՎԱՆ.— Պէ՛տք է : Կամք չունէի՞ր դուն, ուրեմն :

ԷԼ.— Երբէք՝ երբ իմ քովս ըլլար ան : Բայց
ինք հաղիւ հեռացած՝ ես ինքս չէի կրնար բացատրել
այս կախարդանքը :

ՎԱՆ.— Կը տեսակցէի՞ք ստէպ :

ԷԼ.— Ո՛չ ա՛յնքան ստէպ : Օր մը փարոսն այ-
ցելել եկած էր ու այդ առիթով ճանչցայ զինքը :
Անկէ ետք, երբեմն, իրար ենք հանդիպած... բայց,
ճիշտ այդ միջոցին՝ նաւապետին սպաննութիւնը
սպտաահեցաւ ու ստիպուեցաւ մեկնել...

ՎԱՆ.— Լա՛ւ, խնդրեմ, շարունակեցէք :

ԷԼ.— Առտու մը, առաջին լուսաբացին, իրմէ
տոմս մը ստացայ, որով կը խնդրէր զինքը տեսնե-
լու երթալ՝ Պրաթամէն— գիտե՛ս անշուշտ, փարո-
սին ու Սքէօլտիքէնի մէջտեղ գտնուած հրուանդա-
նը :

ՎԱՆ.— Այո՛, այո՛, շատ լա՛ւ գիտեմ :

ԷԼ.— Կը դրէր թէ կ'ուզէր խօսիլ ինձի եւ ուս-
տի պէտք էի անմիջապէս երթալ :

ՎԱՆ.— Եւ դուն ալ դացի՞ր :

ԷԼ.— Ձէի կրնար ուրիշ կերպ շարժիլ : Այն ա-
տեն սպտմեց թէ զիշերը սպաննած էր նաւապե-
տը...

ՎԱՆ.— Ի՞նք ըսաւ ատիկա... Այդ խոստովա-
նութիւնը ինքն ըրա՞ւ քեզի :

ԷԼ.— Այո՛, բայց աւելցուց թէ այս դորձը ար-
դար էր եւ իրաւացի :

ՎԱՆ.— Արդա՞ր եւ իրաւացի՞ : Ինչո՞ւ սպան-
ներ էր ուրեմն :

ԷԼ.— Ատիկա չուզեց ըսել առարկելով թէ ին-
ծի պատմուելու պատշաճ բան մը չէր :

ՎԱՆ.— Եւ դուն իր այդ պարզ խօսքին հաւ-
տացի՞ր :

ԷԼ.— Այո՛, ուզեցի աւելի ոչի՛նչ գիտնալ : Սա-
կայն պէտք էր մեկնէր անպայման, ու ճիշտ բաժ-
նըւելու վայրկեանին... ո՛չ, չես կրնար գուշակել
ինչ որ խորհեցաւ :

ՎԱՆ.— Ըսէ՛... Ի՞նչ :

ԷԼ.— Գրպանէն հանեց բանալիներու օղակ մը .
հանեց նաեւ իր ձեռքի գործածած մատնին : Յետոյ
իմ մատէս ալ քաշեց իմ դրած պղտիկ մատնիս եւ
իր ու իմ երկու մատնիները օղակին մէջ անցուց ու
ըսաւ թէ հիմակ երկուքս միասին պէտք է ամուս-
նանանք ծովուն հետ :

ՎԱՆ.— Պէտք էիք ամուսնանա՞լ...

ԷԼ.— Այո՛, ճիշդ այդ բառերն ըսելով՝ բարձ-
րացուց երկու մատնիով օղակն ու իր բոլոր ուժով
ծովը նետեց, կրցածին չափ հեռուն :

ՎԱՆ.— Եւ դո՞ւն, էլիտա : Գուն ալ՝ հաւանե-
ցա՞ր ատոր :

ԷԼ.— Այո՛... խորհէ՛ որ այդ վայրկեանին ին-
ծի կը թուէր թէ ճակատագրի մը կը հնազանդէի :
Բայց, փա՛ռք Աստուծոյ, մեկնեցաւ...

ՎԱՆ.— Եւ ե՞րբ մեկնեցաւ...

ԷԼ.— Անշուշտ կրնաք հասկնալ թէ ես ողջմը-
տութիւնս շուտով դատայ ու հասկցայ որ այս ամէ-
նը՝ երեւակայութենէ ու խենթութենէ զատ ոչինչ
էր :

ՎԱՆ. — Բայց դուն քիչ առաջ նամակի վրայ կը խօսէիր: Իրմէ լուր կ'առնէի՞ր ուրեմն:

ԷԼ. — Այո, առաջին անգամ Արխանկէյէն քանի մը ասոյ ստացայ: Ինծի կ'ըսէր միայն թէ Ամերիկա պիտի մեկնէր եւ հոն, իր հասցէն կուտար, որպէս զի կարենայի պատասխանել իրեն:

ՎԱՆ. — Պատասխանեցի՞ր:

ԷԼ. — Իսկո՛յն: Գրեցի բնականաբար թէ ամէն ինչ պէտք էր վերջանար մեր միջեւ. թէ ինք այլեւս պէտք չէր որ իմ վրայ մտածէր, ինչպէս եւ ես՝ իր վրայ:

ՎԱՆ. — Եւ տակաւի՞ն շարունակած է դրե՞լ քեզի:

ԷԼ. — Այո՛:

ՎԱՆ. — Եւ ի՞նչ պատասխանած էր քու այդ յայտարարութեան:

ԷԼ. — Ո՛չ մէկ բան: Իբր թէ իրմէն խզուած չըլլայի: Պարզապէս կ'ըսէր թէ պէտք էի սպասել իրեն, թէ ինք պիտի իմացնէր ինծի անմիջապէս որ կարենար ընդունիլ զիս եւ թէ այն ատեն ես պէտք էի իսկոյն իրեն քով երթալ:

ՎԱՆ. — Ուրեմն չէ՞ր հրաժարեր քեզմէ:

ԷԼ. — Ո՛չ: Իմ կարգիս, գրեցի իրեն դրեթէ առաջին անգամուան բառերով, աւելի խստորէն թերեւս:

ՎԱՆ. — Վհատեցա՞ւ վերջապէս:

ԷԼ. — Ո՛չ, բնա՛ւ: Պատասխանեց հանդարտօրէն, ինչպէս միշտ, առանց ակնարկութիւն մը ընելու մեր խզումին: Այն ատեն հասկցայ թէ անօգուտ էր պնդել աւելի եւ ուստի դադարեցայ դրե՛լ:

ՎԱՆ. — Եւ ալ իրմէ լուր առած չե՞ս:

ԷԼ. — Ո՛չ. երեք անգամ եւս գրեց ինծի: Առաջինը Քալիֆորնիայէն, միւսը՝ Չինաստանէն եւ վերջինը Աւստրալիայէն, ուր, կը գրէր թէ ոսկեհանքեր վնասելու կ'երթար: Ատկէ վերջ՝ չեմ գիտեր թէ ի՞նչ եղած է:

ՎԱՆ. — Այդ մարդը՝ վրադ տարօրինակ ազդեցութիւն մըն է գործեր, էլիտա:

ԷԼ. — Այո՛, սարսափելի է այդ մարդը:

ՎԱՆ. — Բայց հիմակ, ա՛լ պէտք չէ որ ատոր վրայ խորհիս. բնա՛ւ: Սօսք կուտա՞ս, սիրելի էլիտա: Քեզի՞ ուրիշ դարձան մըն ալ պիտի վորձենք, Ֆրեօրտի սե՛ մեր շնչած օդէն տարրեր թարմ օդով մը... Ի՞նչ կ'ըսես, կ'ուզե՞ս ծովու աղի ու կազդուրիչ օդը:

ԷԼ. — Օ՛հ, մի՛ խօսիր ատոր վրայ. մի՛ խորհիր նոյնիսկ, կ'աղաչեմ: Չիս դարձանելու միջոց չկայ: Կը գգամ թէ ծովն ի՛նքն իսկ պիտի չկրնայ անցնել այս հիւանդութիւնս:

ՎԱՆ. — Ի՞նչ հիւանդութիւն, սիրելիս: Ի՞նչ բան կ'ուզես:

ԷԼ. — Այս սոսկալի հիւանդութիւնն ըսել կ'ուզեմ, այս սարսափելի ազդեցութիւնը... Հոգիիս վրայ:

ՎԱՆ. — Բայց դուն ատկէ շատոնց ազատած ես... այն օրէն որ խզուեցար իրմէ: Ամէն բան վերջացած է հիմակ:

ԷԼ. (Յանկարծ ելլելով) — Ո՛չ, ո՛չ... չէ վերջացած:

ՎԱՆ. — Չէ՞ վերջացած...

ԷԼ. — Ո՛չ, Վանկէլ, ասիկա չէ՛ վերջացած եւ

կը վախնամ որ չվերջանայ երբէք... երբէ՛ք, որ-
չափ ապրիմ:

ՎԱՆ. (Ձայնը խեղդուած)— Ըսել կ'ուզես թէ
այդ օտարականը սիրտէդ չե՞ս կրցած հանել բնաւ:

ԷԼ.— Օր մը կարծեցի թէ մոռցած էի զայն—
յետոյ յանկարծ վերերեւաց:

ՎԱՆ.— Երբէ՞ն է վեր:

ԷԼ.— Գրեթէ երեք տարի է, կամ քիչ մըն ալ
աւելի:— Ասիկա ճիշդ այն ատենն էր, երբ... տը-
ղան պիտի ծնէր:

ՎԱՆ.— Երբ դուն... Այո՛, էլիտա, շատ բա-
ներ կը հասկնամ հիմա:

ԷԼ.— Կը սխալիս, սիրելիս: Զգացումը, որ
համակած էր զիս ... ո՛հ, չէ՛, ո՛չ ոք պիտի չկըր-
նայ հասկնալ զայն, ո՛չ ալ երբէք ես ինքս:

ՎԱՆ. (Վշտալից նայուածքով մը)— Եւ խոր-
հիլ թէ երեք տարի շարունակ, քու սիրտդ ուրիշի
մը համար բարախած է— ո՛չ թէ ինծի, ուրիշի՛ մը
— օտարի մը...

ԷԼ.— Ո՛չ, կը սխալիս, ես միայն քե՛զ կը սի-
րեմ... Քեզմէ գտտ՝ ո՛չ ոք...

ՎԱՆ. (Ձայնը փոքրացնելով)— Ինչո՞ւ չու-
զեցիր ուրեմն, այս բոլոր ժամանակին մէջ, ապրել
ինծի հետ... ճշմարտօքն իմ կինս ըլլալ:

ԷԼ.— Պատճառը՛... ա՛հ... այն սարսափն է,
որ տուած է ինծի այս մարդը:

ՎԱՆ.— Սարսափը:

ԷԼ.— Այո՛, սարսափը: Ա՛հ, ի՛նչպէս բացատ-
րել քեզ այդ ահոելի սարսափը, կախարդանքը, որ
ծովն ունի միայն... Մտիկ ըրէ, Վանկէլ, պէտք է
որ գիտնաս թէ...

(Քաղաքին երկսես երիտասարդութիւնը կը
հասնի ձախէն ու կը մեկնի աջէն՝ բարեւելով: Յն-
տոյ կուգան Անօլմ, Պօլէք, Հիլտէ եւ Լիմկըսք-
րանս:)

ՊՕԼ. (Անցնելով)— Ա՛, դուք ուրեմն դեռ հոս
կը պաշարի՞ք:

ԷԼ.— Այո՛, զաղաթներու օղն ա՛յնքան գեղե-
ցիկ է ու ա՛յնքան թարմ:

ԱՌ.— Մենք կ'երթանք պար մը դառնալ:

ՎԱՆ.— Լա՛ւ, լա՛ւ, շա՛տ լաւ: Շուտով մենք
ալ կուգանք:

ՀԻԼ.— Ուրեմն, ցտեսութի՛ւն:

ԷԼ.— Ներողութի՛ւն, պ. Լինկսթրանս, կը կե-
նա՞ք վայրկեան մը:

(Լիմկըսքրանս կանգ կ'առնէ: Միւսներն աջէն
կը մեկնին:)

ԷԼ. (Լիմկ.ի)— Գո՞ւրջ ալ պիտի պարէք:

ԼԻՆԿ.— Ո՛չ, տիկին. չեմ համարձակիր:

ԷԼ.— Լա՛ւ է խոհեմօրէն շարժել: Գիտէք ձեր
կուրծքը... Կատարելապէս ապաքինած չէք, այն-
պէս չէ՞:

ԼԻՆԿ.— Ո՛չ, տիկին, ո՛չ բոլորովին:

ԷԼ. (Վարանգով)— Ի՞նչքան ատեն կ'ընէ ձեր
այդ ճամբորդութիւնը:

ԼԻՆԿ.— Ըսել կ'ուզէ՞ք այն ճամբորդութիւնը,
որուն մէջ այս հիւանդութիւնը ստացայ:

ԷԼ.— Այո՛, այն ճամբորդութիւնը, որու մա-
սին այս առտու կը խօսէիք ինծի:

ԼԻՆԿ.— Ա՛, ասիկա գրեթէ... սպասեցէք պահ
մը... Այո՛, աւելի քան երեք տարի է:

ԷԼ.— Երեք տարի՞:

Լի՛նկ — Թերեւս քիչ մըն ալ աւելի: Փետրուարին Ամերիկայէն մեկնեցանք ու Մարտին նաւարկուեցինք պատահեցաւ: Ասիկա, ճիշդ գիշերահաւասարային փոթորիկներու շրջանն էր:

Էլ. (Գիտելով վամպիրը) — Եւ ճիշդ այն ատենն էր որ...:

ՎԱՆ. — Բայց, սիրելի էլիտաս...

Էլ. — Լա՛ւ, սլ. Լինկսթրանտ, չեմ ուզեր աւելի երկա՛ր խօսքի բռնել ձեզ: Գացէք քովերնին, բայց մի՛ պարէք:

Լի՛նկ — Ո՛չ, ես պիտի դիտեմ միայն: (Աջէն կը մեկնի:)

ՎԱՆ. — Սիրելի էլիտա՛ս, ինչո՞ւ ըրիր այդ հարցութիւնը:

Էլ. — Ճօնսթրնն ալ այդ նաւուն մէջ էր, վըստա՛հ եմ ես:

ՎԱՆ. — Ինչէ՞ն կ'ենթադրես:

Էլ. (Առանց պատասխանելու) — Այդ նաւուն մէջ է որ ան կ'իմանայ իմ, իր բացակայութեան, ուրիշի մը հետ ամուսնանալու... Եւ ճիշդ այդ ատենէն ի վեր է որ վարակուած եմ այն տեսակ մը...

ՎԱՆ. — Միտթիք սարսափո՞վ:

Էլ. — Այո՛: Յանկարծ կը տեսնեմ զայն կենդանի՝ առջեւ կամ կողքիս կեցած... Երբէք չի դիտեր զիս, բայց հո՛ն է:

ՎԱՆ. — Ի՞նչ երեւոյթով կը տեսնես զինքը:

Էլ. — Այնպէս՝ ինչպէս տեսայ վերջին անգամ:

ՎԱՆ. — Տասը տարի առա՞ջ:

Էլ. — Այո՛, հո՛ն, Պրաթամէսի մէջ: Խիստ յստակօրէն կը տեսնեմ մանաւանդ իր փողկապին

խոշոր, կապտօրակ մարգարիտով ասեղը: Այդ մարգարիտը մեռած ձուկի մը աչքին կը նմանի ու կարծես սեւեռարիւր զիս կը դիտէ:

ՎԱՆ. — Ողորմա՛ծ Տէր... էլիտա՛, դուն հիւանդ ես, իմ կարծածէս աւելի: Աւելի հիւանդ, ինչքան դու ինքդ կը կարծես:

Էլ. — Այո՛, այո՛, փրկէ զիս, եթէ կրնաս. որովհետեւ կը զգամ թէ ասիկա հետզհետէ կը խեղդէ զիս:

ՎԱՆ. — Եւ դուն, այդ վիճակով, երեք երկար տարիներ անցուցիր հոս... այդպիսի ծածուկ տանջանքներ կրեցիր, առանց ինքզինքդ ինձի բանալու:

Էլ. — Ձէի՛ կրնար... չէի կրնար այդ խոստովանութիւնն ընել քեզի, մինչեւ սա՛ պահուես, երբ ատ՝ բուն իսկ քու սիրոյդ համար՝ անհրաժեշտ դարձած է: Եթէ այս բոլորն ըսէի քեզի՝ բռնադատուած պիտի ըլլայի յայտնելու սա՛ անբացատրելի...:

ՎԱՆ. — Անբացատրելի՞:

Էլ. — Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ: Ոչինչ մի հարցներ: Բա՛ն մըն ալ եւ ամէն ինչ թո՛ղ լմնայ այլեւս: Վանկէ՛լ, ինչպէս բացատրել... մանուկին այն առեղծըւածային աչքերը...

ՎԱՆ. — Սիրելի էլիտա՛ս, վստահ եղիր թէ ասիկա քու պատրանքդ է միայն: Տղուն աչքերը կատարելապէս նման էին՝ բոլոր տղաքներու աչքերուն:

Էլ. — Ո՛չ, ո՛չ. ճիշդ չէ: Ի՞նչպէս չես դիտեր ասիկա: Տղուն աչքերը կը փոփոխուէին եւ կ'երանդաւորուէին ծովուն հետ միասին՝ համաձայն ֆրեօրտին մըրկախոտով կամ արեւախայտ ըլլալուն:

Ա՛հ, ես ա՛յնքան յատակ կը տեսնէի ասոնք, եթէ դուն ընա՛ւ չէիր կասկածեր խօսի :

ՎԱՆ. (Տեղի տալով) — Է՛հ, ընդունինք որ այդպէս ըլլայ, ի՞նչ պէտք է հետեւցնել ատկէ :

Է՛լ. (Մօտենալով մեղմաձայն) — Ատենին, ասոնց նման աչքեր տեսած եմ ես :

ՎԱՆ. — Ե՞րբ, ո՞ւր :

Է՛լ. — Պրաթամէոի վրայ... ասաջ քան տասը տարի :

ՎԱՆ. (Քայլ մը ետ երթալով) — Ի՞նչ կը նշանակէ ատ... :

Է՛լ. (Մեղմ ու դողդոջ ձայնով) — Տղան այդ մարդուն աչքերն ունէր :

ՎԱՆ. (Ակամայ նիչով մը) — Էլիտա՛ :

Է՛լ. (Վհատօրէն՝ ձեռքերը գլուխին վրայ իրար կապելով) — Պէ՛տք է հասկնաս հիմակ, թէ ինչո՛ւ երբէք պիտի չուզեմ, պիտի չհամարձակիմ ապրիլ քեզի հետ՝ իրբ քու կինդ :

(Յանկարծ ինքն իր վրայ դառնալով, կը փախի աջէն՝ բարձունքներն ի վար :) :

ՎԱՆ. (Նտելէն կը վազէ՝ պոռալով) — Էլիտա՛, էլիտա՛ : Դժբա՛ղդ, խե՛ղճ էլիտաս :

Գ. ԱՐԱՐ ՈՒԱԾ

Տօքթ. վանկէլի պարտէզին մէկ առանձին ֆահոտ անկիւնը՝ հսկայ ծառերու հովանիին տակ : Աջ կողմը կ'երեւի՝ նեխած լնակի մը եզերքը : Յած ցանկ մը կը բաժնէ պարտէզը կաճանէն ու Ֆրեօրտէն, որուն միւս կողմէն կը բարձրանան լեռան կատարներ : Մ'ընչադ է :

Չախ կողմը, քարէ նստարանի մը վրայ, ՊՕԼԷԹ նստած՝ կարելով կը գրադի : Իր բով նստարանին վրայ՝ գիրքերու ու կարի սակառ մը : ՀԻԼՏԷ ու ԼԻՆԿՍԹՐԱՆՏ, ձկնորսի գործիքներով, կը հասնին լնակի եզերքէն :

ՀԻԼ. (Լինկի ի նշան մը ընելով) — Հանդա՛րտ : Մեծ մը տեսայ :

ԼԻՆԿ. (Նստելով) — Ո՞ւր է :

ՀԻԼ. (Յուցնելով) — Չէ՞ք տեսներ : Դէ՛, հո՛ն, խա՛չ որ, խա՛չ որ, ահա հա՛տ մըն ալ : (Նայելով ծառերուն մէջէն) Ա՛, ա՛ն քեզի փորձանք մը... կուզայ փախցնել զանոնք ու խանդարել մեզ... :

ՊՕԼ. (Վեր առնելով գլուխը) — Ո՞վ է եկողը :

ՀԻԼ. — Ուսուցի՛չդ, օրիորդ :

ՊՕԼ. — Ուսուցի՛չս :

Հիւ .— Այո՛, անչո՛ւշտ , քո՛ւկդ . . . խմս եղա՞ծ է
որ :

(Առնօլմ կ'երեւայ ծառերուն տակէն՝ աջ կողմով) :

Ա.Ռ. — Ձուկ կա՞յ հիմա լճակին մէջ :

Հիւ .— Այո՛, քանի մը հին ծածաններ կան :

Ա.Ռ. — Իբրա՞ւ, հին ծածանները դեռ կ'ապրը՞ն :

Հիւ .— Այո՛, շատ գիմացկուն են : Բայց հիմա մէկ քանիին հաշիւը պիտի տեսնենք :

Ա.Ռ. — Աւելի լաւ չէ՞, որ Ֆրեօրտին վրայ որսայիք :

ԼԻՆԿ .— Ո՛չ, լճակն . . . այսպէս սառած . . . աւելի խորհրդաւորութիւն ունի :

Հիւ .— Այո՛, աւելի կախարդիչ է . . . Ծովէ՞ն կուզաք :

Ա.Ռ. — Այո՛, ուղղակի լողանքէն կուզամ :

Հիւ .— Կարծեմ բաց ջուրին մէջ եղած չէք բընաւ :

Ա.Ռ. — Ո՛չ, այդքան վարժ լուղորդ չեմ :

Հիւ . — Կոնակի վրայ լողալ գիտէ՞ք :

Ա.Ռ. — Ո՛չ, Օրբորդ :

Հիւ .— Ես կընամ : (Լինկ .ի) Օ՛ն, փորձենք միւս կողմը :

(Եգերքէն կը մեկնին լնակին միւս կողմը) :

Ա.Ռ. (Պօլէթին մօտեմալով) — Դուք առանձի՞ն էք, Պօլէթ :

ՊՕԼ. — Այո՛, սովորականին պէս :

Ա.Ռ. — Մայրերնիդ հո՛ս, պարտէ՞ք չէ՞ :

ՊՕԼ. — Ո՛չ, հաւանաբար հօրս հետ պտոյտի ելած է :
Ա.Ռ. — Ի՞նչպէս է այս կէսօրին :

ՊՕԼ. — Բնաւ չեմ գիտեր : Մոռցեր եմ հարցնելու :

Ա.Ռ. — Ի՞նչ գիրքեր են ասոնք :

ՊՕԼ. — Մէկը տեսակ մը բուսաբանութիւն է, ու միւսն ալ՝ աշխարհագրութիւն :

Ա.Ռ. — Կը սիրէ՞ք այդ տեսակ բաներ կարդալ :

ՊՕԼ. — Այո՛, եթէ սակայն ժամանակ ունենամ : Բայց պէտք է նախ տան գործերով զբաղիմ :

Ա.Ռ. — Բայց մայրերնիդ — մօրուհիդ — չ'օգնենք ձեզ :

ՊՕԼ. — Ո՛չ, ամէն ինչ ես կ'ընեմ : Ատիկա ստիպուած էի ընել այն՝ երկու տարուան միջոցին, երբ հայրս առանձին էր. ու հիմակ, անկէ ի վեր կը շարունակուի . . .

Ա.Ռ. — Եւ կարդալն ալ դարձեալ առջի չափ կը սիրէ՞ք :

ՊՕԼ. — Այո՛, կը կարդամ ամէն անգամ որ կարենամ օգտակար գիրք մը գտնել : Ամէն ոք կ'ուզէ աշխարհի ու կեանքի մասին քիչ մը բան գիտնալ . . . մինչ մենք կ'ապրինք հոս, հեռո՞ւ ամէն շարժումէ . . . այո՛, հեռո՞ւ գրեթէ ամէն շարժումէ :

Ա.Ռ. — Այդպէս մի՛ ըսէք, սիրելի Պօլէթս :

ՊՕԼ. — Ա՛հ, չէ՛, ինծի կը թուի թէ լճակի ծածաններու կեանքէն տարբեր կեանք մը չէ սա մեր ապրածը : Ասոնք, այնքան մօտը Ֆրեօրտին — ուր կը դարձարձին անվե՛րջ, վտառ վտառ, հսկայ ձուկերը ծովուն, ճշմարիտ ձուկերը վայրենի — ասոնք, լճակին այս խեղճ ընտանի ձուկերը՝ իրենց անուշ ջուրերուն մէջ՝ չեն գիտեր ու չպիտի գիտնան երբէք անոնց կեանքը՝ ազատ ու անձանօթ :

Ա.Ռ. — Ինծի կը թուի թէ այդ ցանկութիւնը լաւ պիտի չըլլար իրենց :

ՊՕԼ. — Ո՛վ գիտէ. թերեւս որեւէ աղբեցութիւն մըն ալ չ'ընէր:

ԱՌ. — Ատկէ դատ, չէք ալ կրնար ըսել թէ դուք, հո՛ս, ամէն շարժումէ կատարելապէս հեռու կ'ապրէք — գէթ ամառ ատեն: Ահա՛ քանի մը օր է, որ հո՛ս, ձգողական կեդրոնի մը նման՝ աշխարհիկ կեանքի տիեզերական ժամադրափայլըն է եղած, ուրկէ մարդեր կ'անցնին ու կը դառնան՝ հոգ չէ թէ առանց կանգ առնելու:

ՊՕԼ. — Այո՛, ձիւղ ատանկ... հոգ չէ՛, հոգ չէ՛, ծաղրեցէք. ձեզ ի՞նչ փոյթ, չէ՞ որ դուք անցորդ մըն էք միայն:

ԱՌ. — Ես ծաղրե՞մ: Ի՞նչպէս կրնաք ձեր միաբէն ատանկ բան մը անցնել:

ՊՕԼ. — Այո՛, բոլոր այդ բառերը՝ ժամադրափայլը, երթ ու դա՛րձ, ձգողական կեդրոն, դուք քաղաքի բնակիչներէն լսած էք: Անոնք ա՛յնքան շատ կը սիրեն յեղեղել այդ բառերը:

ԱՌ. — Ճիշդ է, ատիկա ես ալ նշմարած եմ:

ՊՕԼ. — Բայց, ստուգիւ, այդ ամէնուն մէջ չը կայ ճշմարտութեան մասնիկ մը անգամ: Կը հարցընեմ ձեզ — ի՞նչ կը շահինք մենք այս ամենազգի բազմութենէն, երբ ասկէ ան չիւսիս կ'անցնի կէս գիշերուան արեւն ըմբոշխնելու համար: Ի՞նչն է մեր օգուտը, երբ մենք չենք տեսներ բնաւ, այդ կէս գիշերուան արեւը: Ա՛հ, չէ՛, մենք ստիպուած ենք հոս մնալ, ամբողջ կեանքի ընթացքին, ծածանի սա՛ մեր լճակին մէջ:

ԱՌ. (Անոր կողքին նստելով) — Ըսէ՛ք, սիրելի Պօլէթս, սա ձեր կեանքը ունի որոշ անձկութիւն մը, բաղձանք մը անշուշտ...

ՊՕԼ. — Թերեւս:

ԱՌ. — Լա՛ւ, ըսէ՛ք, ի՞նչ է ատ:

ՊՕԼ. — Նախ՝ մեկնել հոսէն:

ԱՌ. — Ամենէն առաջ ա՛տ:

ՊՕԼ. — Այո՛, յետոյ դարձանալ — ամէն բանի վրայ իսկական, փոքրիկ ծանօթութիւն մը ունենալ:

ԱՌ. — Կանուխ, ձեզի դատ տուած ատեններս, ձեր հայրը յաճախ ձեզ համալսարան դնելու վրայ կը խօսէր:

ՊՕԼ. — Այո՛... հէ՛ք հայր... շատ բաներ կ'ըսէ ան, բայց երբ կարգը կուգայ գործադրութեան, իր կտրովը կը պակսի:

ԱՌ. — Այո՛, դժբաղդաբար իրաւունք ունիք: Ճիշդ է որ կորով չ'ունի: Բայց, դուք այդ մասին իրեն լրջօրէն խօսած չէ՞ք բնաւ:

ՊՕԼ. — Պէտք է ըսել որ, ո՛չ:

ԱՌ. — Բայց, դուք իսկոյն պէտք է ըսէք, քանի դեռ ա՛յնքան ուշ չէ: Բայց ինչո՞ւ համար չէք ըսած, Պօլէթ:

ՊՕԼ. — Որովհետեւ, հաւանօրէն, իրական կտրովը իմ մէջս ալ կը պակսի: Հայրական ժառանգութիւն մը անշուշտ:

ԱՌ. — Հը՛մ... Դուք ձեզ կ'անիրաւէք թերեւս:

ՊՕԼ. — Ո՛չ, դժբաղդաբար ո՛չ: Ատկէ դատ, հայրս ինձմով եւ իմ պարապալովս զբաղելու ժամանակ չ'ունի բնաւ... ո՛չ ալ ցանկութիւն հաւանաբար: Եւ յետոյ մտահոգութիւն մըն ալ, որմէն կարելի եղածին չափ ազատ ըլլալ պիտի ուզէր: Անիկա ա՛յնքան զբաւուած է էլիտայով...

ԱՌ. — Ի՞նչ ըսիք: Որո՞վ:

ՊՕԼ. — Ըսել կ'ուզեմ թէ՛ ինք ու մօրուս... (ընդհատելով) հայրս ու մայրս, ինչպէս կը տես-

նէք, ա՛յնպէս զբաղած են իրարմով...

ԱՌ.— Լա՛ւ, ատիկա աւելի եւս կը հարկադրէ որ դուք վճռէք ձեր հոսիէ մեկնումը:

ՊՕԼ.— Այո՛, բայց ինձ կը թուի թէ իրաւունք չ'ունիմ լքելու հայրս:

ԱՌ.— Սիրելի Պօլէթս, ստիպուած էք ուշ կամ կանուխ ձգելու դայն, եւ ուստի ո՛րքան շուտ նո՛յնքան լաւ:

ՊՕԼ.— Այո՛, ատիէ դատ ուրիշ ելք չ'լայ կարծեմ. վերջապէս հարկ է որ քիչ մըն ալ իմ վրաս խորհիմ ու ջանամ ինձ դիրք մը ապահովել: Եթէ պատահի որ հայրս մեռնի, մէկը չ'պիտի ունենամ ինքզինքս անոր վտտահելու: Խեղճ հայրիկ... Իրմէ բաժնուելու միտքն իսկ կը սարսափեցնէ զիս:

ԱՌ.— Կը սարսափեցնէ՞:

ՊՕԼ.— Այո՛, իր հանդէպ ունեցած սիրոյս համար:

ԱՌ.— Բայց, Աստուած իմ, ո՞ւր է ձեր մօրուն: Անիկա իր քովը չի՞ մնար:

ՊՕԼ.— Ծիշդ է, այո՛, սակայն եւ այնպէս կը սարսափիմ: Անիկա չ'ունի մասնաւոր պարազաններու այն փափկութիւնն ու ճարպիկութիւնը, որ մօրս էին յատուկ: Այնքան բաներ կան, զոր ան չի տեսներ եւ կամ չ'ուզեր տեսնել եւ կամ որոնցմով չի մտահոգուիր: Ծիշդ ի՞նչ խորհիլս՝ ես ալ չեմ դիտեր:

ԱՌ.— — Հը՛... կը հասկնամ ինչ որ ըսել կ'ուզէք:

ՊՕԼ.— Խեղճ հայրիկ, տկար կողմեր շատ ունի: Թերեւս ատիկա դուք ալ նշմարած էք: Իր ա՛յնքան քիչ զբաղումներէն դուրս, ունի երկար պարա-

պոյ ժամեր, որոնց միջոցին իր կինը բացարձակապէս անընդունակ է իրեն տալու այն ուժն ու նեցուկը, որուն այնքան պէտք ունի ինք: Ասի՛՝ քիչ մըն ալ հօրս յանցանքն է թերեւս:

ԱՌ.— Ի՞նչպէս:

ՊՕԼ.— Ա՛հ, հայրս կ'ուզէ միշտ երջանիկ դէմքերով շրջապատուիլ: Պէտք է որ տանը մէջ միշտ արեւ ու խալտանք փայլին, ինչպէս ինքը կ'ըսէ: Ահա թէ ինչո՞ւ այնքան կը վախնամ ամէն անգամ որ նոր դեղ մը կը փորձէ, բուժելու համար դայն... Ընդունայն...

ԱՌ.— Իրա՞ւ այդպէս կը կարծէք:

ՊՕԼ.— Ա՛հ, չեմ կրնար ինձմէ հեռացնել այս մտածումը... Երբեմն այնքան տարօրէն կը պաշարէ զիս: (Զայրոյթով:) Անարդար չէ՞ միշտ այս տունը մնալու բնագաւառուիլ: Չեմ կրնար իսկապէս հօրս օգուտ մը ընծայել եւ վերջապէս ես ինձի հանդէպ ալ պարտքեր ունիմ:

ԱՌ.— Սիրելի Պօլէթ, կ'ուզէ՞ք որ այս մասին լրջօրէն խօսինք:

ՊՕԼ.— Ի՞նչ օգուտ... Ես ստիպուած եմ իմ ամբողջ կեանքս, հո՛ս, ծածաններու այս լճակին մէջ անցնելու:

ԱՌ.— Երբէ՛ք: Ատիկա քեզմէ միայն կախում ունի:

ՊՕԼ. (Աշխուժով)— Իրա՞ւ կ'ըսէք:

ԱՌ.— Այո՛, վտտահ եղէք, ամէն ինչ ձեր ձեռքն է:

ՊՕԼ.— Ա՛հ, եթէ կարելի ըլլար ատ: Արդեօք այս մասին կ'ուզէիք հօրս խօսի՞լ:

ԱՌ.— Այո՛: Բայց, սիրելի Պօլէթս, հարկ է որ

նախ քեզ խօսիմ անկեղծ ու անվերապահ մտերմութեամբ: (Ձայն նայելով:) Լուեցէ՛ք... բան մը յայտնի մի՛ ընէք: Յետոյ այս մասին կը խօսինք նորէն:

(Էլիտա առանց գլխարկի, գլուխին եւ ուսերուն վրայ մեծ շալ մը ձգած, կը մտնէ ձայնէն:)

Էլ. (Ջղայնուտ յուզումով մը) — Ի՞նչ դեղեցիկ օր... Ի՞նչքան հաճելի է հոս:

Ա.Ռ. (Ելլելով,) — Պտոյտէ՞ կը դառնաք:

Էլ. — Այո՛, Վանկէլի հետ շա՛տ երկար ու շա՛տ սիրուն պտոյտ մը ըրինք: Հիմակ ալ պիտի երթանք նաւարկել:

ՊՕԼ. — Չե՞ս ուզեր նստիլ:

Էլ. — Ո՛չ, շնորհակալ եմ:

ՊՕԼ. (Նստարանին վրայ տեղ տալով) — Ահա՛ ազուտր տեղ կայ հոս:

Էլ. (Պտըտելով) — Ո՛չ, ո՛չ, չեմ ուզեր, չե՛մ ուզեր նստիլ:

Ա.Ռ. — Պտոյտը, կ'երեւայ, շատ օգտակար է ձեզի: Խիստ զգալի աշխուժութիւն մը, թարմութիւն մը կը տեսնեմ ձեր վրան:

Էլ. — Այո՛, ինքզինքս շատ լաւ կ'զգամ: Ձիս բոլորովին անսովոր երջանկութիւն մը համակած է: Ա՛յնքան ապահով եմ... ա՛յնքան ապահով (Ձայն նայելով:) Աս ի՞նչ խոշոր շոգենաւ է:

ՊՕԼ. (Կ'ելլէ ու կը նայի) — Անգլիական հսկայ նաւն ըլլալու է:

Ա.Ռ. — Նաւախարիսիսին քով կանգ առաւ: Հո՞ր կը կենան ընդհանրապէս:

ՊՕԼ. — Այո՛, բայց միայն կէս ժամ: Յետոյ Ֆրեօրտ կուգան:

Էլ. — Ու ան, վաղը, վերստին պիտի երթայ դէպի բաց ծովերը... դէպի բաց ջուրերն ընդարձակ:

Ա՛հ, միայն երեւակայել ատոր մէջն ըլլալ... Եթէ կարելի ըլլար... Եթէ միայն կարելի ըլլար...

Ա.Ռ. — Ծովով երկար ճամբորդութիւններ ըրած չէ՞ք բնաւ, Տիկին Վանկէլ:

Էլ. — Երբէ՛ք: Պատիկ պտոյտներ միայն՝ Ֆրեօրտին վրայ:

ՊՕԼ. (Հատաչելով) — Ա՛հ, ո՛չ, մենք պէտք է դահանանք միմիայն ցամաքով:

Ա.Ռ. — Է՛, վերջապէս մեր բնավայրն է, չէ՞:

Էլ. — Մեր բնավայրը. չէ՛, չե՛մ կարծեր:

Ա.Ռ. — Ցամաքը չէ՞ մեր բնավայրը:

Էլ. — Ո՛չ, ես չեմ կարծեր: Ինծի այնպէս կը թուի որ, եթէ սկիզբէն իսկ վարժուած ըլլայինք ապրելու ծովուն վրայ — եւ նոյնիսկ ծովուն մէջ — հասած պիտի ըլլայինք կատարելութեան մը, որուն գաղափարն անգամ չունինք — լաւագոյն ու երջանկագոյն պիտի ըլլայինք:

Ա.Ռ. — Իրա՞ւ այդպէս կը խորհիք:

Էլ. — Այո՛: Այս մասին շատ կ'ուզէի հակափաստեր լսել: Շատ անգամ Վանկէլի ալ խօսած եմ:

Ա.Ռ. — Ան ի՞նչ կը խորհի:

Էլ. — Կը կարծէ թէ իսկապէս ալ կրնար այդպէս ըլլալ:

Ա.Ռ. (Կատակելով) — Լա՛ւ, թերեւս, բայց եղածը՝ եղած է: Միանգամ ընդմիջտ սխալեր ենք ծովային կենդանիներ ըլլալու տեղ՝ ցամաքային կենդանիներ ըլլալով: Սխալը դարձանելու համար շատ ուշ է դժբաղդարար:

Էլ. — Այո՛, տխուր ճշմարտութիւն մըն է ատ: Եւ ես կը կարծեմ թէ մարդկութիւնն ա՛յնքան բընազօրէն կը զգայ ասիկա: Ու ան իբ հետ կը պը-

տըտցնէ այդ զգացումը, որ իր անրաժան վիշտն է՝ խոր ու ծածուկ: Հաւատացէ՛ք ինձի, մարդկային տխրութեան է՛ն խորունկ արմատը հո՛ս իսկ է: Այո՛, հաւատացէ՛ք կ'ըսեմ ձեզի:

ԱՌ.— Բայց, սիրելի Տիկ. Վանկէլս, ես չեմ գիտած որ մարդերը ձեր ըսածին չափ ա՛յլքան տըխուր ըլլան: Ընդհակառակը՝ ինձի կը թուի թէ ասոնց մեծամասնութիւնը կեանքը կը նկատէ չափազանց զուարթ ու հեշտալի, որ լեցուն է խաղաղ ու անխոյժ հրճուանքով:

ԷԼ.— Ո՛չ, այդպէս չէ՛: Ինձի կը թուի թէ այդ ուրախութիւնը կը նմանի ճիշդ այն ուրախութեան, զոր կը զգանք ամառուան երկար ու հեշտին օրերուն, վերահաս մռայլ օրերու նախազգացումով՝ անդոհ: Եւ այս անդոհն է որ մարդերու ուրախութիւնը կը ստուերէ, ճիշդ այն հողմավար ամպերուն պէս, որ իրենց շուքերը կը նետեն Ֆրեօրտին վրայ, որ — բոսպէ մը առաջ ա՛յլքան փաղփուռն ու կատրոյս — յեղակարծօրէն...

ԱՌ.— Այդ տեսակ տխուր մտածումներով պաշարուելու չէք: Դեռ հազիւ վայրկեան մը առաջ, ա՛յլքան զուարթ էիք ու աշխոյժ:

ԷԼ.— Ճիշդ է, այդպէս էի: Ա՛, աս... ի՞նչ տխմարութիւն է աս: (Անհանգստութեամբ շուրջը դիտելով:) Վանկէլն ալ չի գա՛ր դեռ... Սոստացած էր սակայն... բայց տակաւին չի գա՛ր... Սիրելի Պ. Առնօլմս, կը հաճի՞ք երթալ զինքը կանչել:

ԱՌ.— Շա՛տ սիրով...

ԷԼ.— Ըսէք որ իսկոյն գայ: Երբ չեմ կրնար հիմակ զինքը տեսնել...

ԱՌ.— Չէ՞ք կրնար զինքը տեսնել:

ԷԼ.— Ա՛հ, չէք հասկնար ատ... Յաճախ կը

պատահի որ, երբ ըովս չէ ինք, չեմ կրնար իր դէմքը յիշել եւ յետոյ զինքն առ յաւէտ կորսնցուցած ըլլալու ցաւազին սոսկումով կը համակուրիմ... Բայց, գացէ՛ք, կ'աղաչեմ, գացէ՛ք: (Լնակին ափը կ'երթուղարձի:)

ՊՕԼ. (Առնօլմի)— Ես ձեզի կ'ընկերանամ: Զինքը չպիտի կարենաք դանել:

ԱՌ.— Բայց ո՛չ, անհող եղէ՛ք:

ՊՕԼ. (Մեկուսի)— Ո՛չ, ո՛չ, չեմ կրնար անհող ըլլալ, կը վախնամ որ նաւ գացած ըլլայ...

ԱՌ.— Եւ ատոր համար կը վախնա՞ք:

ՊՕԼ.— Այո՛, յաճախ ծանօթներ դանելու յոյսով կ'երթայ, ու որովհետեւ նաւուն մէջ ալ կայ ըմպելիներու սրահ մը...

ԱՌ.— Դա՛ւ, հասկցայ. եկէ՛ք ուրեմն: (Կը մեկնին ձախէն:)

(Էլիտա վայրկեան մը անշարժ կը կեցայ՝ նայլածքը լնակին սեւեռած: Գոզցես ինքնիրեն բաներ մը կը մրմնջէ մեղմիւ ու ընդկատ: Պարտէզի ցանկապատին ետեւ՝ կաճանին վրայ, քամրոյքի տարագով ՕՏԱՐԱՎԱՆ մը կ'երեւի՝ քաւ ու կարմիր մօրուֆով ու մագերով: Դրած է սկավտական գտակ մը, ուսընդունուք կախած է քամրոյքի պայուսակ մը:)

ՕՏ. (Ցանկին երկայնֆէն յամբօրէն կ'առաջանայ՝ նայուածքը պարտէզին մէջ: Տեսնելով Էլիտան՝ կանգ կ'առնէ, կը դիտէ ակնապիշ ու մեղմիւ կը յարէ)— Բարի իրիկուն, Էլիտա՛:

ԷԼ. (Կը դառնայ նիչ մը արձակելով)— Ա՛հ, իմ սիրակա՛նս, եկա՞ր վերջապէս:

ՕՏ.— Այո՛, վերջապէս եկայ:

էլ. (Դիտելով զարմագին ու սարսափահար)—
Ո՞վ էք դուք: Մէ՞զը կը փնտռէք:

ՕՏ.— Բուն խի քե՞զ, անչո՛ւշա լաւ գիտես,
էլիտա:

էլ. (Յնցուելով)— Ի՞նչ է աս: Ի՞նչպէս խօսք
կ'ուզէք ինձ: Ո՞վ կը փնտռէք:

ՕՏ.— Դե՛զ, քե՛զ կը փնտռեմ:

է լ. (Գողտողտ)— Ա՛հ... (կը դիտէ ակնա-
պիշ ու կ'ընկրկի կիսովին խեղդուած նիչ մը արձա-
կելով)— Աչքե՛րը... աչքե՛րը...

ՕՏ.— Վերջապէս սկսա՛ր ճանչնալ: Ես իսկոյն
ճանչցայ քեզ, էլիտա:

էլ.— Օ՛հ, այդ աչքերը... Մի՛ նայիք ինձի այդ
պէս — հիմակ օգնութի՛ւն պիտի պտտամ:

ՕՏ.— Լո՛ւէ՛, լու՛է՛, մի՛ վախնար, ես քեզի վնաս
չեմ հասցներ:

էլ. (Ձեռքերովն աչքերը ծածկելով)— Բայց,
կ'աղաչեմ, մի՛ նայիք ինձի այդպէս:

ՕՏ. (Արմուկները ցանկին կրթնցուցած)— Անդ-
լիտական շոգենաւով եկայ:

էլ. (Սարսափահար նայելով)— Ի՞նչ կ'ուզէք
ինձմէ:

ՕՏ.— Քեզ խոստացած էի վերադառնալ կարե-
լի եղածին չափ շուտ...

էլ.— Գացէ՛ք, դացէ՛ք, հեռացէ՛ք: Անգամ մըն
ալ մի վերադառնաք հոս, բնա՛ւ: Ես ձեզի դրեցի որ
մեր միջեւ ամէն բան վերջացած էր... ամէն բա՛ն:
Ասի լաւ գիտէք դուք:

ՕՏ. (Անխռով ու առանց էլիՏԱՅԻՆ պատաս-
խանելու)— Շատ կը ցանկայի աւելի կանուխ դալ,
բայց անկարելի էր... վերջապէս յաջողեցայ եւ հի-
մակ հո՛ս եմ, քուկդ ե՛մ, էլիտա:

էլ.— Ի՞նչ կ'ուզէք ինձմէ: Ի՞նչ կ'ուզէք: Ին-
չո՛ւ եկած էք հոս:

ՕՏ.— Կը տեսնես թէ քեզ տանիլ եկած եմ:

էլ. (Զարհուրած ընկրկելով)— Զիս տանի՛լ:
Ա՛տ է ուզածնիդ:

ՕՏ.— Այո՛, քեզ տանիլ:

էլ.— Բայց չէ՞ք գիտեր թէ ես ամուսնացած
եմ:

ՕՏ.— Գիտեմ:

էլ.— Գիտէք եւ դարձեալ... դարձեալ կուզաք
տանի՞լ զիս:

ՕՏ.— Անշուշտ:

էլ. (Գլուխը երկու ձեռքերուն մէջ առնելով)—
Օ՛հ, այս դժբաղդութիւնը... այս ահուկ սարսա-
փը...

ՕՏ.— Զէ՛ր ուզեր արդեօք...

էլ. (Խռովագին)— Մի՛ նայիք այդպէս:

ՕՏ.— Կը հարցնեմ թէ չե՞ս ուզեր...

էլ.— Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ, յե՛մ ուզեր, երբէ՛ք, յա-
ւիտեա՛ն: Ձեմ ուզեր, կ'ըսեմ, չեմ կրնար եւ չեմ ալ
ուզեր: (Մեղմով) Ձեմ համարձակիր...

ՕՏ. (Ցանկէն ներս ցատկելով)— Լա՛ւ, էլի-
տա՛, թոյլ տո՛ւր ուրեմն, որ մեկնելէ առաջ բան մը
ըսեմ քեզի:

էլ.— (Կ'ուզէ փախչիլ, բայց չի կրնար: Վախէն
անդամալուծուած ծառի մը կոնդին կը յեմու, լնա-
կին մօտ)— Մի՛ դպիք ինձ... Մի՛ մօտենաք: Կե-
ցէ՛ք հող... Մի՛ դպիք, կ'ըսեմ:

ՕՏ. (Զգուշօրէն քննի մը քայլ մօտենալով)—
Այդքան վախնալու պատճառ մը չունիս ինձմէ, էլի-
տա:

էլ. (Ձեռքերով աչքերը կը ծածկէ) — Այդպէս մի նայիք ինձ:

OS. — Մի՛ վախնար, մի՛ վախնար, էլիտա:

(ՏՕԲԹ. վԱՆԿԷԼ պարտէզ կը մտնէ՝ ձախէն:)

վԱՆ. (Ծառերուն տակ՝ դեռ կէս նամբայէն) — Կարծեմ, քեզ շատ սպասցուցի...

էլ. (վԱՆԿԷԼի վրայ խոյանալով, անոր կը փարի ու կը պոռայ) — Ա՛հ, վանկէ՛լ, փրկէ՛ զիս...

վԱՆ. — Ի՞նչ կայ, էլիտա՛, ի՞նչ կայ, Աստուծոյ սիրոյն:

էլ. — Փրկէ՛ զիս վանկէլ: Ձե՞ս տեսներ սա՛ մարդը... գէ՛, հո՛ն, հո՛ն:

վԱՆ. (Նայելով) — Սա՞ մարդը... (ՕՏԱՐԱ-կԱՆԻՆ մօտեցնալով) Ներողութի՛ւն, կրնա՞մ իմանալ թէ ո՞վ էք դուք... ինչո՞ւ համար պարտէզս էք մըտած...

OS. (Գլուխով էլԻՏԱՆ ցոյց տալով) — Անոր հետ է որ կ'ուզեմ խօսիլ:

վԱՆ. — Ա՛, լա՛ւ: Դուք էք եղեր ուրեմն... (է-ԼԻՏԱՅԻՆ) ինձի ըսին որ, օտարական մը բակը մըտած քեզ հարցուցեր էր:

OS. — Այո՛, է՛ս էի:

վԱՆ. — Ի՞նչ կ'ուզէք կնոջմէս: (Գտնալով) Կը ճանչնա՞ս զինքը, էլիտա:

էլ. (Ձեռքերը պրկելով, մեղմաձայն) — Կը ճանչնա՞մ զինքը... Այո՛, այո՛, այո՛:

վԱՆ. (Իսկոյն) — Է՛, ուրեմն:

էլ. — Ա՛հ, վանկէ՛լ, ասիկա ա՛ն է, ա՛ն... Ա՛սիկա որ գիտես...

վԱՆ. — Ի՞նչպէս... Ի՞նչ ըսիր... (դառնալով) դուք ճօնսթընն է՞ք, որ երբեմն...

OS. — Այդպէս կոչեցէք, եթէ կ'ուզէք. հոգ չէ որ անունս չ'ըլլայ:

վԱՆ. — Անուննիդ չ'ըլլա՞:

OS. — Այո՛, գէթ հիմակ:

վԱՆ. — Բայց ի՞նչ կ'ուզէք կնոջմէս: Գիտէք անչո՛ւշտ, թէ փարոսապետին աղջիկը շատո՞նց կարգուած է եւ հարկաւ գիտէք ալ թէ որո՛ւ հետ...

OS. — Երեք տարի է որ գիտեմ:

էլ. (Հետաքրքրութեամբ) — Ի՞նչպէս իմացաք:

OS. — Քեզի գալու ճամբայ ելած միջոցիս էր, էլիտա, երբ ձեռքս անցաւ հին լրագիր մը — այս կողմերու թերթ մը — որուն մէջ սա՛ ամուսնութեանդ մասին բաներ մը գրուած էր:

էլ. (Առջեւը նայելով՝ շեշտակի) — Ամուսնութի՛ւն... Իրաւցնէ, այն ատեն, այդպէս ալ էր:

OS. — Ասիկա ա՛յնքան անբնական էր որ... Մեր մասնիններու երբեմնի արարողութիւնն ա՛լ ամուսնութիւն մը չէ՞ր, էլիտա:

էլ. (Գէմքը ձեռքերուն մէջ ծածկելով) — Օ՛հ...

վԱՆ. — Ի՞նչպէս կը համարձակիք...

OS. — Մոռցա՞ր ասիկա:

էլ. (Անոր պիշ նայուածքին տակ ընկնուած՝ կը պոռայ) — Հոգ կեցած՝ ալ այդպէս մի՛ նայիք ինձի:

վԱՆ. (Առջեւը երթալով) — Դուք ուղղակի ինձ պէտք է խօսիք եւ ո՛չ թէ անոր: Մէկ խօսքով, հիմակ որ տեղեակ էք բոլոր պարագաներուն, ալ ի՞նչ կ'ուզէք: Ի՞նչ իրաւունքով միջեւ հոս կը հետապնդէք կինս:

OS. — Էլիտայի խօսք էի տուած կարելի եղածին չափ շուտ վերադառնալ իրեն:

վԱՆ. — Դարձեա՞լ էլիտա...

ՕՏ.— Եւ էլիտա խոստացաւ մինչեւ վերադարձս
ինձի սպասել:

ՎԱՆ.— Դուք կինս իր անունով կը կոչէք...
այդ տեսակ ընտանութիւն մը ներելի չէ հոս, պա-
րոն:

ՕՏ.— Շատ լաւ գիտեմ աս: Բայց որովհետեւ
անիկա ամէն բանէ առաջ, նախ ի՛նձ կը պատկա-
նի...

ՎԱՆ.— Ձեզի՞: Տակաւին...

ԷԼ. (Վանկէլի Ետեմ սպաւիկներով)— Ա՛հ, ա-
սիկա դիս չպիտի ձգէ բնաւ...

ՎԱՆ.— Ձեզի՛. ձեզի՞ կը պատկանի ըսիք...

ՕՏ.— Ան բան մը պատմա՞ծ է ձեզ, մեր — իր
ու իմ — մասնիներուն մասին:

ՎԱՆ.— Անչո՛ւշտ. բայց ի՞նչ կ'արժէ՛ ատ, երբ
յետոյ ամէն յարարերութիւն խզած է այլեւս: Իր
նամակներն ստացած էք եւ վստահօրէն այս ամէնը
չատ լաւ գիտէք:

ՕՏ.— Մենք, էլիտան ու ես միանդամայն, կա-
տարեյապէս համաձայն էինք, թէ մեր մատնի-
ներու արարողութիւնը՝ իրական ու կատարեալ ա-
մուսնութեան մը ուժն ու հեղինակութիւնն ունէր:

ԷԼ.— Բայց չե՛մ ուզեր, կը լսէ՞ք: Երբէ՛ք, եր-
բէ՛ք չեմ ուզեր ձեզմէ աւելի խօսք մը լսել: Մի՛ նա-
յիք ինձի այդպէս: Ձե՛մ ուզեր, կ'ըսեմ...

ՎԱՆ.— Խենդ ըլլալու էք յուսալու համար, որ
ատանկ աղայամտութիւններով կրնաք իրաւունք մը
արժեցնել:

ՕՏ.— Ճիշդ է, ձեր հասկցած միտքով իրաւունք
մը չ'ունիմ երբէք:

ՎԱՆ.— Այլեւս ի՞նչ կ'ուզէք ուրեմն: Անչուշտ

չէ՛ք խորհիր թէ կրնաք բռնի — հակառակ իր կամ-
քին — խելի գայն ինձմէ:

ՕՏ.— Ո՛չ, ի՞նչ պիտի ըլլայ ատոր օգուտը: Ե-
թէ էլիտան ուղէ ինձի հետեւիլ, պէտք է դայ ազա-
ատօրէն:

ԷԼ. (Ընդոստ պոռալով)— Ազատօրէ՛ն...

ՎԱՆ.— Եւ դուք կը կարծէք թէ...

ԷԼ. (Ինքնիքն)— Ազատօրէ՛ն...

ՎԱՆ.— Խեղբերնիդ կորսնցուցա՞ծ էք դուք:
Կորսուեցէ՛ք: Ձեզի հետ ո՛չ մէկ գործ ունինք այլ-
եւս:

ՕՏ. (Ժամացոյցիմ նայելով)— Գրեթէ նաւ
դառնալու ժամանակն է: (Մօտեմալով) Այո՛, այո՛,
էլիտա, հիմա պարտականութիւնս կատարած եմ...
(Աւելի մօտեմալով) Քեզի տուած խօսքս յարգեցի:

ԷԼ. (Ընկրկելով՝ աղերսագիմ)— Օ՛հ, մի՛ դը-
պիք ինձի:

ՕՏ.— Մինչեւ վաղը գիշեր խորհէ, ուրեմն...

ՎԱՆ.— Խորհելու ոչինչ կայ: Հեռացէ՛ք շու-
տով:

ՕՏ. (Միշտ էլիՒՍԱՅԻ)— Ես հիմակ շողենաւով
ձրեօրս պիտի երթամ: Վաղը իրիկուն կրկին քեզ
տեսնել կուզամ: Դուն, հո՛ս, ինձի կը սպասես,
պարտեղին մէջ. որովհետեւ կ'ուզեմ այս խնդիրը
քեզ հետ առանձին կարգադրել: Կը հասկնաս, չէ՞:

ԷԼ. (Ցած ու դողդոջուն)— Կը լսե՞ս, Վանկէլ:

ՎԱՆ.— Դուն հանդարտէ միայն: Այդ այցը՝
կրնանք արգիլել մենք:

ՕՏ.— Ցտեսութի՛ւն, էլիտա, վաղը իրիկուն,
ուրեմն...

ԷԼ. (Աղերսագիմ)— Օ՛հ, ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ, մի՛
դաք վաղը իրիկուն: Անգամ մըն ալ մի դաք հոս:

ՕՏ.— Եւ այն ատեն եթէ պատրաստուած ըլլաւ, վճռարար հետեւելու ինծի ծովերուն վրայ...

Էլ.— Օ՛հ, մի՛ նայիք ինծի այդպէս:

ՕՏ.— Ուրեմն, ամէն պարագայի, պատրաստ եղէ՛ք մեկնելու:

ՎԱՆ.— Տուն մտիր, էլիտա:

Էլ.— Չեմ կրնար... օղնէ՛ ինծի, փրկէ՛ դիս, Վանկէլ:

ՕՏ.— Որովհետեւ պէտք է լաւ գիտնաս որ, եթէ վաղն ինծի չհետեւիս, ամէն բան միանգամ ընդմիջտ պիտի վերջանայ:

Էլ.— (Գիտելով գայն, դողդողագին)— Ամէն բան միանգամ ընդմիջտ պիտի վերջանա՛յ...

ՕՏ.— (Գլուխի շարժումով մը)— Անդառնալիօրէն, էլիտա: Ա՛լ չպիտի դառնամ այս երկիրը... զիս պիտի չտեսնես այլեւս... Ինձմէ լուր պիտի չ'առնես բնաւ:

Էլ.— (Շունչը խեղդուած)— Օ՛հ...

ՕՏ.— Լաւ մը խորհէ, ինչ որ պիտի ընես: Մընա՛ս բարով: (Յանկին վրայէն ցատկելով՝ քամբուն վրայ կանգ կ'առնէ ու կ'ըսէ) Է՛հ, էլիտա, պատրաստուէ վաղ իրիկուն մեկնելու... Ես կուգամ առնել քեզ: (Կը հեռանայ յամբ ու հանդարտ՝ աչ կողմի կաճանէն:)

Էլ.— (Պահ մը անոր հեռանալը դիտելով)— Ազատօրէ՛ն... ըսաւ թէ՛ պէտք է հետեւիլ ազատօրէն...

ՎԱՆ.— Հանդարտէ՛: Ալ մեկնեցաւ ու անգամ մըն ալ չես տեսներ:

Էլ.— Օ՛հ, ինչպէս կրնաս ատանկ ըսել: Վաղ իրիկուն պիտի գայ նորէն:

ՎԱՆ.— Թո՛ղ գայ: Ամէն պարագայի չպիտի տեսնէ քեզ:

Էլ.— (Ցնցելով գլուխը)— Ա՛հ, Վանկէ՛լ, մի՛ կարծեր թէ կրնաս զինքը արգելել զիս տեսնելէ:

ՎԱՆ.— Բայց կրնամ, սիրելիս, վստահ եղիր դուն:

Էլ.— (Մտածկոտ, առանց մտիկ ընելու գայն)— Երբ գայ վաղ իրիկուն ու երբ մեկնի՛... մեկնի՛ դէպի ծովերը լայնարձակ...

ՎԱՆ.— Լա՛ւ, ի՞նչ ուրեմն:

Էլ.— Պիտի ուզէի գիտնալ թէ արդեօք բնա՛ւ պիտի չդառնա՞ր այլեւս:

ՎԱՆ.— Ո՛չ, սիրելի էլիտաս, կատարելապէս կրնաս վստահ ըլլալ: Ասկէ ետք ի՞նչ ընել պիտի գայ հոս, երբ դուն ինքզ իսկ քու բերանովդ ըսիր թէ ա՛լ չէիր ուզեր զինքը: Ատով ամէն ինչ վերջացած է արդէն:

Էլ.— (Ինքնիքն)— Ուրեմն, վա՛ղը կամ երբէ՛ք:

ՎԱՆ.— Եւ եթէ երբէք պատահի ալ որ գայ նորէն...

Էլ.— (Անձկօրէն)— Ի՞նչ...

ՎԱՆ.— Կրնանք վնասելու անընդունակ ընել զինքը:

Էլ.— Օ՛հ, ինչե՛ր կը խորհիս:

ՎԱՆ.— Այո՛, կրնանք: Եթէ ուրիշ միջոցով մը չկարենաս ազատիլ իրմէ, այն ատեն պէտք է որ քու չ'առնաս սպաննութիւնը:

Էլ.— (Զայրագին)— Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ, բնա՛ւ: Նաւապետի սպաննութեան մասին ոչի՛նչ գիտենք մենք: Ոչի՛նչ, բացարձակապէս ոչի՛նչ:

ՎԱՆ.— Ոչի՞նչ գիտենք: Ինքն իսկ չէ՞ խոստովանած քեզի:

Գ. ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Տօքթ. վանկէլի սրահը, որ պարտէզին վրայ կը նայի: Աջ ու ձախ՝ դուռներ: Խորը — պատուհաններուն մէջտեղ — վերանդային վրայ բացուող ապակեդուռ մը, ուրկէ կը տեսնուի պարտէզին մէկ մասը: Զախ կողմը՝ բազմոց մը եւ սեղան մը: Աջ կողմը դաշնակ մը եւ աւելի հեռուն՝ քաղար մը: Սենեակին մէջտեղը աքռաներով շրջապատուած սեղան մը, որուն վրայ կայ ծաղկուն վարդենի մը՝ ուրիշ ծաղիկներու մէջտեղ: Սենեակին մէջ, ձախ սեղանին մօտ, ՊՕԼԷԹ բազմոցին վրայ նստած կ'աւելանագործէ: ԼԻՆԿՍՍԹՐԱՆՏ նստած է աքռի մը վըրայ՝ սեղանին գլուխը: Վարը, պարտէզին մէջ, ՊԱԼԷՍԹԷՏ կը նկարէ եւ ՀԻԼՏԷ կողքին կեցած՝ կը դիտէ:

ԼԻՆԿ. (Արմուկները սեղանին կոթնցուցած՝ պահ մը լորէն դիտելով ՊՕԼԷԹի աշխատանքը)— Շատ դժուար պէտք է ըլլայ այդ ասեղնագործութիւնը, Օր. Վանկէլ:

ՊՕԼ.— Օ', ո՛չ, դժուար չէ. բա՛ւ է որ համբանքին ուշադրութիւն դարձուի:

ԼԻՆԿ.— Համբանքի՞ն: Համբե՞լ ալ պէտք է:

ՊՕԼ.— Այո՛, սա՛ կարեւրը... տեսէ՛ք:

ԼԻՆԿ.— Ա՛, իրաւ: Գրեթէ արուեստ մըն է: Գծագրել ալ դիտէ՞ք:

ՊՕԼ.— Այո՛, բայց օրինակի վրայ միայն:

ԼԻՆԿ.— Առանց ատոր չէ՞ք կրնար:

ՊՕԼ.— Ո՛չ:

ԼԻՆԿ.— Ուրեմն արուեստ չէ իսկապէս:

ՊՕԼ.— Օ՛, ո՛չ, պարզապէս տեսակ մը ձեռքի վարժութիւն է:

ԼԻՆԿ.— Սակայն եւ այնպէս ես կը կարծեմ թէ դուք կրնաք արուեստ մը սովորել:

ՊՕԼ.— Առանց սեւէ տաղանդի՞:

ԼԻՆԿ.— Այո՛, եթէ դուք ճշմարիտ արուեստագէտի մը հետ ըլլայիք...

ՊՕԼ.— Ուրեմն կը խորհիք թէ իր արուեստը կրնար սովորեցնել ինծի:

ԼԻՆԿ.— Ո՛չ սովորեցնել՝ բառին հասարակ իմաստով: Բայց կը կարծեմ թէ, Օր. Վանկէլ, հետըզհետէ հրաշագործ խորհրդաւորութեամբ մը իր արուեստը պիտի թափանցէր ձեզ:

ՊՕԼ.— Տարօրինակ...:

ԼԻՆԿ. (Պզտիկ դադարէ մը ետք)— Խորհած էք Լըրէք, Օր. Վանկէլ, ամուսնութեան մասին՝ խորապէս ու անկեղծօրէն:

ՊՕԼ. (Շուտ մը երեսը նայելով)— Ամուսնութեան մասի՞ն... ո՛չ:

ԼԻՆԿ.— Ես չատ եմ խորհած:

ՊՕԼ.— Իրա՞ւ:

ԼԻՆԿ.— Այո՛: Այս տեսակ բաներուն վրայ յաճախ կը խորհիմ՝ մասնաւորաբար ամուսնութեան վրայ: Այս մասին չա՛տ գրքեր ալ կարդացած եմ: Ես կը խորհիմ թէ ամուսնութիւնը տեսակ մը հրաշք

պէտք է ըլլայ... Թէ կին մը պէտք է հետզհետէօրէն
այլափոխուի՝ մինչեւ իր ամուսինին նմանիլը:

ՊՕԼ. — Ըսել կ'ուզէ՞ք նոյն ճաշակներն ունենա-
լո՞ւ աստիճան:

Լինկ. — Այո՛, ճիշդ այդ:

ՊՕԼ. — Լա՛ւ, բայց իր ընդունակութիւնները,
իր տաղանդն ու հանճա՞րը:

Լինկ. — Հը՛... կ'ուզէի գիտնալ թէ այդ բոլորն
ալ...

ՊՕԼ. — Դուք կը կարծէք, ուրեմն, թէ ինչ որ
մարդ մը իւրացուցած է ընթերցումներէն ու մտա-
ծողութիւններէն, կրնայ կնո՞ջը փոխանցուիլ:

Լինկ. — Այո՛, ինչո՞ւ չէ... հետզհետէ, կար-
ծես հրաշքով: Բայց կ'ընդունիմ, թէ ասիկա կարե-
լի է ընտանեկան անկեղծ միութիւններու եւ երջա-
նիկ բոյներու համար միայն:

ՊՕԼ. — Սորհած չէ՞ք երբէք թէ մարդն ալ կըր-
նար իր կնոջը ազդեցութեամբ ա՛յնքան փոխուիլ ու
մինչեւ իսկ անոր նմանիլ:

Լինկ. — Մ՞ըդը. օ՛, չէ՛, չէ՛, այդ մասին խոր-
հած չեմ:

ՊՕԼ. — Բայց ինչո՞ւ համար մէկուն կարելի է
դա՞ծը, միւսին եւս չըլլայ:

Լինկ. — Որովհետեւ մարդը նպատակի մը հա-
մար կ'ապրի եւ ա՛յդ է որ ուժ ու կորով կուտայ ա-
նոր: Օր. Վանկէ՛լ, մարդը կեանքի մէջ կոչում մը
ունի:

ՊՕԼ. — Ամէ՞ն մարդ ալ ունի:

Լինկ. — Ա՛հ, ո՛չ, արուեստագէտներու մասին
է որ կը խորհիմ ես:

ՊՕԼ. — Կը կարծէ՞ք թէ արուեստագէտ մը
պէտք է ամուսնանայ:

Լինկ. — Այո՛, կը բաւէ որ իր կինը սիրէ խո-
րունկ ու ճշմարիտ սիրով մը:

ՊՕԼ. — Ո՛չ, ես տա՛կաւին համաճայն չեմ. ու
կը կարծեմ թէ իր արուեստին համար միայն պէտք
է ապրի:

Լինկ. — Իրաւունք ունիք: Բայց ամուսնանալէ
վերջ ալ կրնայ ընել ատիկա:

ՊՕԼ. — Լա՛ւ, բայց կի՞նը:

Լինկ. — Կի՞նը, ի՞նչ ըսել կ'ուզէք:

ՊՕԼ. — Այո՛, կի՛նը: Ան ինչո՞ւ համար պիտի
ապրի:

Լինկ. — Կինն ալ պէտք է ապրի իր ամուսինին
արուեստին համար: Կնոջ մը համար, չեմ կրնար ա-
ւելի մեծ երջանկութիւն մը երեւակայել:

ՊՕԼ. — Հը՛մ, չեմ կարծեր...

Լինկ. — Այո՛, օրիորդ, վստահ եղէք: Ո՛չ թէ ո-
րովհետեւ իր ամուսինով ամէն պատիւ ու յարգանք
պիտի վայելէ, ո՛չ, աս չէ՛ ինծի համար կարեւորը,
այլ որովհետեւ, պիտի կարենայ օգնել անոր ստեղ-
ծագործելուն, պիտի կարենայ թեթեւցնել անոր
աշխատանքը եւ իր գուրգուրանքով ու քաջալերան-
քով՝ գուարթ ու հաճելի կեանք մը տալ անոր: Ես
կը կարծեմ թէ այս ամէնը՝ կնոջ մը համար ա՛յնքան
ստիճանող պէտք է ըլլան:

ՊՕԼ. — Ա՛, դուք չէք կասկածիր անգամ թէ
ի՛նչքան եսամոլ էք եղած:

Լինկ. — Ե՞ս եսամո՞լ, Աստուած իմ, ո՛չ: Ե-
թէ քիչ մը աւելի լաւ ճանչնայիք զիս... (անոր ծոե-
լով) Օր. Վանկէ՛լ, երբ ասկէ մեկնիմ... եւ այնքան
քիչ ասեմէն...

ՊՕԼ. (Կարեկցօրէն նայելով) — Օ՛հ, ձգեցէ՛ք
այդ տխուր մտածումները...

Լինկ.— Բայց ես չեմ կարծեր որ այդքան տը-
խուր ըլլան խեղապէս...

ՊՕԼ.— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք ուրեմն:

Լինկ.— Ամիսէ մը պիտի մեկնիմ. հետո՛ւ Հա-
րաւի երկիրները պիտի երթամ:

ՊՕԼ.— Այո՛, գիտեմ:

Լինկ.— Այդ ատեն, պիտի ուզէի՞ք երբեմն
վրաս խորհիլ, Օր. Վանկէլ:

ՊՕԼ.— Անչո՛ւշտ, հաճոյքով:

Լինկ.— (Զուարթօրէն)— Իրա՞ւ, կը խոստա-
նա՞ք:

ՊՕԼ.— Այո՛, կը խոստանամ:

Լինկ.— Կը խոստանա՞ք բոլոր նուիրական բա-
ներու անունով, Օր. Վանկէլ:

ՊՕԼ.— Այո՛, բոլոր նուիրական բաներու ա-
նունով... (շեշտը փոխելով) Բայց ի՞նչ կ'ելլէ ատ-
կէ: Ի՞նչ օգուտ ունի ատիկա:

Լինկ.— Ինչո՞ւ այդպէս կ'ըսէք: Ինծի համար
կատարեալ երջանկութիւն մը պիտի ըլլայ գիտնալ
թէ դուք, հո՛ս, ձեր տան մէկ անկիւնը, իմ վրաս կը
մտածէք:

ՊՕԼ.— Լա՛ւ, բայց յետո՞յ:

Լինկ.— Բայց յետո՞յ... շիտա՛կը ես ալ չեմ
գիտեր...

ՊՕԼ.— Ո՛չ ալ ես: Ա՛յնքան արդելքներ կան...
Ամէն բան արդելք է կարծես...

Լինկ.— Ա՛հ, հրաշք մը պէտք է ըլլայ... մէ-
կը բազդի այն երջանկաբեր դիպուածներէն... Ի՞նչ
գիտնամ: Որովհետեւ հիմակ կը հաւատամ թէ, ա-
մէն պարագայի, երջանկութիւնը ետեւէս պիտի
գայ:

ՊՕԼ. (Աշխուժով)— Իրա՞ւ. կը հաւատա՞ք...

Լինկ.— Համոզուած եմ ատոր: Եւ յետոյ, երբ
բանի մը տարիէն հռչակաւոր քանդակագործ մը ե-
ղած վերադառնամ հոս, գիրքի ու կատարեալ ա-
ռողջութեան մը տիրացած...

ՊՕԼ.— Այո՛, այո՛, անչո՛ւշտ: Այդպէս յու-
սա՛նք...

Լինկ.— Յուսացէ՛ք ու վստահ եղէ՛ք: Կը բաւէ
որ հաւատարմօրէն ու ազնուօրէն իմ վրայ խորհիք
Հարաւ դռնուած միջոցիս: Եւ արդէն խոստացաք,
չէ՞:

ՊՕԼ.— Այո՛: (Յնցելով գլուխը) Բայց սակէ ո-
չի՞նչ կ'ելլէ անչուշտ:

Լինկ.— Ո՛չ, ո՛չ, Օր. Վանկէլ: Ատիկա պիտի
ճառայէ թեթեցնելու եւ հեշտացնելու աշխատան-
քըս՝ դործս փութով աւարտելու համար:

ՊՕԼ.— Իրաւցնէ՞ այդպէս կը կարծէք:

Լինկ.— Այո՛, խորապէ՛ս համոզուած եմ: Եւ
ինծի կը թուի թէ քեզի համար եւս — սա ձեր ա-
ռանձնութեան մէջ — մեծ երջանկութիւն մը պէտք
է ըլլայ սա մտածումը թէ, որոշ չափով կ'օժանդա-
կէք ինծի՝ ստեղծագործութեանս մէջ:

ՊՕԼ. (Գիտելով գայն)— Լա՛ւ, բայց դուք, ձեր
կողմէ՞ն:

Լինկ.— Ե՞ս:

ՊՕԼ. (Պարտէզին կողմը նայելով)— Սը՛սթ:
Ուրիշ բանի վրայ խօսինք — Փրօֆէսէօնը կուգայ...

(Փրօֆ. Առնօլմ կ'երեւայ պարտէզին ձախ կող-
մը: Կանգ կ'առնէ ու Պալէսթինի եւ Հիլտէի հետ կը
խօսակցի:)

Լինկ.— Շատ կը սիրէ՞ք ձեր երբեմնի ուսու-
ցիչը, Օր. Պօլէթ:

ՊՕԼ. — Թէ կը սիրե՞մ...

ԼԻՆԿ. — Այո՛: այսինքն թէ շատ կը համակրե՞ք իրեն:

ՊՕԼ. — Անշո՛ւշտ, որովհետեւ ճշմարիտ բարեկամ մը եւ ազնիւ խորհրդատու մըն է. եւ յետոյ ա՛յնքան պատրաստ է օգնելու ինձի, երբ կարենայ:

ԼԻՆԿ. — Զարմանալի չէ՞ որ չէ ամուսնացած:

ՊՕԼ. — Զարմանալի՞ կը գտնէք:

ԼԻՆԿ. — Այո՛, որովհետեւ խիստ բարեկեցիկ է կ'ըսեն:

ՊՕԼ. — Կ'ըսե՞ն, բայց հաւանօրէն այնքան դիւրին չէր իրեն համար աղջիկ մը գտնել, որ ուզէր ամուսնանալ իր հետ:

ԼԻՆԿ. — Ինչո՞ւ:

ՊՕԼ. — Որովհետեւ իր ճանչցած գրեթէ բոլոր աղջիկներուն ալ ուսուցիչ է եղած: Ինքն է որ կ'ըսէ այս պարագան:

ԼԻՆԿ. — Լա՛ւ, բայց ի՞նչ կ'ելլէ ատկէ:

ՊՕԼ. — Ի՞նչպէս, Աստուած իմ, ո՛չ ոք իր ուսուցիչին հետ չամուսնանար:

ԼԻՆԿ. — Ուրեմն չէ՞ք կարծեր թէ դեռատի աղջիկ մը կրնայ իր ուսուցիչին սիրահարել:

ՊՕԼ. — Զարհուստ մը գտնէ, երբէ՛ք:

ԼԻՆԿ. — Իրա՞ւ... մի՛ կարծէք:

ՊՕԼ. (Զգուշանալով) — Հերի՛ք է, հերի՛ք:

(Այս ատեն ՊԱԼԷՍԹԵՏ, ժողվելով իր կազմածքը կը հեռանայ պարտէզին աջ կողմէն: ՀԻԼՏԷ եւս կ'օգնէ իրեն: ԱՌՆՕԼՄ վերանդայէն անցնելով, սրբան կը մտնէ:)

ԱՌ. — Բարի՛ լոյս, սիրելի Պօլէթս: Բարի լոյս Պ... Պ... Ը՛ Ը՛...

ՊՕԼ. (Ոտքի կ'ելլէ ու Առնօլմի մօտեմալով) — Բարի լոյս Պ. Առնօլմ:

ԱՌ. — Ի՞նչպէս էք բոլորք ալ այս առտու:

ՊՕԼ. — Շատ լաւ, շնորհակալութիւն:

ԱՌ. — Այսօր ալ ձեր մայրը լուրջքի գացած է:

ՊՕԼ. — Ո՛չ, վերը իր սենեակն է:

ԱՌ. — Տկա՞ր է:

ՊՕԼ. — Ձեմ գիտեր — ներսը փակուած է անանձին:

ԱՌ. — Հը՛մ...

ԼԻՆԿ. — Կ'երեւայ թէ այդ Ամերիկացիին երէկուան երեւումը իր վրայ շատ գէշ ազդած է:

ԱՌ. — Ի՞նչ գիտէք այդ մարդուն վրայով:

ԼԻՆԿ. — Տեսայ որ պարտէզին ետեւը կը պտըտէր՝ ողջ մարդու մարմինով... Եւ ասի Տիկ. Վանկէլին ալ ըսի:

ԱՌ. — Այո՛, գիտեմ:

ՊՕԼ. (Առնօլմի) — Երէկ գիշեր հօրս հետ մինչեւ շատ ուշ նստեր խօսակցեր էիք կարծեմ:

ԱՌ. — Այո՛, բաւական երկար: Տեսակցելիք շատ լուրջ խնդիրներ ունէինք:

ՊՕԼ. — Իմ ու իմ գործիս վրայով ալ կրցա՞ք իսօք մը ընել:

ԱՌ. — Ո՛չ, սիրելի Պօլէթս. անկարելի էր: Ձեր հայրը ուրիշ բանով ա՛յնքան շատ զբաղուած էր...

ՊՕԼ. (Հառաչելով) — Ա՛հ, այո՛ միշտ այդպէս է:

ԱՌ. (Նշանակալից նայուածքով մը) — Ետքը կը խօսինք այդ մասին: Ո՞ւր է հիմակ ձեր հայրը: Դո՞ւրս է ելած:

ՊՕԼ.— Ո՛չ, հո՛ս է: Գրասենեակը ըլլալու է: Երթամ կանչեմ:

ԱՌ.— Ո՛չ, չնորհակալ եմ. լա՛ւ է ես ինքս երթամ:

ՊՕԼ. (Ձախ կողմը ականց կախելով)— Վայր-կեան մը սպասեցէ՛ք, Պ. Առնօլ՛, կարծեմ հայրս է իջնողը: Այո՛, հաւանօրէն անոր քովէն կուզայ:

(ՏՖ. ՎԱՆԿԷԼ կը հասնի ձախ դուռնէն:)

ՎԱՆ. (Ձեռքը ԱՌՆՕԼՄԻ երկարելով)— Ա՛, սիրելի բարեկամս, դուք հո՞ս էք արդէն: Շատ լաւ էք ըրած այսքան կանուխ դալով, որովհետեւ կուզէի քիչ մը եւս տեսակցիլ ձեզի հետ:

ՊՕԼ. (Լինկսքրանտի)— Կուզէ՞ք որ պարտէզը շիւտէի քով երթանք:

ԼԻՆԿ.— Սիրո՞վ, Օրիորդ: (Լինկ. եւ ՊՕԼ. պարտէզ կ'իջնեն ու խորքի ծառերուն կողմը կ'երթան:)

ԱՌ. (Նայուածքով ասոնց հետեւելէ վերջ՝ դառնալով)— Լաւ կը ճանչնա՞ք այս երիտասարդը:

ՎԱՆ.— Ո՛չ, բնա՛ւ:

ԱՌ.— Չէ՞ք կարծեր որ աղջիկներուն հետ իր յարաբերութիւնները քիչ մը շատ մտերմական են:

ՎԱՆ.— Ի՞նչպէս. ես դիտած չեմ բնաւ:

ԱՌ.— Պէտք էիք դիտել, կարծեմ...

ՎԱՆ.— Այո՛, իրաւունք ունիք: Բայց ի՞նչ կըրնամ ընել ես, բարեկամս: Աղջիկները վարժուած են ամէն բան իրենք իրենց ընել: Ձե՛ն ուզեր ո՛չ զիս լըսել, ո՛չ էլ իտան:

ԱՌ.— Ոչ ալ էլ իտա՞ն:

ՎԱՆ.— Այո՛, եւ ատկէ զատ չեմ ալ կրնար պահանջել որ, ան աղջիկներովս դբադի: Էլ իտան ատոր համար չէ ստեղծուած... (ընդհատելով) Բայց

աս չէր մեր խօսելիքը: Ըսէ՛ք — խորհեցա՞ք բնաւ խնդրին շուրջ... ըսած բոլոր բաներուս վրայ:

ԱՌ.— Երէկ գէշերուան մեր բաժնուելէն ի վեր, ուրիշ բանի վրայ չեմ մտածած:

ՎԱՆ.— Եւ ի՞նչ կը խորհիք թէ պէտք է ընել:

ԱՌ.— Սիրելի Վանկէլ, ես կը կարծեմ թէ դուք, իբրեւ բժիշկ, ինձմէ աւելի լաւ դիտնալու էք:—

ՎԱՆ.— Ա՛հ, եթէ գիտնայիք թէ ի՞նչքան դժուար է բժիշկի մը համար ճշդօրէն հասկնալ պարագան հիւանդի մը, որուն կապուած է ինք սիրոյ բոլոր կապերով... Ատկէ զատ հասարակ հիւանդ մը չէ էլ իտան: Ո՛չ սովորական բժիշկը եւ ո՛չ ալ սովորական դեղերը կրնան դարմանել զայն:

ԱՌ.— Ի՞նչպէս է այսօր:

ՎԱՆ.— Դեռ քիչ առաջ քովն էի եւ կատարելապէս հանդարտ էր. բայց իր բոլոր տրամադրութիւններուն հետեւ՝ բա՛ն մը ծածուկ կը մնայ, զոր չեմ կրնար հասկնալ երբէք: Եւ յետոյ ա՛յնքան անհաստատ է, ա՛յնքան քմահաճ ու ա՛յնքան յեղակարծօրէն փոփոխական:

ԱՌ.— Անտարակոյս իր հիւանդ միտքին հետեւանքն է ատիկա:

ՎԱՆ.— Ո՛չ ամբողջովին: Ատիկա իր հետ ծնած է: Մոլորամարդերու սերունդի մը կը պատկանի ան: Ահա՛ խնդիրը:

ԱՌ.— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք իսկապէս, սիրելի բժիշկս:

ՎԱՆ.— Դիտած չէ՞ք որ մեծ ծովու ափունքին բնակող բոլոր մարդերը տեսակ մը առանձնայատուկ տիպարներ կը կազմեն. կարծես թէ ծովուն հետ նոյն կեանքն ապրէին: Ասոնց մտածումներն ու զգա-

ցումները ալիքներու ծփանքն ունին, մակընթացութիւնն ու տեղատուութիւնը: Կարելի չէ այս մարդերն այլ կլիմայի վարժեցնել: Օ՞, պէտք էր մտածէի ասիկա: Էլիտայի հանդէպ ոճիր մըն էր իր միջավայրէն զինքն հանել ու հոս բերելը:

Ա.Ռ. — Ա՞յս է ձեր հասած եզրակացութիւնը:

Վ.Ա.Ն. — Այո՛, հետզհետէ: Բայց պէտք էր որ աւելի կանուխ խորհէի: Եւ ասի առաջուց ալ գիտէի, հոգ չէ թէ ես ինծի անգամ չուզէի խոստովանիլ: Ա՛, ա՛յնքան կը սիրէի, որ նախ ես ինքզինքս խորհեցայ, աններելիօրէն եսամոլ:

Ա.Ռ. — Է՛հ, այդ պարագաներուն տակ, կարծեմ ամէն մարդ ա՛լ եսամոլ է քիչ մը, մա՛նաւանդ այլապէս ես տեսած չեմ բնաւ ձեր վրայ այդ թերութիւնը, սիրելի Վանկէլ:

Վ.Ա.Ն. (հռովագիւն երթուղարձով) — Ո՛չ, ո՛չ: Ատկէ ի վեր եսամոլ մըն եմ: Յետոյ, ես ա՛յնքան, ա՛յնքան տարեց եմ իրմէ, իմ դերս էր աւելի հայր մը, առաջնորդ մը ըլլալ իրեն: Պէտք էի կարելին ընել զարգացնելու համար իր միտքն ու գաղափարները: Ափսո՞ս, բա՛ն մըն ալ չըրի: Կորովս պակասեցաւ... կը տեսնէք: Նախընտրեցի պահել այնպէս, ինչպէս որ էր: Ու այսպէս իրերը յոռիէն յոռեզոյնին անցան եւ ես ընելիքս չուարեցայ: (Մեղմ ձայնով) Ահա՛ այս դառն անձկութեան մէջ էր որ գրեցի ու հրատարակեցի ձեզ:

Ա.Ռ. (Ապշահար դիտելով) — Ի՞նչպէս, ասո՞ր համար էր որ գրեցիք ինծի:

Վ.Ա.Ն. — Այո՛, բայց թող ո՛չ ոք գիտնայ:

Ա.Ռ. — Բայց սիրելի բարեկամս, իսկապէս ի՞նչ օգուտ կրնայիք ակնկալել ինձմէ: Ես ասկէ բան մըն ալ չեմ հասկնար:

Վ.Ա.Ն. — Ոչի՛նչ բնականաբար. որովհետեւ իմ մտածումներուս մէջ բոլորովին խարուեր եմ: Ես կը խորհէի թէ Էլիտայի սիրտը, ասե՛ն մը ձեզմով գըրաւուած՝ այդ զգացումէն գաղտուկ բան մը կը պահէր դեռ, եւ ուզեցի ձեզ տեսնելու ու իր հայրենիքին ու անցեալ օրերուն վրայ խօսելու հաճոյքը տալ իրեն:

Ա.Ռ. — Ուրեմն ձեր կնոջ համար էր որ կը գրէիք թէ ինծի կը սպասէր ու թերեւս կը ցանկար...

Վ.Ա.Ն. — Այո՛, ո՞վ կը կարծէիք որ ըլլար:

Ա.Ռ. (Փութով) — Ո՛չ, ո՛չ, իրաւունք ունիք: Բայց ես չհասկցայ այն ատեն:

Վ.Ա.Ն. — Ա՛յնքան բնական էր աս, ինչպէս կը տեսնէք... Բայց բացարձակապէս խարուած եմ եղեր:

Ա.Ռ. — Եւ տակաւին կ'ըսէք թէ եսամոլ էք:

Վ.Ա.Ն. — Այո՛, ա՛յնքան մեծ մեղք մը ունէի քաւելիք, որ չէի կրնար անտեսել ռեւէ միջոց, որ կարենար գէթ քիչ մը թեթեցնել Էլիտայի այս տրամադրութիւնը:

Ա.Ռ. — Ի՞նչպէս կը բացատրէք իսկապէս, սա՛ Օտարականին Էլիտայի վրայ դործած ազդեցութիւնը:

Վ.Ա.Ն. — Ա՛հ, սիրելի բարեկամս, խորհրդաւորն ու անբացատրելին է ատ:

Ա.Ռ. — Կը խորհի՞ք որ էսպէս անբացատրելի ըլլայ — բացարձակապէս անբացատրելի:

Վ.Ա.Ն. — Այո՛, անբացատրելի՛ — գէթ ներկայի սա մեր գիտցածով:

Ա.Ռ. — Կը կարծէ՞ք թէ խորհրդաւոր բան մը կայ ասոր մէջ:

Վ.Ա.Ն. — Այո՛ կամ ո՛չ — չեմ կրնար... չեմ գի-

տեր պարզապէս : Ահա թէ ինչո՛ւ բնաւ չեմ վիճիր ու զինքն առանձին կը ձգեմ :

Ա.Ռ. — Լա՛ւ, բայց մէկ բան մը կայ — մանկան աչքերուն մասին իր ըրած յայտնութիւնը ա՛յնքան տարօրինակ, ա՛յնքան սոսկալի...

Վ.Ա.Ն. (Աշխուժով) — Այդ մասին բնաւ չեմ կասկածիր : Ատանկ բանի մը չեմ ուզեր հաւատալ : Ատիկա, իր միտքին պարզ մէկ ցնորքն է, ոչի՛նչ աւելի :

Ա.Ռ. — Դիտեցի՞ք երէկ օտարականին աչքերը :

Վ.Ա.Ն. — Անշուշտ :

Ա.Ռ. — Եւ նմանութիւն մը չգտա՞ք բնաւ :

Վ.Ա.Ն. (Խուսափելով) — Հը՛... Աստուած իմ : Չեմ գիտեր ի՛նչ ըսեմ... Արդէն միջնադէպ էր, երբ տեսայ, եւ ատկէ զատ, էլիտան ա՛յնքան խօսած էր այդ նմանութեան մասին, որ չեմ գիտեր թէ կրնայի՞նք անաչառօրէն գիտել :

Ա.Ռ. — Այո՛, այո՛, այդպէս է : Բայց միւս զազմոնի՞քը — այն սարսափն ու այն անձկութիւնը, որ համակած են զինքը, կարծես, օտարականին հոս գալու համար ճամբայ ելլելէն ի վեր :

Վ.Ա.Ն. — Այս բոլորին մէջ երեւակայութիւնը իր գերն ունի : Այնքան մտածած ու երազած է որ, ամէն բան շիտիւթուած է իր միտքին մէջ : Ու այս վիճակը յեղակարծօրէն երեւան եկած չէ, ինչպէս ինք կ'ըսէ : Այն օրէն ի վեր, երբ Լինկսթրանտ պատմեց թէ ձօնսթընը — կամ Ադատօրդին — անունը չէ՛ կարեւորը — նաւ նստած էր, երեք տարի առաջ, Մարտին՝ հոս գալու համար, ատկէ ի վեր համոզուած գոյացուց թէ իր միտքի խռովքն ու հոգեկան տաղ-նապնեւն՝ այդ վայրկեանէն սկսած են :

Ա.Ռ. — Այդպէս չէ՞ր, ուրեմն :

Վ.Ա.Ն. — Բնա՛ւ : Շատ առաջ՝ ախտանիշեր կ'ե-

րեւէին արդէն . թէպէտ դիպուածն ալ անանկ բերաւ, որ ճիշդ երեք տարի առաջ Մարտին, խիստ սաստիկ տաղնապ մը անցնէր :

Ա.Ռ. — Կը տեսնէք ուրեմն թէ... .

Վ.Ա.Ն. — Այո՛, բայց ասի կարելի է բացատրել այն խիստ բացառիկ պայմաններով, որոնց մէջ կը գտնուէր այն ատեն — իր յղութիւնը...

Ա.Ռ. — Ախտանիշի դէմ ախտանիշ, ուրեմն...

Վ.Ա.Ն. (Չեռֆերը պրկելով) — Եւ չկարենա՛լ ճար գտնել... Չգիտեմա՛լ թէ ի՞նչ պէտք է ընել... Չգիտեմա՛լ ոչ մէկ միջոց փրկելու համար զայն...

Ա.Ռ. — Եթէ կարենայիք հեռանալ ասկէ, երթալ ուրիշ տեղ մը, ուր ան կարենար իր բնութեան աւելի համապատասխան պայմաններ գտնել...

Վ.Ա.Ն. — Ա՛հ, սիրելիս, կը կարծէ՞ք թէ ատիկա չեմ առաջարկած : Թեւադրեցի Սքէօլովիքէն երթալ հաստատուել . բայց չուզեր :

Ա.Ռ. — Իրա՞ւ :

Վ.Ա.Ն. — Այո՛, որովհետեւ կը կարծէ թէ բան մը չսլիտի շահի ատով : Եւ թերեւս իրաւունք ալ ունի :

Ա.Ռ. — Այդպէ՞ս կը կարծէք :

Վ.Ա.Ն. — Այո՛, եւ յետոյ, երբ երկարօրէն կը խորհիմ այս բոլորին վրայ, չեմ գիտեր իսկապէս թէ ի՛նչպէս կրնամ ելքի մը հասնիլ : Միւս կողմէն, ինծի կը թուի թէ իրաւունք չունիմ, երթալ հաստատուել հո՛ւր, այդ կորսուած անկիւնին մէջ, այս չափահաս աղջիկներով : Ընդհակառակն, պէտք է ապրինք հոս, ուր գտնէ պղտիկ հաւանականութիւն մը կայ աղջիկները տեղաւորելու :

Ա.Ռ. — Տեղաւորելո՞ւ : Հիմակուրնէ ատոր վրայ կը խորհի՞ք :

Վ.Ա.Ն. — Այո՛, պէտք է խորհիմ այլեւս : Բայց

միւս կողմէն հարկ է մտածել հէք հիւանդս ալ, խեղճ էլիտաս եւս: Ա՛հ, սիրելի Առնօ՛ւմս, չեմ գիտեր թէ ի՞նչ պէտք է ընել: Հուրին ու ջուրին մէջ մնացած եմ:

ԱՌ.— Թերեւս պէտք չկայ որ Պօլէթով ա՛յդքան մտահոգուիք... (ընդհատելով) կ՛ուզէի գիտնալ թէ ո՛ւր դնաց... թէ արդեօք ո՛ւր դացին աղջիկները:

(Բաց դռան երթալով կը նայի:)

ՎԱՆ. (Դաշնակիին մօտենալով)— Ա՛հ, կ՛ուզէի ընել ամէն զոհողութիւն այս երեքին համար եւս— միայն գիտնայի թէ ի՞նչ պէտք է ընել:

(ԷլիՒՏԱ կը մտնէ ձախ դուռնէն:)

ԷԼ. (Փութով վանկելի)— Խնդրե՛մ, դուրս չելլես այս առտու:

ՎԱՆ.— Ո՛չ, ո՛չ, հանգիստ եղի՛ր, տունը՝ քու քով պիտի մնամ: (Յոյց տալով Առնօւմը, որ կը մօտենայ:) Բայց չե՞ս բարեւեր մեր բարեկամը:

ԷԼ. (Դատնալով)— Ա՛հ, հո՞ս էք դուք, Պ. Առնօւմ: (Երկարելով ձեռքը) Բարի լոյս:

ԱՌ.— Բարի լոյս, Տիկին: Այս առտու լրգանքի չէ՞ք գացած ուրեմն:

ԷԼ.— Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ: Այսօր չգացի: Բայց չէ՞ք նստիւր վայրկեան մը:

ԱՌ.— Ո՛չ, շնորհակալ եմ, հիմակ չէ: (Վանկելի նայելով) Խոստացայ աղջիկներուն՝ պարտէզը իրենց երթալ:

ԷԼ.— Լա՛ւ, միայն Աստուած գիտէ թէ պիտի գտնէք կամ ոչ: Բնաւ չեմ կրնար գիտնալ թէ ո՛ւր կ'ըլլան:

ՎԱՆ.— Օ՛, լճակին քովն են կարծեմ:

ԱՌ.— Կը գտնեմ վերջապէս: (Կը բարեւ ու վերանդային մէջէն պարտէզ կը մտնէ:)

ԷԼ.— Ժամը քանի՞ն է, Վանկէլ:

ՎԱՆ. (Իր ժամացոյցը նայելով)— Տասն եւ մէկը քիչ մը անցած է:

ԷԼ.— Քիչ մը անցած: Եւ նա՛ն այս գիշեր պիտի դայ տասնեւէկէն—տասներկուք: Ա՛հ, եթէ այս պահն անցնէր միա՛յն:

ՎԱՆ. (Մօտենալով)— Սիրելի էլիտաս, կ՛ուզէի հարցում մը ընել քեզի:

ԷԼ.— Ի՞նչ:

ՎԱՆ.— Առջի իրիկունը — հո՛ն, վերը, Տեսարանին վրայ — ինծի կ'ըսէիր թէ այս վերջի երեք տարիներուն մէջ այդ Օտարականը ողջ առողջ յաճախ երեւցած էր քեզի:

ԷԼ.— Այո՛, հաւատա՛, կ'ըսեմ:

ՎԱՆ.— Բայց ի՞նչ կերպարանքով կ'երեւէր:

ԷԼ.— Ի՞նչ կերպարանքով:

ՎԱՆ.— Այո՛, այն պահուն երբ զինքը տեսնել կը կարծէիր, ի՞նչ երեւոյթ կ'ունենար:

ԷԼ.— Բայց սիրելի Վանկէլս, դուն արդէն տեսար զինքը եւ գիտես իր երեւոյթը:

ՎԱՆ.— Ճիշդ այդպէ՞ս կը ներկայանար երեւակայութեանդ:

ԷԼ.— Այո՛:

ՎԱՆ.— Ճիշդ այնպէ՞ս, ինչպէս երէկ իրիկուն տեսար իրականօրէն:

ԷԼ.— Ճիշդ ու ճիշդ:

ՎԱՆ.— Ուրեմն ի՞նչպէս եղաւ որ իսկոյն չճանչցար:

ԷԼ. (Ապշագիւն)— Չճանչցա՞յ...

ՎԱՆ. — Այո՛, դուն ի՛նքզ ըսիր թէ առաջին ան-
գամ բնաւ չէիր ճանչցեր...

Էլ. (Շփոթելով) — Այո՛, իրաւունք ունիս : Տա-
րօրինակ է, չէ՞, Վանկէլ, որ ճճանչցայ անմիջա-
պէս...

ՎԱՆ. — Դուն ըսիր թէ աչքերովն էր որ մի-
այն...

Էլ. — Օ՛, այո՛ : Աչքե՛րը... աչքե՛րը...

ՎԱՆ. — Լա՛ւ, բայց Տեսարանին վրայ ինձ կ'ը-
սէիր թէ միշտ երեւցած էր քեզի ճի՛շդ այնպէս, ինչ-
պէս էր բաժանումի բողբոջին... տասը տարի առաջ :

Էլ. — Այդպէ՞ս ըսի :

ՎԱՆ. — Այո՛ :

Էլ. — Որովհետեւ անկէ ի վեր, շատ քիչ փոխ-
ուած է անշուշտ :

ՎԱՆ. — Ո՛չ, առջի օր մեր տուն վերադարձած
ատենը բոլորովին տարբեր նկարագրութիւն մը կ'ը-
նէիր : Կ'ըսէիր թէ տասը տարի առաջ մօրուք չու-
նէր եւ իր զգեստն ալ բոլորովին տարբեր էր : Հա-
պա՞ այն մարդարտաւոր զարդասեղը : Երէկուան
մարդը ատանկ բան չունէր :

Էլ. — Այո՛, չունէր :

ՎԱՆ. (Զննող նայուածքով մը) — Սիրելի էլի-
տաս, խորհէ վայրկեան մը... կամ լաւ եւս, չէ՞ս
կրնար յիշել իր դիմագիծը, երբ միասին Պրաթա-
մէն կը դանուէիք :

Էլ. (Աչքերը փակ՝ վայրկեան մը մտածելով) —
Ո՛չ այնքան յստակօրէն : Ո՛չ, չեմ կրնար այսօր :
Տարօրինակ չէ՞ :

ՎԱՆ. — Ա՛յնքան ալ տարօրինակ չէ : Քեզի ներ-
կայացաւ իրականութեան նոր պատկեր մը, որ խա-
փանեց չինը : Ու այդ չինը ա՛լ չես կրնար տեսնել :

Էլ. — Կը կարծե՞ս, Վանկէլ :

ՎԱՆ. — Այո՛, այս իրականութիւնը ստուերեց
հիւանդ երեւակայութեանը պատկերները : Ահա՛ թէ
ո՛ւր է անոր օգուտը :

Էլ. — Օգո՞ւտը. դուն օգո՞ւտ մը կը տեսնես
հոդ :

ՎԱՆ. — Այո՛, անոր գալը՝ քու դարմանդ ըլլայ
թերեւս :

Էլ. (Նստելով բազմոցին վրայ) — Եկո՛ւր քովս
նստէ, Վանկէլ : Պէտք է բոլոր մտածումներս յայտ-
նեմ քեզի :

ՎԱՆ. — Լա՛ւ, սիրելի էլիտաս : (Սեղանին միւս
կողմը՝ աքոռի մը վրայ կը նստի) :

Էլ. — Իսկապէս մեծ դժբաղդութիւն մըն էր —
մեր երկուքին համար ալ — որ մենք իրարու հան-
դիպեցանք :

ՎԱՆ. (Ապշած) — Ինչե՞ր կ'ըսես :

Էլ. — Օ՛հ, այո՛, այդպէս է : Եւ ասիկա ալ շատ
բնական է, այլապէս չէ՛ր կրնար ըլլալ : Այդ պայ-
մաններուն տակ եղած միութենէ մը՝ տարբեր ար-
դիւնք չէր կարելի սպասել :

ՎԱՆ. — Ի՞նչ պայմաններ :

Էլ. — Մտիկ ըրէ՛, Վանկէլ, անօգո՛ւտ է աւելի
երկար շարունակել այս խորհութիւնը՝ մենք մեզի
ու իրարու ստելով :

ՎԱՆ. — Ուրեմն մինչեւ հիմակ կը ստէի՞նք ի-
րարու, կը խորհէի՞նք...

Էլ. — Այո՛... կամ գէթ ճշմարտութիւնը կը
ծածկէինք : Որովհետեւ ճշմարտութիւնն է — պարզ
ու մաքուր ճշմարտութիւնը, թէ դուն եկար եւ գնե-
ցիր դիս :

ՎԱՆ. — Գնեցի՞ր... կ'ըսես թէ քեզ գնեցի՞ր...

էլ.— Օ՛հ, մազի չափ աւելի չեմ ես քեզմէ: Ե՛ս ընդունեցի սակարկութիւնը: Ե՛ս ինքզինքս ծախեցի...

ՎԱՆ. (Յաւազիմ նայուածով մը դիտելով զիմֆը)— Էլիտա՛, ի՞նչպէս սիրտդ թոյլ կուտայ, որ կարենաս այդպէ՛ս խօսիլ:

էլ.— Բայց ուրիշ ի՞նչ անուն կրնայի տալ այս ամուսնութեան: Դուն այլեւս չէիր կրնար տոկալ մինակութեան... նոր կին մը կը փնտռէիր...

ՎԱՆ.— Եւ նոր մա՛յր մը գաւակներուս, էլիտա՛:

էլ.— Թերե՛ւս, բայց երկրորդական էր ատ: Թէ ես այդ դերին ընդունակութիւնն ունէի, բացարձակապէս չէիր դիտեր դուն: Դուն միայն տեսար զիս... մէկ երկու անգամ հազիւ խօսեցար, հաւնեցար, ուզեցիր եւ յետոյ...

ՎԱՆ.— Լա՛ւ, ըսէ՛, ինչպէս կ'ուզես:

էլ.— Ես ալ իմ մասիս ամէն միջոցէ զուրկ, լքուած ու մենաւոր կացութեան մը մէջ՝ կամքս կորսնցուցեր էի: Օ՛հ, ա՛յնքան բնական էր այդ սակարկութիւնը ընդունիլս, երբ կուզայիր ապագաս ապահովել:

ՎԱՆ.— Քեզ ըրած առաջարկութիւնս, սիրելի էլիտաս, այդպէս չէր ճիշդ: Քու ապագադ ապահովելու ինդիր չկար... Պարզապէս, անկեղծօրէն ու պարկեշտօրէն առաջարկեցի քեզ թէ կ'ուզէի՞ր զաւակներուս ու ինձի հետ յաժնել իմ համեստ սեփականութիւնս:

էլ.— Այո՛, ճիշդ է... բայց ես դարձեա՛լ պէտք չէր որ ընդունէի: Երբէ՛ք, ո՛րեւէ գինով ընդունելու չէի, ես զիս ծախելու չէի: Լաւագո՛ր՛ն էր ամենախոնարհ աշխտանքը, ամենաթշուառ կեանքը... բաւ

է որ իմ սեփական ընտրութեամբ ու ազատ կամքովն ըլլար:

ՎԱՆ. (Ոտքի ելլելով)— Ուրեմն, միասին ապրուած այս հինգ-վեց տարիները՝ քեզի սեւէ կարեւորութիւն մը չե՞ն ունեցած:

էլ.— Ա՛հ, վանկէ՛լ, ատ չէ որ ըսել կ'ուզեմ: Դուն հոս ինամեցիր զիս, երեւակայելի բոլոր քաղցրութիւններով: Բայց ես հոս, ազատօրէն չէ՛ր որ մտայ: Ահա՛ ինդիրը:

ՎԱՆ. (Գիտելով)— Ազատօրէն չէ՞ր որ...

էլ.— Ո՛չ, ազատօրէն չէ՛ր որ քեզի հետեւեցայ ես:

ՎԱՆ. (Ընկնուած ձայնով)— Ա՛հ, կը յիշեմ Օտարականին երէկի խօսքն է...

էլ.— Այդ խօսքը ամէն ինչ կը բացատրէ: Ատիկա բացաւ աչքերս եւ հիմակ շատ բաներ կը հասկընամ:

ՎԱՆ.— Ի՞նչ կը հասկնաս:

էլ.— Կը հասկնամ թէ մեր միասին ապրած կեանքը ամուսնական կեանք մը չէ բնաւ:

ՎԱՆ. (Դաւնօրէն)— Աւա՛ղ, կատարելապէս իրաւունք ունիս: Սա՛ մեր հիմակուան միասին ապրածը՝ ամուսնական կեանք մը չէ երբէ՛ք:

էլ.— Երբէք չէ՛ ալ եղած: Ո՛չ իսկ առաջին վայրկեանին: (Նայուածքը պարապիմ մէջ սեւեռուն) Մի՛ւսը... միւսը կատարեալ ու ճշմարիտ ամուսնութիւն մը պիտի ըլլար ապահովարար:

ՎԱՆ.— Մի՛ւսը... ո՞ր միւսը ըսել կ'ուզես:

էլ.— Իմ առաջին ամուսնութիւնս՝ անոր հետ:

ՎԱՆ. (Զարմացած նայելով)— Բնա՛ւ չեմ հասկընար...

էլ. — Ա՛հ, սիրելի վանկէլ, ա՛լ մենք մեզ ու զի-
րար չխարենք...

ՎԱՆ. — Լա՛ւ, շարունակէ՛ :

էլ. — Կը տեսնես որ ազատօրէն արուած խոս-
տում մը, աւելի նուիրական կապ մըն է, քա՛ն ա-
մուսնութիւնը :

ՎԱՆ. — Բայց, իրապէս ի՞նչ...

էլ. (Յանկարծ ելլելով) — Ձգէ՛ որ մեկնիմ,
վանկէլ :

ՎԱՆ. — Էլիտա՛... էլիտա՛...

էլ. — Այո՛, այո՛, թոյլ տուր որ մեկնիմ : Հա-
ւատա՛ ինձի, այսպէ՛ս պէտք էր ըլլար... այս պայ-
մաններուն տակ եղած ամուսնութեան մը արդիւն-
քը :

ՎԱՆ. (Իր ցաւը գապելով) — Այս վախճանի՛ն
պիտի հասնէինք ուրեմն...

էլ. — Այո՛, անխուսափելիօրէն :

ՎԱՆ. (Ընկնուած) — Այսքան ատեն ուրեմն, չեմ
կրցեր շահիլ քեզ... երբէք չեմ կրցեր քեզ ամբող-
ջովին իմս ընե՛լ...

էլ. — Ա՛հ, վանկէլ, եթէ կարենայի սիրել քեզ
այնպէս, ինչպէս կ՛ուզէի — այն գորովանքով, ո-
րուն արժանի էիր... Բայց շատ լաւ կը զգամ թէ եր-
բէք պիտի չկրնամ :

ՎԱՆ. — Ամուսնալուծո՛ւմ, ուրեմն : Ամուսնա-
լուծում մը կը պահանջես՝ կատարեալ ու օրինա-
կան :

էլ. — Սիրելի՛ս, այնքան քիչ կը հասկնաս զիս :
Ձեւականութիւնները ինձի կարեւորութիւն չունին :
Ի՛նչ որ կ՛ուզեմ, սա՛ է — համաձայնի՛ք միասնա-
բար՝ մեր ազատ կամքով խզելու մեզ միացնող կա-
պերը :

ՎԱՆ. (Գլուխի յամր շարժումով մը՝ դառնո-
ւէն) — Այո, ջնջե՛լ սակարկութիւնը :

էլ. (Փութով) — Ճի՛շդ է. ջնջել սակարկութի-
ւնը :

ՎԱՆ. — Եւ յետո՞յ, էլիտա : Խորհա՞ծ ես թէ
ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր երկուքին կեանքը... թէ ի՞նչ
պիտի ըլլայ իմ ու քու կեանքը :

էլ. — Կարեւորութի՛ւն չունի : Ի՛նչ կ'ըլլայ,
թո՛ղ ըլլայ : Ինչ որ կը խնդրեմ ու կը հայցեմ քեզ-
մէ, ա՛ն է կարեւորը — ազատ ձգէ՛ զիս, երթա՛մ :
Տո՛ւր ինձի իմ կատարեալ ազատութիւնս :

ՎԱՆ. — Սոսկալի՛ պահանջ մը կը դնես ինձի :
Գէթ ամբողջութեամբ ժամանակ տուր, որպէսզի կա-
րենամ որոշում մը տալ : Այս մասին դեռ պէտք է
խօսինք լրջօրէն : Եւ դու ինքզե՛ս ալ դեռ պէտք ունիս
փորձելու, ընելիքդ վճռելէ առաջ :

էլ. — Բայց կորսնցնելիք ժամանակ չկայ բնաւ :
Ես պէտք ունիմ ազատութեանս այսօ՛ր իսկ :

ՎԱՆ. — Ինչո՞ւ այսօր իսկ :

էլ. — Որովհետեւ ա՛յս գիշեր իսկ պիտի դայ
ան :

ՎԱՆ. (Յնցուելով) — Պիտի դա՛յ ան... Բայց
ան ի՞նչ գործ ունի այս խնդրին մէջ :

էլ. — Կատարելապէս ազատ կ՛ուզեմ ներկայա-
նալ իրեն :

ՎԱՆ. — Եւ յետո՞յ... ի՞նչ կ'ուզես ընել :

էլ. — Ձե՛մ ուզեր ուրիշ մը կ'ինն եղած ըլլա-
լու պատրուակին ետեւ ապաստանիլ եւ ո՛չ ալ կ՛ու-
զեմ ընտրութեան իրաւունքը չունենալու արդարա-
ցումն ունենալ, որովհետեւ ասով պիտի չկարենամ
որոշում մը տալ :

ՎԱՆ. — Ընտրութի՞ւն, ըսիր : Ընտրութի՛ւն, է-

լիտա՞... ընտրութիւն ասանկ խնդիրի մը մէջ:

Էլ. — Այո՛, պէտք է ազատ ըլլամ ընտրելու. երկընտրանքին մէջ իմ սրտչումն ունենալու — կա՛մ պէտք է ձգեմ որ մեկնի մի՛նա՛կ, կա՛մ հետեւիմ էրե՛ն:

ՎԱՆ. — Գիտե՞ս թէ ի՞նչ կ'ըսես: Հետեւի՛լ էրեն... ամբողջ բաղդդ անոր ձեռքն յանձնել:

Էլ. — Եւ ամբողջ բաղդդ քու ձեռքդ չդրի՞, ա՛րջքան պարզօրէն:

ՎԱՆ. — Ճի՛շդ է: Բայց ա՛ն... ան՝ օտարական մը... մարդ մը, որ ա՛րջքան քիչ կը ճանչնաս...

Էլ. — Ա՛հ, քեզ ա՛լ աւելի քիչ կը ճանչնայի թերե՛ւս: Բայց նորէն հետեւեցայ քեզի:

ՎԱՆ. — Գոնէ այս պարագային, գրեթէ գիտէիր թէ ի՞նչ կեանք մը կը ապաստէր քեզի: Մինչ հիմա՛կ, հո՛ս... Սորհէ քիչ մը: Ի՞նչ գիտես... բա՞ցարձակապէս ոչինչ: Ո՛չ իսկ գիտես թէ ո՛վ է, ի՞նչ է...

Էլ. (Առջեւն յառած) — Իրաւո՞ւնք ունիս: Ատիկա սոսկալի է:

ՎԱՆ. — Այո՛, սոսկալի է:

Էլ. — Եւ ահա՛ թէ ինչո՛ւ ներքին անդիմադրելի մղում մը՝ հո՛գ կը վարէ գիս:

ՎԱՆ. (Անոր նայելով) — Անոր համար որ սոսկալի՞ կը թուի:

Էլ. — Այո՛, ատոր համար իսկ:

ՎԱՆ. (Մօտեմալով) — Ըսէ՛, էլիտա, ի՞նչ ըսել կ'ուզես այդ սոսկալի բառով:

Էլ. (Մտածելով) — Սոսկալին այն է, որ կ'ահարեկէ եւ կ'առիւնքնէ միանգամայն:

ՎԱՆ. — Եւ կ'առիւնքնէ՞:

Էլ. — Այո՛, եւ կ'առիւնքնէ մա՛նաւանդ:

ՎԱՆ. (Յամբօրէն) — Ուղկանի զաւակ մըն ես դուն:

Էլ. — Ան ալ իր սոսկումները ունի:

ՎԱՆ. — Եւ այդ սոսկումները քու մէջդ ալ կան: Դուն ա՛լ, էլիտա, կ'ահարեկես ու կ'առիւնքնես միանգամայն:

Էլ. — Իրա՞ւ, Վանկէլ:

ՎԱՆ. — Կը յետեւեմ թէ երբէք չեմ հասկցեր քեզ, երբէք: Ասիկա հիմա կ'սկսիմ ըմբռնել:

Էլ. — Եւ ահա՛ թէ ինչո՛ւ դուն պէտք է, իմ ազատութիւնս ինծի դարձնես: Ազատէ՛ գիս բոլոր յանձնատուութիւններէս՝ քեզ ու քուկիներուդ հանդէպ: Ես չեմ այն, որ դուն կը կարծէիր: Դուն ի՛նքդ ատիկա կը տեսնես հիմաիկ: Ուրեմն, այժմ՝ գիտակցօրէն կրնանք բաժնուիլ, մեր ազատ կամքով:

ՎԱՆ. (Տխրօրէն) — Թերե՛ւս մեր երկուքին համար եւս լաւ է, որ բաժնուինք... Եւ սակայն, ոչ, չե՛մ կրնար... Ինծի համար դուն այն սոսկալին ես, որ յաւէ՛տ կ'առիւնքնէ քան կ'ահարեկէ:

Էլ. — Իրա՞ւ...

ՎԱՆ. — Ձանա՛նք այսօր ներամփոփ ու հանդարտ անցնել: Ձեմ համարձակիր ազատութիւնդ այսօր քեզի դարձնել: Այդ իրաւունքը չունիմ ես... չունիմ նոյնիսկ քու սիրոյդ համար: Իմ պարտքն ու իրաւունքն է միանգամայն պաշտպանել քեզ:

Էլ. — Ձիս պաշտպանե՞լ... որո՞ւ գէ՛մ, երբ արտաքին ո՛չ մէկ բռնութիւն կը սպառնայ ինծի: Սոսկալին խո՛րն է, Վանկէլ... աղբիւրն է այդ ա-

սինքնող ուժին՝ իմ մէջս խակ է : Ի՞նչ կընաս ընել ասոր դէմ :

ՎԱՆ. — Կընամ ուժ ու քաջալեր տալ քեզ, ասոր դէմ կոռելու :

ԷԼ. — Այո՛, եթէ ուզէի կոռել :

ՎԱՆ. — Չե՞ս ուզեր, ուրեմն :

ԷԼ. — Օ՛հ, ես ինքս ալ չեմ գիտեր...

ՎԱՆ. — Սիրելի էլիտասս, ամէն ինչ կը վճռուի այս իրիկուն :

ԷԼ. (Փղձկելով) — Այո՛, կը մօտենայ վճռական ժամը — վճռական բոսպէն իմ ամբողջ գոյութեան :

ՎԱՆ. — Եւ վաղը...

ԷԼ. — Վաղը... Թերեւս քանդուի աս յաւէտ՝ իմ իսկական ասպագաս...

ՎԱՆ. — Քու իսկական...

ԷԼ. — Ամբողջ կեանք մը, ազատութիւնով զեղուն, կորսուի... կորսուի՛ ինծի ու իրեն համար ալ թե՛րեւս :

ՎԱՆ. (Մեղմօրէն բռնելով՝ անոր ձեռքը) — Էլիտաս՛, կը սիրե՞ս այդ Օտարականը :

ԷԼ. — Թէ ես կը... Գիտե՞մ... Սա՛ գիտեմ լո՛կ, թէ անիկա սոսկալին է ինծի համար եւ թէ...

ՎԱՆ. — Եւ թէ...

ԷԼ. (Ճողոպրելով ուժգնօրէն) — Եւ թէ կը ըզգամ որ անո՛ր կը պատկանիմ :

ՎԱՆ. (Հակելով գլուխը) — Կը սկսիմ աւելի լաւ հասկնալ...

ԷԼ. — Արդ, ի՞նչ կընաս ընել ասոր դէմ : Ի՞նչ խորհուրդ կընաս տալ :

ՎԱՆ. (Տխրօրէն դիտելով) — Վազն արդէն

մեկնած կ'ըլլայ ան : Դժբաղդութիւնը զլուխէդ անցած կ'ըլլայ : Այն ատեն քե՛զ կը դարձնեմ ազատութիւնդ, կը ջնջենք սակարկութիւնը, էլիտաս :

ԷԼ. — Ա՛հ, վանկէլ... վաղը արդէն շա՛տ ուշ է...

ՎԱՆ. (Պարտզիւն կողմը նայելով) — Տղա՛քը, աղա՛քը : Գէթ մինչեւ վերջին վայրկեանը խնայե՛նք իրենց :

(ԱՌ. ՊՕԼ. ՀԻԼ. եւ ԼԻՆԿ. պարտէզ կը մըտնեն : ԼԻՆԿ. կը բարեւէ ու ձախէն կը մեկնի : ՄԻԼԱՆԵՐը սրահ կը մտնեն :)

ԱՌ. — Ի՞նչ ծրագիրներ չ'ինցի՛նք :

ՀԻԼ. — Այս իրիկուն Փրեօրտ պիտի երթանք եւ...

ՊՕԼ. — Սը՛սթ, լռէ՛ :

ՎԱՆ. — Մենք ալ ծրագիրներ չ'ինցի՛նք :

ԱՌ. — Ա՛հ, իրա՞ն :

ՎԱՆ. — Վաղը, էլիտասն, ժամանակի մը համար, Սքեօլտվիքէն պիտի երթայ :

ՊՕԼ. — Պիտի մեկնի :

ԱՌ. — Ա՛հ, շա՛տ խելացի որոշում մը տուեր էք, տիկ. Վանկէլ :

ՎԱՆ. — Էլիտաս կ'ուզէ իր հայրենիքը երթալ, ծովը երթալ :

ՀԻԼ. (Էլիտայի կողմը ցատկելով) — Կը մեկնի՞ս... մեզ պիտի ձգե՞ս :

ԷԼ. (Սարսափած) — Հիլտէ՛... ի՞նչ է աս...

ՀԻԼ. (Ինքզինքը զսպելով) — Օ՛հ, ոչի՛նչ, ոչի՛նչ : (Դառնալով ու մոռնալով) Լա՛ւ, մեկնէ՛ :

ՊՕԼ. (Անձկօրէն) — Հա՛յր, դէմքէդ կ'երեւայ թէ դուն ալ Սքեօլտվիքէն պիտի երթաս :

ՎԱՆ. — Ո՛չ, ո՛չ: Երբեմն երբեմն երթած թեր-
եւս:

ՊՕԼ. — Եւ յետոյ, հոս մեզի՞ զաս:

ՎԱՆ. — Այո՛:

ՊՕԼ. — Երբեմն, երբեմն:

ՎԱՆ. — Սիրելի գաւակնե՛րս, այդպէս պէտք է:
(Սենեակին երկայնքը կը պտըտի:)

ԱՌ. (Մեղմ)— Այս մասին յետոյ կը խօսինք,
Պօլէթ: (Վանկէլի կը մօտեցայ ու դռան քով կը խօ-
սին մեղմաձայն:)

ԷԼ. (Մեկուսի Պօլէթի)— Ի՞նչ ունէր Հիրտէն...
Շատ խռոված կ'երեւէր:

ՊՕԼ. — Կռահած չե՞ս բնաւ, թէ ի՞նչ բանի կը
սպասէ Հիրտէն, ա՛յնքան ծարաւով ու անձկու-
թեամբ...

ԷԼ. — Ի՞նչ բանի կը սպասէ...

ՊՕԼ. — Գու մեր տունը դալէն ի վեր:

ԷԼ. — Ո՛չ, ո՛չ: Ի՞նչ բանի:

ՊՕԼ. — Սիրոյ խօսքի մը, քու մէկ սիրոյ խօս-
քի:

ԷԼ. — Օ՛հ... Արդեօք չունէի՞ ես հոս կատարե-
լիք գործ մը... (Ձեռքերը գլուխին վրայ իրար կա-
պելով սուտաբարէն պարապին կը յառի՝ գրաւուած
իր զգացումներու եւ մտածումներու հակընդէմ
պայքարով: Վանկէլ ու Առնօլմ, ետ կը դառնան
փախապով:)

ՊՕԼ. (Աջ կողմի սենեակին կը մօտեցայ, կը
նայի, ներս կը մտնէ դուռը բաց ձգելով)— Հա՛յ-
րիկ, սեղանը պատրաստ է: Կ'ուզե՞ս:

ՎԱՆ. (Բռնագրօսիկ հանդարտութիւնով մը)—

Լա՛ւ, ո՛ն ուրեմն: Հրամեցէք, Առնօլմ, ներս եր-
թանք ու պարպենք մեր ողջերթի բաժակները...
Ծովու տիկինին հետ:

(Կը մեկնին աջէն:)

Ե. ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Տօֆթ. վանկելի պարտեզին հեռաւոր ծայրը՝
յնակին մօտ: Ամառուան վերջալուսային մթնշաղ:
Առնօլմ, Պօլէթ, Լինկսքրանտ եւ Հիլտէ՝ նաւա-
կով՝ ձախ ափունքն ի վեր կ'առաջանան:

Հիւ. — Նայեցէ՛ք, հոս կրնանք զիւրուժեամբ
դուրս ցատկել:

ԱՌՆ. Ո՛չ, ո՛չ, մի՛ ընէք:

ԼԻՆԿ. — Ես չեմ կրնար ցատկել, օրիորդ:

ՎԻԼ. — Է՛ր դո՞ւք, Առնօլմ, դո՞ւք ալ չէք կըր-
նար:

ԱՌՆ. — Ես կը նախընտրեմ չփորձել:

ՊՕԼ. — Լողարանի սանդուխներէն ելլենք, ու-
րեմն:

Շարունակելով քիավարել դէպի աջ կը կորսը-
ւին: Այս ատեն աջ կածանէն կ'երեւայ Պալէսթէտ՝
ձեւքը որսի փող մը եւ ձայնատետրեր բռնած: Նա-
ւարկողներուն կը դառնայ ու կը խօսի: Դուրսէն
կը լսուի պատասխաններուն հետզհետէ հեռանալը:

ՊԱԼ. — Ի՞նչ ըսիք... Անշուշտ, ի պատիւ անդ-
լիական շոգենաւին է, որովհետեւ այս տարուան
իր վերջին այցն է: Բայց եթէ կ'ուզէք երաժըշ-

տութիւնը վայելել, պէտք չէ ուշանաք (պոռալով)
ի՞նչ, (գլուխը ցնցելով) Չեմ լսեր:

Ելիտա՝ գլուխը շալով մը ծածկած՝ կուգայ
ձախէն: Ետեւէն Տօֆթ. ՎԱՆԿԷԼ:

ՎԱՆ. — Բայց դեռ շատ ժամանակ կայ, սերե-
լի էլիտաս, վստահ եղիք:

ԷԼԻՏ. — Ո՛չ, ո՛չ, վայրկեանէ վայրկեան կըր-
նայ դալ:

ՊԱԼ. (Ցանկապառին ետեւէն) — Է՛ր, բարի եր-
կուն բժիշկ, բարի երեկուն, Տիկին:

ՎԱՆ. (Նշմարելով գայն) — Ա՛ր, դո՞ւք էք: Այս
իրեկուն ալ երաժշտութիւն կա՞յ:

ՊԱԼ. — Այո՛, փողարներու ընկերակցութիւնը
համեմբք մը սարքած է: Այս միջոցին տօնական հան-
դէսներ շատ ունինք: Այս գիշերուանը ի պատիւ
անդլիական շոգենաւին է:

ԷԼԻՏ. — Անդլիական շոգենաւի՞ն: Կ'երեւա՞յ
արդէն:

ՊԱԼ. — Ո՛չ դեռ: Բայց գիտէք թէ կղզիներուն
ետեւէն գալովը՝ կարելի չէ տեսնել, մինչեւ որ
յանկարծ մէջ մըն ալ քովդ գտնես:

ԷԼԻՏ. — Այո՛ այդպէս է:

ՎԱՆ. (Կէս մը Ելիտայի դարձած) — Իր վեր-
ջին այցն է այս գիշեր: Անգամ մըն ալ պիտի չգայ
բնաւ:

ՊԱԼ. — Այդ մտածումը այնքան տխրեցուցիչ է,
պ. բժիշկ: Եւ ահա՛ թէ ինչո՛ւ ի պատիւ անոր պէտք
է ցոյց մը ընել, ինչպէս կ'ըսեն: Ա՛հ, աւա՛ղ,
այո՛, աւա՛ղ... Քիչ ատենէն զուարթ ամառը պիտի
անցնի: Իսկոյն բոլոր անցքերը պիտի գոցուին,
ինչպէս կ'ըսեն ողբերգութիւններու մէջ:

էլիՏ — Այո՛, բոլոր անցքերը պիտի գոցուին...

ՊԱԼ. — Տխուր մտածում: Մենք որ շարաթներ ու ամիսներ ամբողջ՝ գուարթ զուակներն եղանք ամառուան, շատ դժուար է որ վարժուինք վերահաս մտայլ օրերուն... դոնէ սկզբնաւորութեան, ըսել կ'ուզեմ: Որովհետեւ մարդիկ կրնան կլիմա... մա... մայա... ընտելանալ: Այնպէս չէ՞ Տիկ. Վանկէլ:

(կը բարեւէ ու կը հեռանայ ձախէն)

էլիՏ. (Աչքերը փրփրալիմ ուղղած) — Օ՛, ի՞նչ սարսափելի անստուգութիւն է սա: Ի՞նչքան տըւայտալից է՝ վճռական բոսկէն վանող այս կէս ժամը:

ՎԱՆ. — Ուրեմն օրոշած ես անձամբ խօսի՞լ անպատճառ:

էլ. — Այո՛, որովհետեւ իմ ընտրութիւնս պէտք է ազատօրէն կատարեմ:

ՎԱՆ. — Ընտրելու ոչինչ ունիս դուն, էլիտա: Ոչ ալ իրաւունք ունիս ընտրութիւն ընելու: Ես չեմ արտօններ:

էլ. — Դուն չես կրնար արգիլել — ոչ ոք չի կրնար արգիլել: Դուն կրնաս արգիլել զիս, որ չմեկնիմ իր հետ, չհետեւիմ իրեն՝ գինքն ընտրած պարագայիս: Դուն կրնաս հոս պահել զիս, բոնի—, հակառակ իմ կամքիս: Այո՛, այս ամէնը կրնաս. բայց չես կրնար արգիլել որ չընտրեմ, չնախընտրեմ զայն քեզմէ — հողիիս ամենախոր ալքերուն մէջ — եթէ ներքին ձայնս այդպէս թելադրէ ինձի:

էլ. — Եւ արդէն հոս ոչ մէկ բան կայ որ օգնէ ինձի ընդդիմանալ ասոր: Հոս չկայ բան մը, որ

առինքնէ, որ հոսի կապէ զիս: Տանդ մէջ՝ ո՛չ մէկ արծատ եմ ձգած, Վանկէլ: Տղաքներն իմս չեն — իրենց սրտերն ըսել կ'ուզեմ, իմս չեն ու չեն ա՛լ եղած բնաւ: Երբ երթամ — եթէ երթամ — կա՛մ իր հետ՝ այս իրիկուն եւ կամ վաղը՝ Սքեօլովիքէն, ո՛չ մէկ բանալի ունիմ յանձնելու, ո՛չ մէկ հրահանգ հաղորդելու: Բացարձակ օտար մըն եմ հոս, եւ ապիկա՝ առաջին օրէն իսկ:

ՎԱՆ. — Այդպէս՝ դո՛ւն ինքդ ուզեցիր:

էլ. — Ո՛չ, ո՛չ: Ո՛չ այդպէս, ո՛չ այնպէս ուզեցի ես: Իրերն իմ գտած վիճակիս մէջ թողուցի ես պարզապէս: Դու ինքդ ուզեցիր այդ:

ՎԱՆ. — Ամէն ինչ քու սիրուդ համար միայն ըրի:

էլ. — Այո՛ Վանկէլ, լաւ գիտեմ: Եւ ա՛յդ, հիմա, իր փոխարինութիւնը՝ իր վրէժը կը պահանջէ: Ու ես, այս վճռական պահուն, ոչինչ կը գըտայ նեմ հոս, որ ինձի ուժ տար, նեցուկ ըլլար կամ հըրապոյր մը ներշնչէր՝ զիս անքակտօրէն կապելու այն բաներուն, որ մեր երկուքիս ամէնէն անկապտելի սեփականութիւնը պէտք էին ըլլալ:

ՎԱՆ. — Ճիշդ է, էլիտա: Եւ ատոր համար իսկ, վաղուքնէ, ազատութիւնդ քեզի պիտի դարձնեմ: Ատկէ վերջ՝ քու սեփական կեանքդ ապրէ:

էլ. — Եւ դուն ատիկա իմ սեփական կեանքս կը կոչես: Օ՛հ, ո՛չ, ո՛չ: Իմ ճամարիս սեփական կեանքս այն ատեն կորսուեցաւ, երբ ես յանձն առի քեզ հետ ապրիլ: (կը պրկէ ձեռքերն անձկօրէն) Եւ հիմա՝ այս գիշեր՝ կէս ժամէն, պիտի գայ ան, որ լքեցի — ա՛ն, որուն յաւէտ պէտք էի հաւատարիմ մնալ, ինչպէս ինք մնացած է ինձի: Արդ պիտի գայ

ան՝ ներկայացնելու ինծի— միակ ու վերջին անգամ մը— սպասեհուծիւնը՝ նորէն սարելու իմ սեփական, իմ ճշմարտօրէն սեփական կեանքս, որ կ'ահարեկէ ու կ'առնինքնէ միանգամայն եւ որմէ չեմ կրնար հրաժարել ես գէթ ազատօրէն:

ՎԱՆ.— Եւ ահա ճիշդ ատիկա կը հարկադրէ քու ամուսինդ, քու բժիշկդ, որպէսզի քու գործելու հեղինակութիւնդ առած՝ քու տեղդ, ինք գործէ:

ԷԼ.— Այո՛ վանկէլ, կը հասկնամ: Հաւատա՛, վայրկեաններ ունիմ, երբ խաղաղութիւնս ու փրկկութիւնս՝ ամբողջ հոգիով քեզ փարելուն մէջ կը կարծեմ գտնել, վանելու համար բոլոր ուժերը, որ կ'ահարեկեն ու կ'առնինքնէ: Բայց հիմա, ձեռքս չէ, չեմ կրնար: Ո՛չ, ո՛չ, չեմ կրնար:

ՎԱՆ.— Եկուր, էլիտա, հոն, վեր—վար պտըտինք քիչ մը:

ԷԼ.— Հաճոյքով պիտի ուզէի, բայց չեմ համարձակել: Իրեն սպասելու համար, այս տեղը ցոյց տուաւ ինծի:

ՎԱՆ.— Եկո՛ւր, շատ ատեն կայ դեռ:

ԷԼ.— Իբր՞ու:

ՎԱՆ.— Այո՛: Շատ ժամանակ ունիս տակաւին:

ԷԼ.— Ուրեմն, քիչ մը պտտինք:

Տեսարանին առաջամասէն կը մեկնին՝ աջ: Նոյն միջոցին ԱՌՆՕԼՄ եւ ՊՕԼԷԹ կ'երեւին՝ Լնակի վերի ամուսնի մօտ:

ՊՕԼ. (Նամարելով երկուքին հեռանալը)— Նայեցէք, հո՞ն....

ԱՌՆ. (Մեղմօրէն)— Լո՛ւու. թո՛ղ երթան:

ՊՕԼ.— Կը հասկնա՞ք, թէ այս քանի մը օրս երկուքին մէջ ի՞նչ կ'անցնի:

ԱՌՆ.— Դուք բան մը նշմարած էք:

ՊՕԼ.— Կարելի է՞ չնշմարել:

ԱՌՆ.— Մասնաւոր բան մը:

ՊՕԼ.— Այո՛, բա՞ն մը վերջապէս: Դուք չէ՞ք նշմարած:

ԱՌՆ.— Օ՛, էրաւ որ չեմ գիտեր ես:

ՊՕԼ.— Ո՛չ, ո՛չ, գիտէք, բայց չէք ուզեր բան մը ըսել:

ԱՌՆ.— Կարծեմ թէ այս փոքրիկ ճամբորդութիւնը օգտակար ըլլայ ձեր մօրուին:

ՊՕԼ.— Կը կարծէ՞ք:

ԱՌՆ.— Այո՛: Եւ ես պիտի ըսեմ թէ ամէնուզ համար եւս լաւ կ'ըլլայ, եթէ անիկա ատեն ատեն հեռանայ:

ՊՕԼ.— Եթէ վաղն անգամ մը Սքեօլտիլքէն իր տունն երթայ, այլեւս չի դառնար հոս:

ԱՌՆ.— Բայց, սիրելի Պօլէթ, ի՞նչ բան այդպէս կարծել կուտայ ձեզի:

ՊՕԼ.— Կատարելապէս վստահ եմ: Պիտի տեսնէք: Չպիտի դառնայ, գէթ որքան ատեն որ մենք— չիլտէն ու ես— հոս ենք:

ԱՌՆ.— Չիլտէ՞ն ալ:

ՊՕԼ.— Չիլտէի հետ թերեւս կարելի է բան մը ընել, որովհետեւ գրեթէ սողայ է դեռ: Եւ ես կը կարծեմ ալ թէ ան սրտանց կը սրտանայ էլիտան: Բայց իմ պարագան տարբեր է բոլորովին: Մտածեցէք անգամ մը— մօրու մը որ գրեթէ իմ տարեքս ունի:

ԱՌՆ.— Գուցէ ձեր այս տեղէն մեկնիլն ալ չատ չ'ուշանայ այլեւս, սիրելի Պօլէթ' :

ՊՕԼ. (Աշխուժով)— Իրա՞ւ: Հօրս խօսեցաք ուրեմն:

ԱՌՆ.— Այո՛:

ՊՕԼ.— Է՛, Ի՞նչ ըսաւ:

ԱՌՆ.— Ա՛հ... Այս միջոցիս ձեր հայրը ա՛յնքան ծանր խորհուրդներով է դրաւուած...

ՊՕԼ.— Այո՛, այո՛, ես ալ այդ կ'ըսէի քիչ առաջ:

ԱՌՆ.— Սա հասկցայ թէ իրմէ ոչ մէկ օժանդակութիւն յուսալու չէք:

ՊՕԼ.— Ոչ մէկ օժանդակութի՛ւն...

ԱՌՆ.— Իր կացութիւնն այնքան յստակօրէն պարզեց ինծի եւ ըսաւ թէ այդ պարագաներուն տակ իրեն համար բացարձակ անկարելիութիւն էր...

ՊՕԼ. (Յանդիմանօրէն)— Եւ ատկէ վերջ՝ դեռ դուք սիրտ ունիք դալ ծաղրելո՞ւ զիս:

ԱՌՆ.— Ո՛չ, ծաղր չէ որ ըրի: Գիտցէք թէ ձեր մեկնումը՝ միմիայն ու ամբողջովին ձեզմէ կախուած է:

ՊՕԼ.— Ի՞նչն է ինձմէ կախուած:

ԱՌՆ.— Մեկնիլ՝ ճանչնալու աշխարհը եւ սովորելու ինչ որ կը բաղձաք. վայելելու բոլոր այն բաները, որոնց կարօտով կը սպառիք հոս եւ սպրելու կեանք մը՝ աւելի պայծառ քան այս: Է՛ Պօլէթ, Ի՞նչ կ'ըսէք:

ՊՕԼ. (Չեռփերն իրար միացնելով)— Օ՛, Աստուած իմ: Բայց անկարելի է: Երբ հայրս չի կըրնար... ո՛չ ալ կ'ուզէ... եւ ես, աշխարհի վրայ չունիմ ուրիշ ոչ մէկը... անոր դառնալու:

ԱՌՆ.— Ձէի՞ք կրնար տրամադիր ըլլալ՝ ընդունելու պզտիկ օժանդակութիւն մը ձեր ծե... ձեր վաղեմի ուսուցիչէն:

ՊՕԼ.— Ձեզմէ՞, պ. Առնօլմ: Դուք կ'ուզէի՞ք...

ԱՌՆ.— Օգնե՛լ ձեզ: Այո՛, սրտա՛նց, խօսքով ու գործքով: Վստահեցէք ինծի: Ըսէ՛ք, ուրեմն— կը համաձայնի՞ք, կ'ընդունի՞ք:

ՊՕԼ.— Թէ կը համաձայնի՞մ, կ'ընդունի՞մ...

Մեկնի՛լ, աշխարհը տեսնե՛լ: Բան մը սովորիլ՝ հիմնապէս: Ամէն ինչ, որ հոյակապ ու սքանչելի անկարելիութիւն մըն է թուած ինծի...

ԱՌՆ.— Այդ ամէնը կրնան հիմակ իրականութիւն ըլլալ, բաւ է որ դուք ինքներդ կամենաք:

ՊՕԼ.— Եւ դուք պիտի օգնէք ինծի հասնելու այդ անանուն երանութեան: Օ՛հ, ո՛չ, ո՛չ, Ի՞նչպէս կրնամ ատանկ զոհողութիւն մը ընդունիլ՝ օտարէ մը:

ԱՌՆ.— Ատիկա ինձմէ կրնաք ընդունիլ, Պօլէթ: Ամէն բան կրնաք ընդունիլ ինձմէ:

ՊՕԼ. (Անոր ձեռքերը բռնելով)— Այո՛, կըրնամ կարծեմ: Ձեմ գիտեր ինչո՞ւ, բայց... (Կը փղձկի) Ա՛հ, ուրախութենէս... Երջանկութենէս կ'ուզէի լալ ու խնդալ միանգամայն: Ուրեմն պիտի կարենամ սկսիլ իրական կեանքն ապրելու, կեանքը, որ ինձմէ անցած կը կարծէի առ յաւէտ, սարսափով:

ԱՌՆ.— Պօլէթ, ձգեցէ՛ք այլեւս այդ խոսիչ վախերը: Հիմա, անվերապահօրէն ըսէք ինծի թէ կա՞յ հոս ոեւէ բան մը, որուն կապուած ըլլաք:

ՊՕԼ.— Կապուած: Բնա՛ւ:

ԱՌՆ.— Բնա՞ւ. բացարձակացէ՞ս:

սինքնսդ ուժին՝ իմ մէջս խոկ է: Ի՞նչ կրնաս ընել ասոր դէմ:

ՎԱՆ. — Կրնամ սե՛ս ու քաջալեր՝ տալ քեզ, ատոր դէմ կոռուելու:

Էլ. — Այո՛, եթէ ուզէի կոռելի:

ՎԱՆ. — Ձե՞ս ուզեր, ուրեմն:

Էլ. — Օ՛հ, ես ինքս ալ չեմ գիտեր...

ՎԱՆ. — Սիրելի էլիտաս, ամէն ինչ կը վճռուի այս իրիկուն:

Էլ. (Փղձկելով) — Այո՛, կը մօտենայ վճռահան ժամը — վճռական բոսկէն իմ ամբողջ գոյութեանս:

ՎԱՆ. — Եւ վաղը...

Էլ. — Վաղը՞... Թերեւս քանդուի աս յաւէտ՝ իմ իսկական ազգաս...

ՎԱՆ. — Քու իսկական...

Էլ. — Ամբողջ կեանք մը, ազատութիւնով զեղուն, կորսուի՛... կորսուի՛ ինծի ու իրեն՝ համար ա՛լ թե՛րեւս:

ՎԱՆ. (Մեղմօրէն բռնելով՝ անոր ձեռքը) — Էլիտա՛, կը սիրե՞ս այդ Օտարականը:

Էլ. — Թէ ես կը... Գիտե՞մ... Սա՛ գիտեմ ըսկ, թէ անիկա սոսկալին է ինծի համար եւ թէ...

ՎԱՆ. — Եւ թէ...

Էլ. (Ճողուրելով ուժգնօրէն) — Եւ թէ կը ըզգամ որ անո՛ր կը պատկանիմ:

ՎԱՆ. (Հակելով գլուխը) — Կը սկսիմ աւելի լաւ հասկնալ...

Էլ. — Արդ, ի՞նչ կրնաս ընել ասոր դէմ: Ի՞նչ խորհուրդ կրնաս տալ:

ՎԱՆ. (Տխրօրէն դիտելով) — Վաղն արդէն

ՊՕԼ. (Կէս մը ինքն իրեն՝ մեղմով) — Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ: Անկարելի է, բացարձակապէս անկարելի է:

ԱՌՆ. — Իրա՞ւ: Բացարձակապէս անկարելի՞ է ձեզ...

ՊՕԼ. — Ի՞նչ... Պ. Առնօլմ, ըն՞րջ է ըսածնիդ (Գիտելով) Ուրեմն... այն ատեն... ա՞ն էր միտքերնիդ, երբ պահ մը առաջ՝ այնքան յանձնառութիւններ կ'ընէիք...

ԱՌՆ. — Վայրկեան մը հանդարտօրէն լսեցէք զիս, Պօլէթ: Կ'երեւայ թէ խօսքերս՝ ձեզ շատ զարմացցին:

ՊՕԼ. — Օ՛, ի՞նչպէս ատանկ բան մը ձեզմէ... Ի՞նչպէս չպիտի զարմացնէին զիս...

ԱՌՆ. — Իրաւունք ունիք թերեւս: Չէիք գիտեր — չէիք կրնար գիտնալ անչուշտ — թէ ես հոս ձեզի համար եկած էի...

ՊՕԼ. — Ինծի՞... ինծի՞ համար էք եկած հոս:

ԱՌՆ. — Այո՛, Պօլէթ: Հայրերնիդ դարունին նամակ մը գրած էր ինծի. ատոր մէջ խօսք մը կարծել տուաւ ինծի թէ... Հը՛, թէ դուք ձեր երբեմնի ուսուցիչէն յիշատակ մըն էիք պահած, քիչ մը աւելի քան... բարեկամական:

ՊՕԼ. — Ի՞նչպէս կրնայ հայրս ատանկ բան մը գրել:

ԱՌՆ. — Իր միտքն այդ չէ եղած բնաւ: Բայց պատրանքը թէ գեոատի աղջիկ մը, հոս, ինծի կ'սպասէր ու կը բաղձար զիս տեսնել, համազրուեց ու օրօրեց զիս միշտ: Ո՛չ, մի՛ ընդհատէք զիս, Պօլէթ: Եւ տեսէք, երբ ինծի նման առաջին երիտասարդութիւնը անցուցած մարդ մը ատանկ հաւատք մը կ'ունենայ — սուտ կամ իրաւ — ատիկա խորա-

սինքնող ուժին՝ իմ մէջս խոյ է : Ի՞նչ կրնաս ընել ասոր դէմ :

ՎԱՆ. — Կրնամ ուժ ու քաջալեր տալ քեզ, ասոր դէմ կոռելու :

Էլ. — Այո՛, եթէ ուզէի կոռելի :

ՎԱՆ. — Ձե՞ս ուզեր, ուրեմն :

Էլ. — Օ՛հ, ես ինքս ալ չեմ գիտեր...

ՎԱՆ. — Սիրելի էլիտասս, ամէն ինչ կը վճռուի այս իրիկուն :

Էլ. (Փղձկելով) — Այո՛, կը մօտենայ վճռահան ժամը — վճռահան ըսպէն իմ ամբողջ գոյութեան :

ՎԱՆ. — Եւ վաղը...

Էլ. — Վաղը՞... Թերեւս քանդուի աս յաւէտ՝ իմ իսկական ասպաղաս...

ՎԱՆ. — Քու իսկական...

Էլ. — Ամբողջ կեանք մը, ազատութիւնով գեղուն, կորսուի՞... կորսուի՞ ինծի ու իրեն համար ա՛լ թե՛րեւս :

ՎԱՆ. (Մեղմօրէն բռնելով՝ անոք ձեռքը) — Էլիտա՛, կը սիրե՞ս այդ Օտարականը :

Էլ. — Թէ ես կը... Գիտե՞մ... Սա՛ գիտեմ ըսկ, թէ անիկա սոսկալին է ինծի համար եւ թէ...

ՎԱՆ. — Եւ թէ...

Էլ. (Հոգոսկրելով ուժգնօրէն) — Եւ թէ կը ըզգամ որ անո՛ր կը պատկանիմ :

ՎԱՆ. (Հակելով գլուխը) — Կը սկսիմ աւելի լաւ հասկնալ...

Էլ. — Արդ, ի՞նչ կրնաս ընել ասոր դէմ : Ի՞նչ խորհուրդ կրնաս տալ :

ՎԱՆ. (Տխրօրէն դիտելով) — Վաղն արդէն

ՊՕԼ. (Կէս մը ինքն իրեն՝ մեղմով) — Ո՛հ, ո՛հ, ո՛հ : Անկարելի է, բացարձակապէս անկարելի է :

ԱՌՆ. — Իրա՞ւ : Բացարձակապէս անկարելի՞ է ձեզ...

ՊՕԼ. — Ի՞նչ... Պ. Առնօլմ, ընձը է ըսածնիդ (Դիտելով) Ուրեմն... այն ատեն... ա՞ս էր միտքերնիդ, երբ պահ մը առաջ՝ այնքան յանձնառութիւններ կ'ընէիք...

ԱՌՆ. — Վայրկեան մը հանդարտօրէն լսեցէք զիս, Պօլէթ : Կ'երեւայ թէ խօսքերս՝ ձեզ շատ զարմացուցին :

ՊՕԼ. — Օ՛, ի՞նչպէս ատանկ բան մը ձեզմէ... Ի՞նչպէս չպիտի զարմացնէին զիս...

ԱՌՆ. — Իրաւունք ունիք թերեւս : Ձէիք գիտեր — չէիք կրնար գիտնալ անշուշտ — թէ ես հոս ձեզի համար եկած էի...

ՊՕԼ. — Ինծի՞... Ինծի՞ համար էք եկած հոս :

ԱՌՆ. — Այո՛, Պօլէթ : Հայրերնիդ դարունին նամակ մը գրած էր ինծի. ասոր մէջ խօսք մը կարծել տուաւ ինծի թէ... Հը՛, թէ դուք ձեռք երբեմնի ուսուցիչէն յիշատակ մըն էիք պահած, քիչ մը աւելի քան... բարեկամական :

ՊՕԼ. — Ի՞նչպէս կրնայ հայրս ատանկ բան մը գրել :

ԱՌՆ. — Իր միտքն այդ չէ եղած բնաւ : Բայց պատրանքը թէ դեռատի աղջիկ մը, հոս, ինծի կ'սպասէր ու կը բաղձար զիս տեսնել, համազրուեց ու օրօրեց զիս միշտ : Ո՛հ, մի՛ ընդհատէք զիս, Պօլէթ : Եւ տեսէք, երբ ինծի նման առաջին երիտասարդութիւնը անցուցած մարդ մը ատանկ հաւատք մը կ'ունենայ — սուտ կամ իրաւ — ատիկա խորա-

պէս կ'ազդէ իրեն: Իմ մէջս, քեզ համար՝ երախտազէտ կենդանի սէր մը աճեցաւ: Ինծի կը թուէր թէ պէտք էի մեկնել ու դալ տեսնել ձեզ եւ ըսել թէ, ես ինքս եւս կը բաժնէի այն զգացումները, որ կը կարծէի թէ դուք ինծի հանդէպ կը տածէիք:

ՊՕԼ.— Եւ հիմա որ գիտէք թէ այդպէս բան չկայ— թէ սխալած էք...

ԱՌՆ.— Տարբերութիւն չ'ըներ, Պօլէթ: Ձեր պատկերը, այնպէս ինչպէս ես իմ մէջս կը կրեմ, միշտ պիտի գունաւորուի ու տպաւորուի, այդ սրխալին՝ վրաս ձգած ազդեցութիւնով: Թերեւս ասիկա չհասկնաք դուք, բայց այս այսպէս է:

ՊՕԼ.— Ատանկ բան, միտքէս ա՛լ չէ անցած բընաւ:

ԱՌՆ.— Բայց, հիմա, քանի որ եղած իսկ է, ի՞նչ կ'ըսէք, Պօլէթ: Ձէի՞ք կրնար տրամագրուիլ իմ... այո՛, ... իմ կինս ըլլալու:

ՊՕԼ.— Օ՛, այդ այնքան անկարելի կը թուի ինծի, պ. Աննօրմ: Դուք, իմ երբեմնի ուսուցիչս... Ես չեմ կրնար մեր միջեւ ուրիշ յարաբերութիւն ըմբռնել...

ԱՌՆ.— Լա՛ւ, լա՛ւ, քանի որ այդպէս կը կարծէք: Ուրեմն, սիրելի Պօլէթ, մեր առջի յարաբերութիւնները նոյնը թո՛ղ մնան նորէն:

ՊՕԼ.— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք:

ԱՌՆ.— Թէ ամէն պարագայի ես իմ խոստումիս տէրն եմ կրկին: Պիտի աշխատիմ որ մեկնիք այս տեղէն, աշխարհ մտնէք ու ճանչնաք զայն, սովորեք բոլոր այն բաները, որ կը բաղձաք. որ ազատ ու հաստատ կեանք մը ստեղծէք ձեզի: Պիտի ապահովեմ ձեր ապագան եւս, Պօլէթ: Վերջապէս դուք

միշտ իմ մէջս պիտի գտնէք բարի բարեկամ մը՝ անկեղծ ու հաւատարիմ: Վստահ եղէք:

ՊՕԼ.— Աստուած իմ... , պ. Աննօրմ, այդ բոլորն անկարելի են այլեւս:

ԱՌՆ.— Այդ ա՛լ անկարելի...

ՊՕԼ.— Այո՛... Սա հիմակուան ձեր ըսածներէն ու իմ պատասխաններէս ետք... Օ՛հ, դուք ինքներդ իսկ կը հասկնաք թէ այլեւս անկարելի է ինծի ձեզմէ՛ տատանկ բան մը ընդունիլ... Ձեզմէ՛ ոչինչ կրնամ ընդունիլ... Ոչինչ ասկէ ետք:

ԱՌՆ.— Ուրեմն կը նախընտրէք յաւէտ, հոս տունը մնալ ու կեանքերնիդ կորսնցնել:

ՊՕԼ.— Օ՛, դժբա՛ղդ, ցաւազի՛ն մտածում:

ԱՌՆ.— Կ'ուզէ՞ք հրաժարիլ աշխարհը ճանչնալէ: Հրաժարիլ՝ մասնակցելէ բոլոր այն բաներուն որ կ'երազէք անձկազիւն: Ձեր խօսքերն իսկ են ասոնք. լա՛ւ մտածեցէք: Գիտնալ թէ ամբողջ անհունութիւն մը կայ եւ սակայն ոչինչ ճանչնալ անկէ... Լրջօրէն խորհեցէ՛ք, Պօլէթ:

ՊՕԼ.— Այո՛, այո՛, իրաւունք ունիք, պ. Աննօրմ:

ԱՌՆ.— Եւ յետոյ, երբ օր մը այլեւս գոյութիւն չունենայ ձեր հայրը, աշխարհի վրայ՝ թերեւս բոլորովին անոք, անօդնական մնաք... եթէ ստիպւած՝ չյանձնուիք ուրիշ մը, որ— թերեւս— այնքան ալ չսիրէք, ի՞նչ...

ՊՕԼ.— Օ՛հ, այո՛, ի՞նչքան ճշմարիտ են ձեր բոլոր ըսածները: Ի՞նչ վոյթ: Եւ սակայն, թերեւս...

ԱՌՆ. (Իսկոյն)— Ի՞նչ:

էլ .— Ս՛հ, սիրելի վանկէլ, ա՛լ մենք մեզ ու զի-
րար չխարե՛նք...

ՎԱՆ .— Լա՛ւ, շարունակէ՛ :

էլ .— Կը տեսնես որ ազատօրէն տրուած խոս-
տում մը, աւելի նուիրական կապ մըն է, քա՛ն աս-
մուսնութիւնը :

ՎԱՆ .— Բայց, իրապէս ի՞նչ...

էլ . (Յանկարծ ելլելով) — Ձգէ՛ որ մեկնիմ,
վանկէլ :

ՎԱՆ .— Էլիտա՛... էլիտա՛...

էլ .— Այո՛, այո՛, թոյլ տուր որ մեկնիմ : Հա-
ւատա՛ ինծի, այսպէ՛ս պէտք էր ըլլար... այս պայ-
մաններուն տակ եղած ամուսնութեան մը արդիւն-
քը :

ՎԱՆ . (Իր ցաւը զգայելով) — Այս վախճանի՛ն
պիտի հասնէ ինք ուրեմն...

էլ .— Այո՛, անխուսափելիօրէն :

ՎԱՆ . (Ընկնուած) — Այնքան ատեն ուրեմն, չեմ
կրցեր շահիլ քեզ... երբէք չեմ կրցեր քեզ ամբող-
ջովին իմս ընե՛լ...

էլ .— Ս՛հ, վանկէլ, եթէ կարենայի սիրել քեզ
այնպէս, ինչպէս կ՛ուզէի — այն գորովանքով, ո-
րուն արժանի էիր... Բայց շատ լաւ կը զգամ թէ եր-
բէք պիտի չկրնամ :

ՎԱՆ .— Ամուսնալուծո՛ւմ, ուրեմն : Ամուսնա-
լուծում մը կը պահանջես՝ կատարեալ ու օրինա-
կան :

էլ .— Սիրելի՛ս, այնքան քիչ կը հասկնաս զիս :
Ձեռականութիւնները ինծի կարեւորութիւն չունին :
Ի՛նչ որ կ՛ուզեմ, սա՛ է — համաձայնինք միտանա-
րար՝ մեր ազատ կամքով խզելու մեզ միացնող կա-
պերը :

ՊՕԼ . (Մեղմօրէն ու երազկոտ) — Խորհի՛ր...
զբալ, թէ ազատ եմ... Կրնամ ազատօրէն աշխարհը
շրջիլ... Ոչ մէկ հոգ ապագայի... Ալ չպիտի խոր-
հիմ անձկօրէն տխմար հացի-խնդիրի մը հա-
մար...

ԱՌՆ .— Դուք երբէք պէտք չպիտի ունենաք ա-
տանկ բաներու վրայ մտածելու : Եւ այս մտածու-
մը, գեղեցիկ բան մըն է, չ՞, Պօլէթ :

ՊՕԼ .— Անշո՛ւշտ :

ԱՌՆ . (Գրկելով) — Օ՛հ, դուք պիտի տեսնէք
թէ ի՛նչպէս գեղեցիկօրէն պիտի շտկենք մեր հան-
գըստաւէտ բոյնը եւ ի՛նչքան լաւ, անկեղծ, ու ա-
պահով փոխադարձ կեանք մը պիտի ապրինք :

ՊՕԼ .— Այո՛, ես ալ հեռզհետէ կ՛սկսիմ... հա-
ւատալ թէ ամէն ինչ լաւ պիտի ըլլայ : (Աջ կը նայի
եւ իսկոյն կը նոզոպրի) : Օ՛, ոչինչ յայտնի մի՛ ը-
նէք :

ԱՌՆ .— Ի՞նչ կայ, սիրելիս :

ՊՕԼ .— Օ՛հ, սա խեղճ... (մատով ցոյց կու-
տայ) Նայեցէ՛ք հոն :

ԱՌՆ .— Հայրերնի՞դ է :

ՊՕԼ .— Ո՛չ, սա երիտասարդ քանդակագործն
է : Հիտէի հետ կը պտտի :

ԱՌՆ .— Ա՛, Լինկսթրանտը : Ի՞նչ կայ որ :

ՊՕԼ .— Օ՛, գիտէ՞ք թէ ի՛նչքան տկար է :

ԱՌՆ .— Այո՛ եթէ երեւակայական բան մը չէ
սակայն :

ՊՕԼ .— Ոչ, իրական է... շատ ալ չ՛ապրիր,
եւ թերե՛ւս աւելի լաւ է իրեն համար...

ԱՌՆ .— Ինչո՞ւ համար, սիրելիս :

ՊՕԼ .— Որովհետեւ... որովհետեւ, հաւանօ-

բէն, իր արուեստով ոչինչի պիտի կարենայ հասնիլ... — Մեկնինք անոնք դեռ չեկած:

ԱՌՆ. — Շատ լաւ, Պօլէթս:

(Հիւճէ եւ ԼիւնկոՍթՐԱՆՏ կ'երեւին Լեակիմ մօտ:)

Լիւնկ. — Է՛, է, յարգելի տիարք, չէ՞ք ուզեր սպասել մեզ:

ԱՌՆ. — Պօլէթն ու ես կ'ուզենք քիչ մը սուկի հեռանալ:

(Կի մեկնի ձախ՝ Պօլէթի հետ:)

Լիւնկ. (Մեղմօրէն խնդարով) — Շատ հաճելի է հիմա հոս: Ամէնքն ալ զոյգ-զոյգ կը պատին:

Հիւ. (Անոնց հեռանալը դիտելով) — Խաչ որ, Առնոմը սիրարանութիւն կ'ընէ:

Լիւնկ. — Իրա՞ւ: Բա՞ն մը նշմարած էք:

Հիւ. — Անշո՛ւշտ: Դժուար բան մը չէ... տեսնող աչքեր ունենալ միայն՝ կը բաւէ:

Լիւնկ. — Բայց, օր. Պօլէթը չպիտի ընդունի բընաւ. վստահ եմ ես:

Հիւ. — Ես ալ, որովհետեւ սարսափելի ծերացած երեւոյթ մը ունի... Ինչպէս եւ գլուխ մը, որ այսօր-վաղը ճաղատութեան դատապարտուած է:

Լիւնկ. — Ատոր համար չէ միայն... Չպիտի ընդունի վերջապէս:

Հիւ. — Ի՞նչէն գիտէք:

Լիւնկ. — Որովհետեւ ուրիշ մը կայ, որուն վրայ մտածելու խօսք տուած է անոր:

Հիւ. — Մտածելո՞ւ միայն:

Լիւնկ. — Այո՛, երբ ան մեկնի:

Հիւ. — Ա՛, դուք էք թերեւս ատ ուրիշը, որուն վրայ պէտք է մտածէ:

Լիւնկ. — Կրնա՛յ ըլլալ:

Հիւ. — Խոստացա՞ւ ձեզ:

Լիւնկ. — Այո՛, խոստացաւ: Բայց, դուք մի՛ յայտնէք թէ գիտէք:

Հիւ. — Օ՛, Աստուած չընէ՛: Գերեզմանի չափ գաղտնապահ եմ ես:

Լիւնկ. — Ատիկա իր կողմէն գեղեցիկ ազնուութիւն մըն էր:

Հիւ. — Ու երբ վերադառնաք, պիտի նշանուիք ու ամուսնանա՞ք:

Լիւնկ. — Ո՛չ, ես չեմ համարձակիր հիմակուրնէ ատանկ ծրագրերնէր շինել: Ու յետոյ, երբ ես յարմար տարիքիս հասնիմ, ան... կարծեմ ինծի համար չափազանց տարիքոտ պիտի ըլլայ:

Հիւ. — Եւ սակայն կ'ուզէք որ դարձեալ ձե՞ր վրայ խորհի:

Լիւնկ. — Այո՛, ատիկա այնքան օգտակար է ինծի ու իմ արուեստիս միանգամայն, — կը հասկընա՞ք: Եւ ան շատ պատշաճօրէն կրնայ ընել ասիկա, քանի որ իր կեանքը չունի ստոյգ նպատակ մը: Եւ ես՝ ա՛յնքան շնորհապարտ պիտի մնամ իր այս ազնուութեան համար:

Հիւ. — Կը կարծէ՞ք թէ պիտի կրնաք արագօրէն աւարտել ձեր գործը գիտնալով թէ, հո՛ս, Պօլէթ ձեր վրայ կը մտածէ:

Լիւնկ. — Անշո՛ւշտ: Գիտնա՛լ թէ աշխարհի մէկ անկիւնը՝ մատղաչ ու փափկիկ օրիորդ մը շարունակ քեզ կ'երազէ լոօրէն... ես կը կարծեմ թէ ասիկա ա՛յնքան... ա՛յնքան... Ա՛ չեմ կրնար վերջապէս ճշգրիտ բառը գտնել...

Հիւ. — Ըսել կ'ուզէք թերեւս՝ ներշնչո՞ղ, կախարդիչ...

ԼԻՆԿ.— Կախարդի՛ւ՛... ա՛հ, այո՛: Ատ կամ
ատոր նման բան մըն էր որ կ'ուզէի ըսել... (Վայր-
կեան մը դիտելով զայն) Խի՛ստ մտացի էք, օր-
Հիւրէ, շատ սրամիտ էք իսկապէս: Երբ վերադառ-
նամ, դուք, գրեթէ, ձեր քրոջ հիմակուան տարեքը
պիտի ունենաք... Թերեւս նոյն դէմքն ու մարմինն
ալ... Թերեւս նոյն իր հիմակուան գաղափարները
եւս: Այնպէս որ, թերեւս, դուք՝ ինքզինքնիդ ու
քոյրերնիդ ըլլաք միանգամայն— եթէ կարելի է
այսպէս ըսել՝ երկուքդ միասին մէկ մարմինի մէջ
լուծուած, անձնաւորուած: օ

Հիւ.— Այդպէ՞ս պիտի ուզէիք:

ԼԻՆԿ.— Չեմ գիտեր: Թէպէտ քիչ մը ինծի կը
թուի... Թէ այո՛: Բայց հիմակ այս ամառ կ'ուզէի
որ յաւէ՛տ լսի ինքզինքնիդ մնայիք— միմիայն
ինքզինքնիդ, այնպէս ինչպէս որ էք:

Հիւ.— Աւելի այսպէ՞ս կը սիրէք զիս:

ԼԻՆԿ.— Այո՛, այո՛, անհունօրէն աւելի շատ
կը սիրեմ ձեզ այնպէս, ինչպէս որ էք հիմակ:

Հիւ.— Է, ըսէ՛ք, դուք ո՛ր արուեստագէտ էք,
կը կարծէք թէ լաւ կ'ընեմ՝ միշտ ամառուան բաց-
գոյն գգեստներ հագնելով:

ԼԻՆԿ.— Այո՛, անշուշտ:

Հիւ.— Կը կարծէ՞ք թէ բաց գոյները ինծի կը
վայլեն:

ԼԻՆԿ.— Այո՛, ես շատ զմայլելի կը գտնեմ:

Հիւ.— Բայց, ըսէ՛ք հիմակ, դուք որ արուես-
տագէտ էք, կը կարծէ՞ք թէ սեւը լաւ երթայ ինծի:

ԼԻՆԿ.— Սե՞ւը, օր. Հիւրէ:

Հիւ.— Այո՛, ամբողջովին սեւ: Ի՞նչ կ'ըսէք:

ԼԻՆԿ.— Սեւը ամառուան գոյն չէ անշուշտ.

բայց ես կը խորհիմ թէ ձեզի, մա՛նաւանդ ձեր դէմ-
քին, կրնայ շատ լաւ պատշաճիլ:

Հիւ.— (Աչքերը գետին սեւեռած)— Ամբողջովին
սեւ մինչեւ վիզը: Փոթ-ծալքերով սեւ օձիք, սեւ
ձեւնոցներ ու գլուխին ետեւով կախուած երկայն
սեւ քօղ մը:

ԼԻՆԿ.— Եթէ այդպէս տեսնէի ձեզ, օր. Հիւ-
տէ, պիտի ուզէի նկարիչ մը ըլլալ ու նկարել ձեզ,
իրբ մասողաչ այրի մը՝ զեղանի ու վշտահար:

Հիւ.— Կամ մատաղ աղջիկ մը՝ իր սիրահարին
սուզով սեւաւոր:

ԼԻՆԿ.— Այո՛, առ աւելի լաւ պիտի ըլլար:
Բայց ատանկ բան մը պիտի չընէք անշուշտ:

Հիւ.— Չեմ գիտեր... բայց այդ մտածումը
ա՛յնքան կը հրապուրէ զիս:

ԼԻՆԿ.— Կը հրապուրէ՞:

Հիւ.— Այո՛, կը հրապուրէ: (Յանկարծ ձախ
կողմը ցոյց տալով). Ա՛հ, նայեցէք հոն:

ԼԻՆԿ.— (Նայելով)— Անդլիական հսկայ շողե-
նաւն է: Ա՛, քարափին հասեր է արդէն:

ՎԱՆԿԵԼ ու ԷԼԻՏԱ կ'երեւին լճակին եզրը:)

ՎԱՆ.— Ո՛հ, կը վտասահացնեմ քեզ, սիրելի է-
լիտաս, կը սխալիս: (Կը տեսնէ միւսները:) Ա՛,
դուք երկուքդ հո՞ս էք: Դեռ չտեսնուիր չէ՞, պ.
Լինկաթրանտ:

ԼԻՆԿ.— Անդլիական մեծ շողենա՞ւր:

ՎԱՆ.— Այո՛:

ԼԻՆԿ.— (Տուցնելով)— Ա՛, հո՛ն է արդէն, պ.
բժիշկ:

ԷԼ.— Ա՛հ, գիտէի արդէն...

ՎԱՆ.— Հո՞ն է...

ԼԻՆԿ.— Այո՛, հոն է արդէն, գողի մը պէս՝

գիշերին մէջ— ինչպէս կ'ըսեն— ծածո՛ւկ եւ ա՛յն-
քան մեզմով ու անշուշտ:

ՎԱՆ.— Մինչեւ քարափ՝ Հիլտէի պիտի ընկե-
լանաք անշուշտ: Շտապեցէք ուրեմն: Կ'ուզէք ե-
րաժշտութիւնն ունկնդրել անտարակոյս:

ԼԻՆԿ.— Այո՛, մենք ալ ճիշդ հիմակ կ'երթա-
լինք:

ՎԱՆ.— Շատ չ'անցած մենք ալ գանք թերեւս:

ՀԻԼ. (Փսիսալով Լինկսթրանտի)— Նոր գոյդ
մըն ալ, այս երկուքը:

ՀԻԼ. ու ԼԻՆԿ. կը մեկնին պարտէզին ձախ կողմէն
Հեռուէն կը լսուի ֆրեօրտի երաժշտութիւնը,
որ մինչեւ խաղին վերջը կը շարունակուի:

ԷԼ.— Եկե՛ր է, հոն... հոն է, մօտը... Այո՛,
այո՛, կը գգամ:

ՎԱՆ.— Լաւ էր որ դուն տուն մտնէիր, էլիտա:
Թոյլ տո՛ւր որ ես առանձինն խօսիմ իր հետ:

ԷԼ.— Օհ, անկարելի է... անկարելի է ըսի:
(ձիչ մը արձակելով) Ահ... նայէ՛, Վանկէ՛լ հոն է:

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԸ՝ ձախ կողմէն կը հասնի ու ցան-
կին դուրսը, կամանին վրայ, կանգ կ'առնէ:

ՕՏ.— Բարի իրիկո՛ւն: Ահա ես եկայ նորէն, է-
լիտա:

ԷԼ.— Այո՛, այո՛, ճիշդ ատենն է:

ՕՏ.— Պատրա՞ստ ես մեկնելու... Այո՛ կամ
ո՛չ:

ՎԱՆ.— Դուք կը տեսնէք արդէն թէ պատրաս-
տ է:

ՕՏ.— Ես ոչ ճամբորդական զգեստի եւ ո՛չ ալ
գոյքերու եւ կա՛մ նման բաներու համար կը հար-
ցընեմ: Ինչ որ պէտք է ճամբորդութեան մը հա-

մար, բոլորն ունիմ ես նաւուն մէջ: Վարձած եմ իր
խցիկը եւս: (ԷԼԻՏԱՅԻ) Հիմակ, կը հարցնեմ ու-
րեմն քեզ, պատրա՞ստ ես հետեւելու ինծի, հետե-
ւելու քու կատարեալ ազատ կամքովդ:

ԷԼ. (Աղերսագին)— Օ՛հ, այդ բանը մի՛ հար-
ցընէք ինծի: Այդպէ՛ս մի՛ փորձէ՛ք զիս:

(Հեռուէն կը լսուի նաւու զանգին ձայնը:)

ՕՏ.— Վերադարձի առաջին զանգն է ատ: Հի-
մակ պէտք է ըսես— այո՛ կամ ո՛չ:

ԷԼ. (Չեռֆերը պրկելով)— Վճռե՛լ... ամբողջ
կեանք մը վճռել՝ առանց այլեւս բեկանել կարենա-
լու:

ՕՏ.— Երբէ՛ք: Կէս ժամէն արդէն շատ ուշ պի-
տի ըլլայ:

ԷԼ. (Երկչոտ ու քննող նայուածքով մը)— Ին-
չո՞ւ համար այնքան վճռօրէն ինծի կը յտէք ձեր
աչքերը:

ՕՏ.— Չե՞ս զգար դուն ալ, ինծի պէս, թէ մենք
միա՛յն իրարու կը պատկանինք:

ԷԼ.— Սա խոստումի՞ն համար:

ՕՏ.— Խոստումները ոչ ոք կրնան իրարու
կապել— ո՛չ մարդ, ո՛չ կին: Եթէ ես այնքան ան-
տեղիտալիօրէն քեզի կը փարիմ, պատճառն այն է
որ ճեմ կրնար այլապէս ընել:

ԷԼ. (Մեղմ ու դողդոջ ձայնով)— Ինչո՞ւ աւելի
կանուխ չեկաք:

ՎԱՆ.— Էլիտա՞:

ԷԼ. (Փղձկելով)— Ա՛հ, անձանթօթը որ կ'ա-
ռինքնէ, կը փորձէ ու կը համայն զի՛ս... ա՛հ, ատի-
կա խտացումն է ծովուն ամբողջ զօրութեան:

(ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԸ՝ ցանկէն ներս կը ցատկէ:)

Էլ.— (Կ'ընկրկի ու ամուսինին ետեւ կ'ապա-
ւիմի)— Ի՞նչ է... Ի՞նչ կ'ուզէք:

ՕՏ.— Կը տեսնամ էլիտա՛... Կը լսեմ արդէն
առանց ըսելուդ— այո՛, հակառակ ամէն բանի,
վերջապէ՛ս զիս պիտի ընտրես դուն:

ՎԱՆ. (ՕՏԱՐԱԿԱՆԻՆ մօտեցալով)— Կինս ու-
չինչ ունի ընտրելիք: Ես հո՛ս, ո՛չ միայն իր ընտրա-
ծը, այլ իր պաշտպանն եմ միանգամայն: Այո՛ իր
պաշտպանը: Եթէ իսկոյն չ՛մեկնիք, չհեռանաք այս
երկիրէն միանգամ ընդմիշտ... զիտե՞ք թէ ինչի՛
կ'ենթարկէք ինքզինքնիդ:

Էլ.— Ո՛չ, ո՛չ Վանկէլ: Ի՞նչ կ'ընես:

ՕՏ.— Ի՞նչ պիտի ընէք ինձի:

ՎԱՆ.— Իսկոյն, իբր սճրադործ, ձերբակալել
պիտի տամ, նաև կարենալ մանելէդ իսկ առաջ:
Սկեօյալիքէնի սպանութեան բոլոր պարագաները
ծանօթ են ինձի:

Էլ.— Ա՛հ, Վանկէլ, ի՞նչպէս կրնաս...

ՕՏ.— Կը սպասէի արդէն. ուտի (գրպանէն
ատրճանակ մը հանելով) ես ա՛լ այս նախապատ-
րաստութիւնը տեսած եմ:

Էլ. (Ամուսինին առջեւ նետուելով)— Ո՛չ, ո՛չ,
մի սպաննէք զայն, սպաննեցէ՛ք զի՛ս աւելի:

ՕՏ.— Ո՛չ քեզ, ո՛չ ան: Հանդարտէ: Ասիկա
ինձի համար է լոկ— ազա՛ւ: ապրեցայ, կ'ուզեմ ա-
զատ մեռնիլ:

Էլ. (Հետզհետէ աւելի յուզուելով)— Վան-
կէ՛լ, թոյլ տա՛ւր որ խօսիմ քեզի... խօսիմ քեզի
այնպէս, որ ան ա՛լ կարենայ լսել: Դուն, իրաւ,
կրնաս հո՛ս պահել զիս: Ասիկա ընելու իշխանու-

թիւնն ու միջոցները ունիս դուն: Եւ մտադիր ալ ես
ընելու,— բայց իմ հոգիս, իմ բոլոր մտածումներս,
բոլոր բաղձանքներն ու անձկութիւններն իմ սրտին,
ա՛հ, ասոնք դուն չես կրնար շղթայել: Ասոնք ազա-
տօրէն պիտի ձախրեն ու վնասեն՝ խորհրդաւոր
զաղտնիքը, որուն համար եմ ստեղծուած եւ որ դուն
արդիւրեւ ես ինձի:

ՎԱՆ. (Վիշտէն ընկնուած)— Այո՛, կը տես-
նեմ, էլիտա... Կը տեսնեմ որ հեռագհատ խոյս կու-
տաս ինձմէ: Անասմանին, անհունին, անհասանե-
լիին ցանկութիւնը՝ քու հոգիդ, գիշերի մոայլին
խորքը պիտի նետէ վերջապէս:

Էլ.— Այո՛, այո՛... Իմ վերեւս՝ լուս ու մթին
հսկայ թեւերու շարժիւր կ'զգամ:

ՎԱՆ.— Ո՛չ, պէտք չէ որ իրերը մինչեւ այդ
աստիճանին հասնին: Քեզ համար միակ փրկու-
թիւն մը միայն կայ... գէթ— ամէն պարագայի—
ես ուրիշը չեմ տեսներ: Եւ ուտի... ուտի իսկոյն
կը ջնջեմ մեր սակարկութիւնը: Հիմա կրնաս քու
սեփական ճամբադ ընտրել՝ կատարեալ... կատար-
եալ ազատութեամբ:

Էլ. (Փարպսած՝ ապշանալով վայրկեամ մը կը
դիտէ գայն:) Իրա՞ւ... Իրա՞ւ է, ինչ որ կ'ըսես: Կը
հաւանի՞ս... Կը հաւանի՞ս քու սրտիդ խորէն:

ՎԱՆ.— Այո՛, կը հաւանիմ իմ ամբողջ բզկտը-
ւած սրտովս:

Էլ.— Եւ դուն կրնա՞ս ընել ատ: Կրնա՞ս ձգել
որ իրերն այս ընթացքն առնեն...

ՎԱՆ.— Այո՛, կրնամ... քու ամենագոր սիրովդ
կրնամ...:

էլ. (Գողղոզուն մեղմ ձայնով մը) — Ուրեմն քու սրտիդ մէջ ա՛յնքան խոր, այնքան մտերիմ տեղ կը բռնէի ես :

ՎԱՆ. — Անչո՛ւշտ, մեր երկար տարիներու միասնական կեանքին գո՛րծն է աս :

էլ. (Զեռֆերն իրար միացնելով) — Ու ես որ այնքան քիչ եմ հասկցեր այս մարդը...

ՎԱՆ. — Քու մտածումներդ ուրիշ տեղ էին : Բայց հիմա՛... հիմա՛ կատարելապէս ազատ ես ինձմէ ու... իմ իններէս : Այժմ՝ քու սեփական ճշմարիտ կեանքդ կրնայ իր իսկական ընթացքը գտնել ու անոր հետեւիլ : Հիմա կրնաս, էլիտա, ազատորէն ընտրել քու սեփական պատասխանատուութեանդ տակ :

էլ. (Գլուխը ձեռքերուն մէջ առնելով՝ ՎԱՆ-Կէլի կը յարի) : Ազատորէ՛ն... Իմ սեփական պատասխանատուութեանն տակ... պատասխանատուութի՛ւն եւս... Ի՞նչպէս կը փոխուի ամէն րան... (Նաւու զանգը կրկին կը զարնէ) :

ՕՏ. — Կը լսե՞ս, էլիտա, վերջին զանգն է աս : Օ՛ն :

էլ. (Գառնալով՝ ահնարկն ՕՏԱՐԱԿԱՆԻՆ կը յարէ եւ վնոակիան շեշտով մը կ'ըսէ) — Ա՛յ երբէք չեմ հետեւիք ձեզի աս եղածէն ետք :

ՕՏ. — Չե՞ս հետեւիր :

էլ. (ՎԱՆԿէլի դառնալով) — Ո՛չ, բնաւ, աս եղածէն ետք, ա՛յ քեզ չեմ ձգեր, երբէ՛ք :

ՎԱՆ. — Էլիտա՛, էլիտա՛ :

ՕՏ. — Վերջացա՞ւ, ուրեմն :

էլ. — Այո՛, վերջացաւ աս յաւէտ :

ՕՏ. — Այո՛, կը տեսնեմ : Բան մը կայ հոս, աւելի զօրաւոր քան իմ կամքը :

էլ. — Չեր կամքն այլեւս երբէ՛ք ազդեցութիւն չ'ունի իմ վրաս : Դուք մեռել մըն էք ինձի համար, որ ծովէն եկաք ու ծովը կը դառնաք : Ա՛յ չեմ վախնար ձեզմէ : Եւ դուք, ա՛յ չէք սուրբներ զիս :

ՕՏ. — Մնա՛ք բարով, տիկ. Վանկէլ (Յանկէն դուրս կը ցատկէ) : Ասկէ ետք, դուք իմ կեանքիս մէջ նաւարեկութեան յիշատակ մը պիտի ըլլաք լոկ (Կը հեռանայ ձախէն) :

ՎԱՆ. (Վայրկեան մը դիտելով գայն) էլիտա՛. քու հողիդ ծովուն նման է — իր մակընթացութիւններն ու տեղատուութիւններն ունի : Ուրկէ՞ եկաւ այս փոփոխութիւնը :

էլ. — Չե՞ս հասկնար ուրեմն, որ փոփոխութիւնը եկաւ ու արդէն ստիպուած էր զալ անպայմանօրէն, հէնց որ ընտրելու ազատ ձգեցիր զիս :

ՎԱՆ. — Բայց աս անձանթը չ'առինքնե՞ր քեզ այլեւս :

էլ. — Ան ո՛չ կ'ահարեկէ, ոչ ալ կ'առինքնէ զիս հիմակ : Ես կրցայ ազատորէն ձանչնալ ու թափանցել զայն եւ կրնայի նոյնքան ազատորէն անոր հետեւիլ, եթէ կամենայի : Բացարձակապէս ազատ էի ընտրելու զայն. եւ ահա՛ թէ ի՞նչպէս նոյնքան ազատ եղայ հրաժարելու անկէ :

ՎԱՆ. — Կ'սկսիմ հետզհետէ հասկնալ քեզ : Դուն՝ կը մտածես ու կ'ըմբռնես պատկերներով — տեսանելի խորհրդանշաններով : Ծոփուն հանդէպ բազմանքներդ ու անձկութիւններդ, այդ մարդէն կրած կախարդանքդ — այս բոլորը՝ լոկ արտայայտութիւն են եղած քու մէջէդ բարձրացող, ազատու-

թեան՝ նորագարթ եւ ուժգին՝ պահանջքի մը: Ահա՛ ամէն ինչ:

Էլ. — Ձեմ գիտեր ատոնք: Բայց դուն վարպետ բժիշկ մը եղար: Դուն գտար ու համարձակեցար գործածել ճշմարիտ դեղը— միա՛կ դարմանը, որ կարենար փրկել զիս:

ՎԱՆ. — Այո՛, մենք բժիշկներս, երբեմն ծայրայեղ վտանգներու ատեն կը յանդգնինք ամբողջը վտանգել՝ ամբողջին համար: Եւ դուն, հիմակ ինծի՞ կուզաս նորէն, էլիտա:

Էլ. — Այո՛, իմ սիրելի հաւատարիմ՝ Վանկէլս, հիմակ ես քեզի կուզամ նորէն: Հիմա կրնամ, որովհետեւ հիմա բացարձակապէս, ազատորէն ու իմ կատարեալ պատասխանատուութեանս տակ կուզամ քեզի:

ՎԱՆ. (Գորովանքով կը նայի) — էլիտա՛, էլիտա, եւ խորհիլ թէ պիտի կարենանք այլեւս կատարելապէս իրարու նուիրուած ապրի՛լ...

Էլ. — Մեր առանձին յիշատակներն իրարու մէջ բաժնելով, իրար հետ խառնելով:

ՎԱՆ. — Այո՛:

Էլ. — Եւ մեր երկու գաւակներուն նուիրուած:

ՎԱՆ. — Մե՞ր ըսիր:

Էլ. — Այո՛, թէպէտ իմս չեն եղած ու չեն գեռ, բայց ես պիտի կարենամ իմս ընել:

ՎԱՆ. — Մե՛ր... (Զուարթօրէն ու աշխուժով կը համբուրէ անոր ձեռքերը:) Ձեմ կրնար շնորհակալութեան խօսքեր գտնել այդ բառիդ համար:

Հիւ, Լինկ, ՊԱԼ. ԱՌՆ. եւ ՊՕԼ. պարտէզ կը մտնեն ձախէն: Այս միջոցին՝ Բաղաֆի երկսեռ երի-

տասարդութիւնն ու այցելուներ կ'անցնին դուրսի համբայէն:

Հիւ. (Կողմնակի Լինկի ի) — Է՛, նայեցէք, հայրիկն ու ան ձիւղ նշանուած գոյգի մը կը նմանին, է՛:

ՊԱԼ. (Որ լսած է) — Ամառան է ատ, փոքրիկ օրիորդս:

ԱՌ. (ՎԱՆԿԷԼԻ ու ԷԼԻՏԱՅԻ նայելով) — Ահա՛ չոգենաւը կը մեկնի:

ՊՕԼ. (Ցանկին մօտենալով) — Հոսէն շատ լաւ կ'երեւայ:

Լինկ. — Այս տարուայ իր վերջին ճամբորդութիւնն է:

ՊԱԼ. — «Շուտով պիտի գոցուին բոլոր ֆրետօրները», ինչպէս կ'երգէ բանաստեղծը: Տխու՛ր է այս մտածումը, տիկ. Վանկէլ: Եւ ահա՛, ժամանակի մը համար ձեզ ալ պիտի կորսնցնենք... իմացա՛յ թէ վաղը՝ Սքեօլովիքէն կը մեկնիք:

ՎԱՆ. — Ո՛չ, պիտի չերթայ այլեւս: Երկուքս ալ մտքերնիս փոխեցինք այս գիշեր:

ԱՌ. (ՎԱՆԿԷԼԻՆ ու ԷԼԻՏԱՆ դիտելով փոփոխակի) — Ա՛... իրա՞ւ...

ՊՕԼ. (Մօտենալով) — Ծի՛ղ է, հայր:

Հիւ. (Էլիտայի մօտենալով) — Մեզ մօտ պիտի մնաս վերջապէս:

Էլ. — Այո, սիրելի Հիլաէս, եթէ ուզես:

Հիւ. (Խինդ ու արցունքի մէջ պայփարելով) — Է՛, եթէ ուզե՛մ...

ԱՌ. (ԷԼԻՏԱՅԻ) — Բայց ճշմարիտ անակնկալ մըն է աս:

Էլ. (Լուրջ ժպիտով մը) — Այո՛, պ. Աննօլմ...

Չէ՞ք յիշեր մեր երէկի խօսակցութիւնը: Երբ կեն դանի մը անգամ մը ցամաքային դառնայ, այլեւ չի կրնար ծովու ճամբան դանել ու ո՛չ ալ ծովու կեանքին յարմարիլ:

ՊԱԼ. — Այո՛, ճիշտ ծովանուշի պարագան է աս:

ԷԼ. — Այո՛... նման բան մը գրեթէ:

ՊԱԼ. — Սա տարբերութեամբ միայն, որ ծովանուշը ասոր հետեւանքով կը մեռնի, մինչ մենք մարդերս կրնանք կլի... մա... մայա... ընտելանալ: Այո՛, այո՛, հաւատացէք, տիկ. Վանկէլ, մարդիկ կրնան կլիմա... մա... մայա... ընտելանալ:

ԷԼ. — Այո՛, կրնան, պ. Պայէսթէր, բաւական է որ ազատ ըլլան:

ՎԱՆ. — Եւ պատասխանատու, սիրելի էլիտաս:

ԷԼ. (Իսկոյն՝ ՎԱՆԿԷԼԻ ձեռքը բռնելով) — Այո՛, պատասխանատու միանգամայն:

Հսկայ շոգեմար կը հեռանայ լոիկ: Երաժշտութեան ձայնը կը մօտենայ հետզհետէ:

Գ Ե Ր Ձ

« Ազգային գրադարան

NL0167301

504

101

100
100

100
100